

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka (2)\Soucek_Ludvik-Runa_Rider.PDB

PDB Name: Soucek_Ludvik-Runa_Rider
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 7.2.2004
Modification Date: 7.2.2004
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Kapitola 1 - Runa Rider

". . . nebo přes hrozné vrchy skalnaté a opálené, z nichž i dým jakési časem vystupoval, až vlasy na hlavách hrůzou vstávaly, jsme jeli, k tomu přes hrozná místa vypálená a pohořelá, též přes velká bahna, k víře téměř nepodobná . . . "

Daniel Strejc: Islandia anebo Krátké vypsání ostrova Islandu, v němž věci divné a zvláštní, v krajinách těchto našich nevidané, očitě spatřiny a některé od obyvatelův ostrovu toho hodnověrně slyšány i pravdivě poznamenány. Lichotivá pozornost, které se dostalo souboru interview Cesta slepých ptáků shrnujícímu reportáže o cestě doktora Kameníka, doktora Bjelkeho, Aleny Králové a Leifa Thorgunna skalními bludišti pod Sneffelsem, se nijak nedotkla mého šéfredaktora. Zůstal věrný železné zásadě, že členové redakce nemají být rozmazlováni a že dostatečným důvodem k pochvalě je teprve udělení Nobelovy ceny, což se ostatně v jeho třicetileté redakční praxi dosud nestalo ... Než jsem se nadál, putoval jsem od stop návštěvy nepozemšťanů, od zářících slepých ptáků, podivuhodných soch a dosud nedešifrovaných "programů" na obrazovkách v jeskyni Viklanů zpátky do vnitřní rubriky, ke svému psacímu stolu a k zemědělské problematice, kterou jsem bohatě zahrnován a v níž platím za odborníka, protože jako jediný redaktor našeho listu spolehlivě rozeznám žito nejen od pšenice a ovsa, ale i - což je zdrojem závisti kolegů - od ječmene.

Smířil jsem se s tím, že Cestou slepých ptáků byla uzavřena první kapitola průzkumu prostor navazujících na Díru svatého Patrika a že dalším událostem, které zkrátka musely přijít, budu z Prahy jen přihlížet jako nadšený a zčásti zaslíbený, ale přece jenom vzdálený divák. Co bych se nepřiznal - litoval jsem. Nejen proto, že jsem nemohl být i nadále svědkem "dobrodružství století" - jak nazval objevy pod Sneffelsem New York Herald Tribune, ale stýskalo se mi i trochu po celé slavné čtveřici a také po profesoru Sörenssenovi, Bjelkově mamince - zkrátka po přátelích uprostřed oceánu, na Islandu.

Jednoho dne si mne šéfredaktor zavolal do své pracovny. "Co tu vlastně děláš?" zahájil nevrlým tónem.

"Připravuju přece tu reportáž, kterou jsi včera ...", namítl jsem udiveně.

"Počkej! Chci vědět, co děláš tady v Praze! Proč nejsi na Islandu, hergot? Copak se z vás, chlapi, nikdy nestanou novináři? Vždycky první na místě! Teda bych přejímal cizí zprávy ... " (Jako bychom někdy dělali něco jiného, myslel jsem si.)

Hodil přede mne na stůl několik deníků. Všechny měly výrazné titulky a všechny říkaly asi toto:

POZORNOST SVĚTA SE OPĚT OBRACÍ KE SNEFFELSU!

Pro zajímavost uvedu některé výňatky.

Rudé právo 26, července:

Nálezy na Islandu pokračují?

(ČTK) Účastníci objevů v jeskyních pod Sneffelsem na Islandu, československý vědec dr. Kameník, jeho manželka Alena Kameníková a islandští příslušníci dr. Bjelke a Leif Thorgunn se opět ocitli v popředí zájmu. Po zjištění nepochybných stop návštěvy z cizí planety slibují jeskyně vydat další tajemství atd.

Mladá fronta téhož dne (redakční článek):

DALŠÍ OBRAZOVKY DO VESMÍRU PŘEDE DVEŘMI

Rozumí se další skalní obrazovky, na nichž náš vědec doktor Kameník a jeho druhové našli záznamy vesmírné návštěvy na Islandu. Ani dnes, po dvou letech od fantastického objevu silikonových soch, obludné Černé chobotnice zanechané "vesmířany" a ostatních známek pobytu cizinců na naší planetě, neutichl vědecký rozruch kolem objevu dr. Kameníka a ostatních. Včera došla z Islandu zpráva, že inženýr Borgland, vedoucí technické stránky výzkumů, objevil další systémy jeskyň a nové doklady neodhadnutelné ceny. Zároveň se dovídáme, že další stopy meziplanetární návštěvy určil dr. Bjelke na své nedávné cestě do jižní Ameriky. Není toho mnoho najednou?

Poznamenávám, že šifra -čj- nepoužila správně slova "silikonový" - modely lidí pod Sneffelsem byly z neobyčejně složité křemičité látky, která až na obsah Si neměla se silikonem zhola nic společného.

Pozn. red.

A ještě jeden výstřížek, tentokrát Frankfurter Allgemeine Zeitung, polední vydání 27. července.

SNEFFELS OPĚT V ZORNÉM POLI SVĚTA!

(Od našeho zvláštního dopisovatele.) Islandské objevy nemusíme čtenářům našeho listu vysvětlovat. Zúčastnili se jich v cyklu reportáží našeho zvláštního zpravodaje Horsta Hammera. Spolu s lékaři i jejich pomocníky sestoupili Dírou svatého Patrika do hlubin Země, s nimi pátrali po tušené Vernově návštěvě na Islandu a byli, alespoň v duchu, účastní

nálezů křemíkových soch, tajemné Černé chobotnice, vrhající radioaktivní paprsky, i obrazovek s nepřetržitým informačním programem z cizí planety. Byli jsme informováni z pera leteckého odborníka prof. dr. Purlitze o létajícím kotouči, vypuštěném nevolky dr. Kameníkem a dr. Bjelkem kamsi do vesmíru jako pravděpodobný signál vzdáleným příjemcům, že lidstvo dosáhlo poměrně vysoké civilizační úrovně a že je možné vejít s ním ve styk. Zájemce upozorňujeme, že reportáže Horsta Hammera a studie prof. Purlitze vyšly ve zvláštní brožurě s mnoha původními snímky. Několik posledních výtisků je na skladě v administraci našeho časopisu... atd.

... došlé zprávy mobilizovaly nejen vědce, ale i novináře. Včera odletěli dva zvláštní reportéři našeho listu do Reykjavíku. V okamžiku, kdy čtete tuto zprávu, jsou již nepochybně na místě a připravují nový cyklus zpráv o nových senzaciích pro vás. Nepřehlédněte a nezapomeňte... atd.

"Zvláštní dopisovatel Horst Hammer" i "letecký odborník prof. dr. Purlitz" jsou, jak jsem již dávno zjistil, sice důvtipným, ale zato naprostým výmyslem nějakého šikovného redaktora. V telefonním seznamu Frankfurtu n. Mohanem po nich není ani stopy a "zvláštní brožura s mnoha původními snímky" je volným zpracováním Cesty slepých ptáků ... Nejprve jsem chtěl rozhořčeně protestovat, ale pak jsem mávl rukou. Upozorňuji však na tomto místě FAZ velmi důrazně, že v případě podobného osudu Runy rider předám celou záležitost Mezinárodnímu soudu v Haagu.

Pozn. red.

Druhý den ráno jsem nasedl do letadla Praha-Kodaň, vybaven dobrými radami šéfredaktora a takovým množstvím islandských aurarů, že bych podle mínění šéfa mohl vést luxusní život, jaký by mi záviděl i emír z Kuvajtu.

Vracel jsem se na Island, do země, kterou jsem si zamiloval, a k lidem, které mám moc rád. Netušil jsem ovšem, že se zároveň vracím k druhému dějství "dobrodružství století" a že toto dějství bude ještě dramatičtější a bohatší na zvraty a překvapení, než bylo první.

Z Islandu jsem přivezl další cyklus rozhovorů. Shrnuli je pod společným názvem Runa rider. Čtenářům Cesty slepých ptáků ani nemusím opakovat, že výpovědi přímých účastníků byly zachyceny na magnetofonový pásek a reprodukovány tiskem doslova, pouze s obvyklými redakčními úpravami, přičemž jsem se snažil pečlivě zachovat charakteristický způsob mluvy každé "oběti". Nezapírám, že rozhovory daly dost práce; doktoři Kameník a Bjelke, ale také Leif a paní Alena mají špatné zkušenosti s popularitou a jen po dlouhém přemlouvání vystoupili ze skořápky skromnosti, aby se propůjčili k další knize.

Velmi jim za to děkuji.

Děkuji i přátelům, kteří se podíleli již na knize Cesta slepých ptáků a obětavě spolupracovali i na knižním vydání rozhovorů, na Runě rider - malíři Kamilu Lhotákovi, jenž knihu doprovodil dokumentárními kresbami a vyzdobil ji, právě tak jako fotografu Vratislavu Tachezemu, jehož dílem je fotografická dokumentace.

Svůj dík docentu Holubovi, přednostovi astrobiologické laboratoře Československé akademie věd, snad ani nemusím zvlášť zdůrazňovat.

Čtenáři reportáží - ať již v našem časopise, nebo v knižním souboru - znají jeho neocenitelnou spolupráci.

Únor - prosinec 1964

Kapitola 2 - Zahajuje, jak se sluší, senior účastníků doktor Kameník

Tak odkud začneme, redaktore? Já stejně vím, že se vás nezbavím. . .

Pokud se pamatuji, načal jsem svoje povídání o předloňských příhodách naší party slepým střevem váženého přítele Bjelkeho. No - tak ať je taky nějaký malér na samém začátku i teď: do jeskyní pod Sneffelsem přišel Beetle.

Čte se to "bítli" a znamená to "brouk", což by mi jakožto broučkaři mohlo být do jisté míry sympatické, ale Beetle sympatický nebyl. Namouduši ne.

Alena mu od první chvíle říkala "betl" a pak tenhle mariášnický výraz nenávistně zčeštila na "žebřáka". Víte, že se to ujalo? Všichni laboranti, astronomové, vědci, elektrikáři, cestáři a servírky v menze se toho chytli. Nikdo té potvoře neřekl ve dvaceti světových i nesvětových jazycích jinak.

Beetle čili Žebřák byl, abych se vyjádřil zase jednou jako Alena, "danajským darem Usafu, čili US Air Force, amerického vojenského letectva. Když se totiž vědeckým nadšencům zdálo, že už je praktické využití atomové energie v letectví na samém krajičku a že se zítra bude létat kolem ustarané matičky zeměkoule za kostku uranu, rozhodli se zahrát si na grandy. Vývoj a výzkum atomových letadel stál zatím pakatýlek - půl miliardy kulatých a tvrdých dolarů -, proč tedy škudlit ještě žebřákové dva milióny na Žebřáka? Zůstal, chudáček, sirotečkem.

Váží skoro sto tun, má padesátitunovou kabinu, obloženou třiceti centimetry olova a třemi centimetry oceli, sedí na podvozku ze samohybného děla s motorem pěti set koní a koukají z něho dvě chapadla, schopná pracovat - alespoň podle ujištění šlechtných dárců - jako šikovné ruce nebo ještě lépe. Inženýr Borgland jen tak pro cvik odšrouboval železným klepetem jedinou matici tří a půl hodiny a vylezl ze sedmitunových dveří vzteklý jako křeček a zpocený jako myš. Prohlásil, že do té rakve už jaktěživ nevleze. A taky nevlezl. Žebřáka se pak ujala parta montérů, takových mládenců - všeučelů, jezdila s ním někde na břehu fjordu u Stapi a učila se kočírovat podvozek i ocelové pracky. Za pár týdnů přišla k inženýru Borglandovi tříčlenná delegace, vedená zrzavým Švédem, bůhví jak se jmenoval, a že prý to už se Žebřákem umějí (jenže tenkrát jsme mu ještě všichni zdvořile říkali Beetle a okukovali jsme ho s úctou, jaká právem náleží největšímu robotu na světě) a že by si ho troufli rozložit a po kusech dopravit Dírou do jeskyň. Byly plné radioaktivity, a proto se zatím musely zazdít. K podobnému účelu byl ostatně Žebřák postaven - měl se rýpat v reaktorech atomových letadel a chránit posádku i před notnou dávkou záření.

Inženýr Borgland chtěl mládence rovnou vyhodit, ale zrzoun se nedal. Vytasil se s nákresy a rozpočty. Proseděli nad nimi celou noc a vypili všechno kafe, které bláhová kantýnská nechala jen tak nezamčené v šupletí. Ráno se inženýr, kruhy pod očima a kravatu na půl žerdi, objevil na pracovišti party upravující pohodlnější vstup od moře a odvedl ji

celou na stavbu mohutného kladkostroje. Ve dne v noci se v ústí předsíně Díry svatého Patrika blýskalo jak v pekelném přijímacím salónku - to se činili svářeči. Byli jsme se tam jednou s Alenou a Bjelkem podívat, ale za chvíli se nám z mládenců sedících rozkročmo a bez viditelného zajištění na traverzách nad bezednou propastí zatočila hlava. Raději jsme vyklidili pole.

Díky laskavosti paní Aleny Kameníkové můžeme našim čtenářům ukázat dva zcela unikátní snímky: nástup montérů do předsíně Díry svatého Patrika (v pozadí je zřetelně vidět lešení kladkostroje) a obrázek inženýra Borglanda, vstupujícího Dírou opět do kráteru Sneffelsu.

Pozn. red

Beetle se zatím jako opravdovský brouk s vrčením a hudrováním vyšplhal až na okraj kráteru pod Skartarisem. Odtud ho Borgland pustil na ocelových lanech dolů a parta zrzavého Švéda ho rozebrala na všelijaké plechy a tyče a kola a pásy a takové ty věci, co jim vůbec nerozumím, a tahala je s mravenčí náruživostí ke kladkostrojům. Za měsíc to začalo doopravdy.

To víte, redaktore, náš Ústav není žádná školní dílna ani hamr. Celý svět nám poslal nejjemnější a nejcitlivější přístroje, hvězdáři z planetární sekce div že neženou z kráteru každého, kdo hlasitěji zakašle, nebo si dokonce dupne, paleomagnetikové by zase nejraději zahodili každý hřebík a každou přezku od kšand do moře, aby jim nevadily ve výzkumu dávné minulosti zemského magnetismu. Texaská dvojice John Fulton a Irving Davis z Ústavu mikrobiologie v Randolph Fieldu, chodící k nevýslovnému žalu Aleny v bílých pláštích, a ne v sombrerech a v kalhotách s třásněmi, se zabývá pěstováním fazolí, hrachu a mravenců v podmínkách, jaké by měly být na blízkých planetách. Měří všechny životní pochody, co se vůbec na fazolích nebo na mravencích dají měřit, a to si pište, že to je pěkná piplačka! Stačí, abych v laboratoři rozcákl zkumavku nebo kádinku, a už je ve dveřích buď John, nebo Irving, zalomí rukama a s vyčítavým výrazem zase zmizí . . . Možná že to za chvíli uvidíte na vlastní oči. No, ale proč to vlastně všechno povídám po zahájení "akce Beetle" se nám všechny přístroje zbláznily. Stotunová potvora rozkymácela celý Sneffels.

Ono to samozřejmě tak doslova nebylo. Prostými a ošizenými člověčími smysly nebylo možné vůbec nic postřehnout, ale zato ručičky aparátů se třepotaly jako v horečce. Houfy vážných, zčásti i fousatých vědců, honily inženýra Borglanda jako ve hře na babu, zuřivě při tom blýskaly brýlemi a dvaceti jazyky našeho malého islandského babylónu dokazovaly, že ty nesmysly v podzemí musí, sakra, okamžitě, ale okamžitě přestat! Chudák Borgland! Vysvětloval, že Beetle právě proráží cestu do neprozkoumaných jeskyní, které zřejmě taky hostily vesmírnou návštěvu, a že jde o prostory velmi silně zamořené, kde jsou jistě další útvary radioaktivního bílého kovu. Snažil se je dokonce udobřit fantastickými teoriemi o jakýchsi radioaktivních "lázních" obyvatel Marsu nebo Jupiterových satelitů - samozřejmě marně. Vy neznáte svaté rozhořčení vědců, když je někdo uprostřed práce vyruší, redaktore! To se musí zažít a vidět! V kantýně, v laboratořích, na chodbách i na terasách hvězdárny, kam jsme se chodili s Alenou dívat na načechrané vlny Breidifjórduru, se o ničem jiném nemluvalo než o zatraceném, mizerném, bídném a vůbec hnusném Žebrákovi a o trestuhodné lhostejnosti vedení Ústavu k nejzávažnějším výzkumům. Že tím ovšem každý myslel zrovna ty svoje, dá rozum.

Nakonec to Borgland vyřešil šalamounsky : prohlásil, že je třeba z jeskyní odstranit radioaktivní materiál, který zatím Žebrák a jeho zrzavý šofér narubali, že prý hrozí rozptýlení zářícího kovu při náhodné havárii dálkově řízeného vrtulníku, odnášejícího na dlouhém laně bedýnky s bílým kovem na bezpečné místo, a že se celý Ústav musí asi na čtrnáct dnů nebo na tři neděle vyklidit. Bez pardonu a bez výjimek.

Vědci začali v tu ránu remcat ještě víc - najednou byli ochotní smířit se i s traslavými ručičkami, ale rozhodnutí ředitelství bylo jasné a neodvolatelné. Vypukla jakási závodní dovolená. Ve Sneffelsu zůstal jen inženýr Borgland, parta zrzavého Švéda a pár leteckých důstojníků se svými naváděcími mašinkami pro nákladní vrtulník. A dost. Sesedli jsme se tedy s Alenou a Bjelkem v jeho pracovně, od stropu až k podlaze plné knih, časopisů a výpisků. Nad Sneffelsem byla noc plná hvězd. Oknem jsme viděli obrovskou, čtyřicetimetrou mísu radioteleskopu, postaveného na okraji kráteru. Okna hvězdárny svítila. Na úzké silnici k ní občas blýsklo reflektory auto některého z astronomů, odjíždějících na nedobrovolnou dovolenou.

"Tak co?" zvedl Bjelke černé oči a koukl se postupně na mne a na Alenu. "Kam se vydáme? Přirozeně že vás srdečně zvú do Hafnarfjórduru, pokud vám postačí moje skromné pohostinství. Jinak se můžete s Leifem Thorgunnem vydat na výlet třeba na Vatnajökull. Stojí za to. A konečně, jestli už máte Islandu zatím dost, rače uvažovat o čtrnácti dnech někde v méně kamenitých končinách."

Alena si prohlížela nehty, zahnědlé věčným máčením ve vývojce.

"Mně to je fuk, doktore! Kam chce Jirka, tam pojedu taky. Vůbec by mi nevadilo čtrnáct dní u vaší maminky v Hafnarfjórduru. Pořád se koukat na tenhle cedník," pohodila hlavou k oknu a k ozářenému radioteleskopu, "je už trochu otravné."

"A ty, Jyrry?" obrátil se Bjelke ke mně. "Zřejmě všechno záleží na tobě, ty sobecký pane tvorstva. Že se nestydíš!"

"Co bych se styděl?" na to já. "Není divu, že se Alena řídí vždy a všude radou svého moudrého manžela. To svědčí jen a jen o zdravém úsudku. Au! Aleno, nekopej mě! Ale napřed mi laskavě objasni, co míníš tím 'vydáte', 'vezmete zavděk', 'můžete', samé 'tete'. Ty budeš trhat partu?"

Chvilí trvalo, než Bjelke odpovéděl.

"Víš, Jyrry, já vlastně ještě sám nevím. Nejraději bych letěl... ale ne! Je to všechno nesmysl. Stejně bych to ani nestihl ..."

"Maminka mně vždycky moc důtklivě říkala," prohodila Alena jen tak všeobecně směrem k hromadě výstřižků, "že je moc nezdvůřilé něco ve slušné společnosti nakousnout a nedopovědět."

Bjelke se usmál a sundal brýle z nosu, čímž o deset let omládl.

"Máte pravdu, paní Alenko. Tak já to tedy v zájmu zdvořilosti dopovím nejraději bych se rozjel do Jižní Ameriky. Na

rovník. Mám tady takový otazník, který si zasluhuje rozluštění. Přesněji řečeno - dva otazníky. Každý z nich je sám o sobě hádankou a oba dva dohromady jsou rovnici o dvou neznámých. A ta, jak známo, nebývá tak snadno řešitelná." "Propána, Bjelke, nebuď tak záhadný!" skočil jsem mu tehdy, pokud se pamatuji, do řeči. "Máme už záhad až po krk. Proč si ještě komplikuješ život dalšími, co nejsou v plánu?" "To nejsou žádné další záhady, Jyrry," nasadil si Bjelke zase brýle, zvažněl a zestárl, "to jsou pořád tytéž. Jde pořád o návštěvu z vesmíru - jenže tentokrát na jiném konci světa. Víte co, přátelé? Podívejte se sami. Tady, chtěl jsem si obě fotografie nechat ještě nějaký čas pro sebe, dokud ..., ale snad je to takhle lepší. Prosím!"

Otevřel zásuvku a vyndal dva snímky, na rozích už trochu olámané.

Těmi fotografiemi to začalo, redaktore. Ať vám o nich poví Bjelke sám!

Doktor Kameník se domníval, že jeho kolegu Bjelkeho zastihnu ve vedlejší laboratoři. Dokonce postavil na kávu, počítaje s mým brzkým návratem. Dopadlo to jinak. Bjelkeho jsem nezastihl - odjel zrovna do Reykjavíku. Interview s ním byl zachycen na magnetofonový záznam teprve za několik dní, během nichž jsem sháněl dokumentaci, fotografie, výpisky a hospody, kde bych se za rozumný díl zbylých peněz (viz sladký život a přepych emíra z Kuvajtu, předpokládaný mým šéfredaktorem) najedl. Nebyla to promarněná doba. Právě těmto dnům vděčím za značnou část dokumentárních snímků, jimiž jsem mohl Runu rider doprovodit.

Pozn. red.

Kapitola 3 - Doktor Bjelke mlsá a seznamuje se

Jyrry vás tedy za mnou poslal kvůli fotografiím. . . ne, nemusíte mi ani vysvětlovat, o které snímky jde. Víím to. Jenže nejprve bych vám o nich rád něco řekl, pane redaktore. Za chvíli jistě sám uznáte, že bez komentáře nejsou vlastně příliš zajímavé.

Jak jsem se k oběma fotografiím dostal - s tím začneme. Ano?

Patrně víte, že mám svůj malý automobil, Izu, jak mu občas říkám, ačkoli má docela poctivou značku Isabella. Ale proč vám to vlastně vyprávím - vzpomínám si, že jste o modré Ize psal už ve své předchozí knize. Od zřízení slušné a dobře sjízdné silničky až k nám, na Sneffels, jsem každou chvíli dojížděl do Reykjavíku. Častěji služebně než za zábavou. V univerzitní knihovně mě už znají jako falešný šesták a zrovna tak v psychologické laboratoři kliniky v Akureyri. Chápete, že po třech stovkách kilometrů za volantem se člověk rád trochu protáhne a projde na čerstvém vzduchu. Nechávám obvykle automobil stát někde na okraji města a obcházejím ústavy pěšky. Nevěřil byste, co jsem přitom v malém Reykjavíku objevil novinek! Všeljakých krámků, krámečků, romantických zákoutí, parčíků a taky malých námořnických jídelen, jejichž patroni, jak je vám už také jistě známo, dovedou upravit nejlepší fiskefars a bondepige med slør na světě.

Cože to je? Ale jděte! Opravdu nevíte?

Fiskefars je přece rybí sekaná, bondepige med slør je, nesmějte se, pane redaktore, selská dívka se závojem. Namouduši! Ta selská dívka je ze smaženého černého chleba, dušených jablek, másla a čokolády, a závoj je ze šlehačky. Zkrátka - mlsám.

Po otištění této kapitoly v našem časopise jsem dostal celou řadu dotazů od čtenářek. Ptaly se na... recepty. Trochu mne mrzelo, že se nezajímají spíše o vlastní obsah interview - doktor Kameník mne však nedávno ujistil, že dobré fiskefars (čte se to fesgefars) je daleko lepší než špatná reportáž. Souhlasím. Napsal jsem tedy přímo patronu Gerekssonovi do Reykjavíku. Neodpověděl mi - zato vypomohl šéfkuchař pražského hotelu Metropol pan Špaček. Za války vařil ve Stockholmu a zná dokonale speciality severské kuchyně. Vděčím mu - a čtenářky také - za oba původní předpisy.

RYBÍ SEKANINKA (fiskefars):

odkostěná treska, asi 1,5 kg těžká, se třikrát semele na masovém strojku, přidá se lžice bramborové moučky, lžice pšeničné mouky, jeden bílek, šest lžic smetany, sůl a pepř. Vaří se v nákykové formě v páře asi 20 minut nebo se peče ve vymaštěném pekáči.

SELSKÁ DÍVKA POD ZÁVOJEM (bondepige med slør):

3/4 kilogramu jablek oloupeme, zbavíme jaderníků a dusíme do úplného změknutí. Polévkový talíř strouhaného černého chleba smísíme se dvěma lžicemi cukru a lžičkou másla a smažíme, až je docela suchý. Do skleněné mísy dáme vrstvu chleba, pokryjeme ji rozvařenými jablky, tyto pokryjeme zase strouhaným chlebem, celé posypeme strouhanou čokoládou a pokryjeme šlehanou smetanou.

Dobrou chuť!

Pozn. red.

Právě v jedné z malých hospůdek na cestě od parkoviště na molu k budovám univerzity jsem se s ním seznámil.

Sedával tam pravidelně u sklenice piva, netknuté a vyvětralé. Obracel se k ní zády a díval se upřeně celé hodiny do velikého akvária, pýchy patrona Gerekssona. Měl být opravdu na co pyšný! V křišťálově jasné vodě, mezi kopinatými listy kryptokorin a dlouhými, elegantními meči valisnerií, pomalu, velebně proplouly nádherné exempláře skalárů, plachetek, jednoho z nejkrásnějších druhů akvariálních rybek. Také jsem se díval zpočátku víc na ně než na vychrtlého muže nad sklenicí piva. Teprve při třetí nebo čtvrté návštěvě u patrona Gerekssona jsem si ho prohlédl lépe.

Měl prozloutlý obličej s modrými kruhy pod očima a zažloutlá bělma - lékař nemusí být ani internistou, aby dovedl z takové tváře bezpečně usoudit na vleklou a těžkou jaterní chorobu. Zimomřivě se zachumlával do odřeného koženého kabátu, jaký obvykle nosí námořníci v přístavech, ačkoli v krbu oheň nikdy nevyhasínal a s bondepige med slør jsem si vždycky musel hodně pospíšit, aby se nevěsta i závoj neroztekly.

Jen jednou jsem ho viděl sáhnout po sklenici. Ruka se mu tak třásla, až pěna vyšpláchla na dubovou desku stolu.

Jednoho dne jsem staříka na jeho obvyklém místě pod akváriem nezastihl. Nedalo mi to. Zeptal jsem se patrona, zda snad není nemocen. Byl. Ležel v pokojíku zrovna nad výčepem a neměl prý peníze ani na doktora, ani na léky. Za těchto okolností . . . zkrátka, jistě pochopíte, pane redaktore, že jsem se na něj prostě musel jít podívat. Vždyť jsem přece lékař, že!

Choužil se na železné posteli, přikryt ošumělou námořnickou pokrývkou i svým koženým kabátem, drkotal zuby. Malarický záchvat. Trásl se tak, že rozhoupal celou postel. Nemohl ani promluvit, jen se díval velkýma prožloutlýma očima. Napsal jsem recept, dal patronovi nějaké peníze a za chvíli jsem do pacienta vpravil daraprim, chloroquin a takové ty hlouposti proti malárii. Netrvalo ani půl hodiny a usnul, dokonale vyčerpan. Odešel jsem po špičkách z místnosti. Do Reykjavíku jsem se pak nedostal několik týdnů. Na svého náhodného pacienta jsem téměř zapomněl. Připomněl mi ho teprve podivný dopis. Došel do Sneffelsu s razítkem hlavní pošty v Reykjavíku. Tady je. Čtete! Vážený pane doktore!

Rát bych vám napsal že kamarát Spender je na tom moc býdně a chtělby z vámi mluvit má prý něco tajemného nechce mi to za nic říct tak nevím možná že ho chitá fantazie to byste se nesměl zlobit

Laskavě zdraví

patron greksson

býv. první kormidelník na "Orionu"

Patron Gereksson přirozeně napsal dopis islandsky - snažil jsem se v českém překladu zachovat všechnu půvab jeho osobitého slovníku a pravopisu.

Pozn. red.

Vůbec mě nepřekvapilo, že patron zná moje jméno i adresu. Od záplavy reportáží, filmových týdeníků a televizních relací, které následovaly ihned po objevech v jeskyních pod Sneffelsem, se lidé za Jyrrym, slečnou Alenou, Leifem a i za mnou na ulici otáčeli a ukazovali si na nás.

Jistě chápete, pane redaktore, že mě po podobných zkušenostech s nežádoucí popularitou vůbec nezajímaly nějaké "tajemnosti". Chtěl jsem se věnovat pokud možno klidně a nerušeně vědecké práci v astropsychologickém oddělení Ústavu. Ale v tom žlutém, maláři prolezlém člověku bylo něco . . . něco . . . víte, nedovedu to dobře vyjádřit! Určitě hodně v životě zažil, hodně viděl a prošel. Na Islandu si ostatně malárii neuženete ani při nejlepší vůli. A jeho tvář ... Rozhodně nevypadal na člověka, který snadno podlehne horečnému blouznění. Zkrátka - ten den už do mne nic nebylo. Chodil jsem po laboratoři od něčeho k něčemu.

Odpoledne jsem sedl do Izy a vyjel k Reykjavíku.

Po cestě jsem se nemohl myšlenek na Spendera zbavit. Jméno samo nic neříkalo. Němec, Angličan, Kanaďan, Američan, možná Belgičan, Švéd, Holanďan - kdo ví? Raději jsem si pustil rádio, abych nechal neplodného uvažování. Přes Stapi jsem projížděl za zvuků Brahmsovy symfonie, Budirem mne doprovázela přednáška o rybolovu a před hospůdkou patrona Gerekssona mi zněl smuteční pochod. Bylo to docela přiměřené. Spenderovi už nezbývalo mnoho života. Za několik týdnů, kdy jsem ho neviděl, mu tváře hluboko propadly, nos ostře vystoupil. Z téměř bezvládného těla žily jenom světlé modré oči, stále bystré a pozorné. Nezdálo se, že by ho "chytal fantas", jak jej podezíral patron. Moje první slova, že musí ihned do nemocnice, odbyl slabým mávnutím rukou. "Nesmysl, amigo mio... To už mám za sebou. Teď žádné zbytečné řeči. Maňaná será otro dí - zítra se uvidí ...," mluvil těžce, chraptivě. Mířil do dánštiny španělská slova i celé věty. Otázal jsem se ho, je-li Španěl. Zavrtěl záporně hlavou.

"Ne. Hamburk . . . Reeperbahn . . . ale to už je ztraceno dávno. Que hago yo - co dělat? Nezdružuje, doktore. Tenhle," ukázal si na hrud', těžce se zdvihající a klesající v rytmu sípavého dechu, "tenhle budíček už dochází, señor mio. Poslouchejte ..."

A pak jsem, redaktore, vyslechl v malém pokojíku, podobném lodní kajutě, tu nejpozoruhodnější historku, jakou jsem kdy slyšel.

Spender byl podle svého vyprávění jedním z mnoha světoběžníků, které druhá světová válka rozstříkala do všech konců světa. Byl prý jako německý námořník internován v jakémsi jihoamerickém přístavu, uprchl, prošel kdovíjak a kdoví s jakými doklady všechny malé republiky Střední Ameriky, česal bavlnu v Mexiku, pracoval na petrolejových polích ve Venezuele a v cínových dolech v Panamě. Nakonec zakotvil v Brazílii jako kuchař a mechanik motorových člunů loveckých výprav, vydávajících se do nesmírných a dosud neprozkoumaných pralesů v povodí Amazonky. Vyhrnul si rukávy špinavé záplatované košile. Vyhublé ruce byly plné jizev. "Japurá ... Rio Negro ... Rio Blanco ... koukáte doktore, co? Mačeta, hněsivé boláky, tohle je z Rio São Manoelu - aligátor ... Z poslední výpravy jsem přinesl ještě něco jiného. Chci vám to dát.. Manos a la obra - dejme se do toho - podejte mi tanten balíček, tam, ano, pod zrcadlem. Gracias!

Byli jsme s výpravou . . . ale do toho vám vlastně nic není. Rio Xingu . . . pár set kilometrů od ústí. Tam jsem viděl jezera plná těch ryb ... víte, doktore, těch ryb, co dole . . .," rozkašlal se dusivým, štekavým kašlem.

"Rozumím, dole v akváriu. Skalárů," odpověděl jsem a podal umírajícímu sklenici vody. Upil pár kapek a dlouho odpočíval.

"Vive Dios ... musím si pospíšet. Ano, těch. Na Xingu je jich moc. Chytali jsme je pro obchodníky v Riu a Porto de Jesús. Dostali jsme se k domorodcům po týdnu cesty bažinami, jezery a říčními rameny, zakrytými liánami jako stropem. Voto a Lucifer! Nikdy neviděli bělocha. Letadla pravidelné linky z Ariky do Belému považovali za božské ptáky a klaněli se jim, por los claves de Christo, namouduší ... ! Měli modlu, pitomci, do skály vyřezanou rybu nebo loď nebo co to vlastně bylo, a plácali z hlíny... trpaslíky. Jeden, největší, čučel na oltáři a všechny malé asi dělali podle něho. Dovedli to už skoro poslepu. Más feo que Picio - strašně oškliví, ti trpaslíci ..."

Znovu se rozkašlal. Po doušku vody pokračoval rychle, jako by se bál, že nedomluví.

"Šéf výpravy fotografoval . . . un ladrón y un borracho . . . zloděj a opilec . . . kopal do trpaslíků. Domorodci se rojili . . . por vida de . . . měli otrávené foukačky, mizerové, rozumíte, doktore? Byli rychlejší než náš motorový člun. Šplhali ve větvích kolem nás a nad námi jako opice... pues, señor ... Nakonec dostali i jeho. Když už měl namále, nařídil mi odevzdat filmy a zápisky jeho společníkovi v Belému. Jeho poslední slova byla, že objevil ohromnou . . . admirable . . . Pak ho vzal čert. Así anda el mundo ... tak to chodí ... " Řeč se stala zase přerývanou. Nabídl jsem se, že odskočím pro nějaký lék, ale Spender mne chytil křečovitě za zápěstí.

"Vamos a cuentas, señor! K věci. Četl jsem jeho zápisky. Tam jsou. Vezměte si je. Možná že jste pravý muž... jsou tam peníze, moc peněz ... a teď jděte. Budu spát ..."

Zavřel unaveně oči, jako by dělal tečku za větou. Pochopíte, pane redaktore, že tohle nemohl být konec rozhovoru.

Otřel jsem mu čelo a tvář vlhkým šátkem. Otevřel oči. Měly teď trochu skelný, nepřítomný výraz.

"Ale ty zápisky mně přece nepatří, Spender! Ani vám ne! Měl jste je odevzdat společníkovi onoho muže!"

Modré oči chvíli pluly bez cíle po stěnách místnosti, pak se konečně Spenderův pohled ustálil.

"Descansadamente . . . bez . . . starostí . . . tal . . . otro . . . ten druhý . . . cítil pesety . . . na celé míle. Já nechtěl . . . amigo . . . neznám nikoho . . . k čertu s nimi . . . s trpaslíky . . . a ryby . . . zlaté a stříbrné . . . ne na Riu . . . Xingu . . . Hace fresco . . . je zima . . . punto de llegada . . . cíl . . . quita . . . allá ... jdi pryč ... "

Zmlkl. Dosud žil. Odešel jsem do výčepu a zavolał telefonicky záchrannou stanici. Za několik minut odnesli bezvědomého Spendera na nosítkách do sanitního vozu.

Usedl jsem na jeho místo. Výčep byl prázdný - kromě mne tu byl jen tlustý patron Gereksson a ovšem skaláři,

elegantní a hravé, v houštině zelených listů. Spender je tedy viděl v křišťálově jasných jezerech na Riu Xingu.

Náhle jsem se rozhodl. Vrátil jsem se do Spenderova pokoje. Na otlučeném umyvadle pod osleplým zrcadlem ležel balíček pečlivě obalený kusem nepromokavé látky a převázaný s námořnickou zručností celými metry šňůry.

Strčil jsem jej do kapsy svrchníku. Pak jsem odjel do nemocnice, abych se poptal na Spenderův stav a zanechal zde svou adresu, kdyby bylo třeba zaplatit nějaké mimořádné výlohy. Už ve vrátnici jsem se dozvěděl, že Spender při převozu zemřel.

Závěrem interview doznávám, že jsem v tomto případě - zcela výjimečně - zasahoval více než jen obvyklými redakčními úpravami přepisu magnetofonového záznamu. Doktor Bjelke přirozeně nemohl zachovat v paměti nesouvislou Spenderovu řeč, zapamatoval si toliko její smysl a několik vět. Vzhledem k důležitosti, kterou výpověď umírajícího Spendera pro další události měla, jsem si dovolil s dodatečným a naprostým schválením dr. Bjelkeho rekonstruovat celý dialog. I když spolupracovala fantazie, je věcný obsah zcela věrohodný.

Pozn. red.

Kapitola 4 - Vyprávění doktora Bjelkeho pokračuje a nad snímky je trochu zmatek

Věřte nebo nevěřte, pane redaktore, připadal jsem si skoro jako zloděj. Měl jsem dokonce pocit, že se mi každý dívá na kapsu s podivným Spenderovým odkazem. Odjel jsem na noc domů do Hafnarfjördu a tam jsem seděl nad balíčkem jistě nejméně hodinu, než jsem se odhodlal přerýznout šňůru. Nakonec jsem to přece jen udělal. V plachtovině a několika vrstvách papíru ležely dva svitky filmu, dosud zalepené a nevyvolané. Kromě toho obsahoval balíček docela obyčejný školní notýsek, jakého se používá, pokud si dobře pamatuji, na slovíčka. Byl popsán asi do poloviny - ale písmo bylo dokonale vybledlé a jen tu a tam čitelné. Spolehlivě jsem zjistil toliko datování sešitu - rok 1949. Filmy byly tedy už několik desítek let staré a moc jsem si od nich raději nesliboval.

Zápisky v notýsku byly německé a ten, "který cítil pesety na celé míle", jak se o svém společníku neuctivě vyjádřil Spender, je zřejmě zaznamenával ve spěchu a nepohodlí, možná na palubě kymácející se lodice. Nebudu vás zdržovat doslovným překladem toho mála, co jsem za několik večerů rozluštil. Zápisky se týkají většinou ryze obchodních záležitostí. Byly zde adresy odběratelů exotických ryb i překupníků na všech přítocích Amazonky a mluvilo se tady také o jakýchsi záhadných obchodech s "kuličkami". Kuličky byl docela jistě krycí název zboží takového druhu, že Spender i jeho společník měli dobrý důvod příliš se s ním nechlubit. Myslím, že nejsem moc daleko od pravdy, když sázm na transy, složitým procesem zmenšené lidské hlavy. Pralesní kmeny domorodců je prodávají bílým obchodníkům přes všechny zákazy a těžké tresty.

Pro nás je důležitý jen závěr zápisků, dvě tři stránky. "Ten druhý" píše, že objevil kmen Indiánů s nápadně světlou pletí a ti že se klaněli podivným modlám, podobným potápečům. Indiáni prý vyrábějí tyto modly v celých desítkách z hlíny (o tom mně už vyprávěl i Spender) a ukazovali prý expedici jednu figurku z jakéhosi kovu, který vypadal jako slitina stříbra. To by vysvětlovalo, proč se "ten druhý" o nově objevený kmen tak živě zajímal. Porušené řádky mi však dovolily právě jen vytušit, že figurka, kterou Indiáni oběma bělochům ukázali, zase hodně rychle zmizela. Proč a kam - nevím.

Několik posledních řádek záznamů mluví o skalních reliéfech podivných tvarů a neznámého původu. Indiáni prý popírají jakoukoli účast na jejich vzniku a tvrdí, že tam jsou odjakživa. Konec deníku je opět docela zničený a nečitelný. Laskavý doktor Bjelke mi sešitek nejen ukázal, ale dovolil dokonce, abych jej odvezl do Prahy. Přes veškerou snahu se však s. Tachezemu nepodařilo vyfotografovat vybledlé a zažloutlé stránky tak, aby měly jako doklad pro čtenáře jakýkoli smysl. Rozhodl jsem se proto notýsek vypustit.

Pozn. red.

Byl jsem, pane redaktore, trochu zklamán. Nejsem národopisec, Indiáni Střední a Jižní Ameriky mne zajímají asi zrovna tak jako vás nebo kteréhokoli jiného neoborníka; totiž jako romantický a málo známý národ. Nic víc. A lidovým uměním se už nezabývám vůbec. Astropsychologie se svou matičkou astrobiologií mně stačí úplně a až do smrti. A o "spoustě peněz", o níž blábolil Spender, snad vůbec nemusím hovořit.

Chtěl jsem už všeho nechat, staré, zřejmě zničené filmy i obchodní záznamy dobrodruha z Ria Xingu vyhodit a vrátit se

zase ke své práci. Neudělal jsem to. Bůhví proč! Opravdu nevím. Snad trochu kvůli Spenderovi, trochu z nenapravitelné zvědavosti.

Vzal jsem filmy a vydal jsem se za chlapci z fyzikálního ústavu s pokornou žádostí, aby se pokusili vyvolat je - třeba po dlouhých desetiletích. Rovnou se mi vysmáli a že prý neznám ani nejzákladnější fakta o fotografii - což je konečně pravda - že latentní obraz z citlivé vrstvy už dávno zmizel a tak dále a tak dále. Ale poradili mi přece jestli prý se vůbec někdo bude s podobnou prací patlat, pak jedině výrobce filmů. Zdařilého výsledku by prý mohl případně použít jako reklamy - a to už pak stojí panu Kodakovi, panu Ilfordovi, paní Ferraniové, a jak se všechny ty fabriky jmenují, za to, dát si záležet.

Moc se mi do toho nechtělo, ale nakonec jsem si skutečně vybral tenhle postup. Neprozradím vám, pane redaktore, která z továren se zasloužila o další krok dopředu - výsledek jí totiž neslouží příliš ke cti. Jak snad víte, byly exponované filmy nešťastné balónové výpravy chudáka Andrého vyvolány po třiceti letech odpočinku ve vodě a sněhu nedaleko severního pólu. Docela obyčejnou vývojkou, prosím! A kvalita vyvolaných snímků byla tak dobrá, že umožnila vydání celé obrazové knihy.

Filmy vrácené po několika týdnech z . . . vidíte, málem bych se byl poděkl! - vypadaly daleko hůře. Doprovázel je stručný a nevrlý dopis:

Vážený pane

filmy, které jsme vyvolali, dávno překročili záruční lhůtu. Vzhledem k tomu pochopitelně jeví zrnitost, otisky struktury papíru na zadní straně a další vady. Nároky k reklamaci za těchto okolností ovšem neuznáváme.

Podpis a basta!

Ani mě nenapadlo uplatňovat reklamační nároky - byl jsem rád, že to dopadlo alespoň takhle.

Jeden film byl celý exponován dvanácti nepříliš zajímavými snímky jakési krajiny, tábora, domorodých veslařů a nejspíše i Spendera, dosud silného a statného, v tropické přílbě. Na druhém filmu byla jen čtyři vyvolaná políčka. Předměty na prvních dvou jsou tak nezřetelné a tak podexponované, že se nedají vůbec rozeznat. Z posledních dvou políček byly zvětšeny fotografie, o nichž vám vyprávěl už Jyrry.

Tady jsou.

Neměl jsem k dispozici originální negativy - ty jsou uschovány v trezoru Ústavu na Sneffelsu. Použil jsem proto jako jediné možnosti reprodukci ze zvláštního čísla *Astrobiological Journal* No. 14/I. - samozřejmě s laskavým svolením redakce. Řada novin a časopisů udělala totéž, jenže bez laskavého svolení.

Pozn. red.

Na první z nich je figurka, kterou jsem nazval jaksi pracovně "trpaslík ve skafandru".

Předložil jsem fotografii nejprve našim odborníkům-archeologům. Nevěděli si s ní rady - ale ne abyste napsal, že jsem to na ně prozradil!

Teprve profesor ... (jméno je vypuštěno na výslovnou žádost doktora Bjelkeho - pozn. red.) orientalista, tedy vědec dosti nepřislušný, neboť jde o nález od protinožců těch národů, které studuje, poskytl první poněkud překvapující informace. Podíval se na snímek jen tak přes rameno a prohlásil, jako by se nechumelilo:

"Aha. Dogu - vlastně spíš haniwa. Na dogu je to moc precizní. Hezká! Kdes to sebral?"

Raději jsem mu nevykládal o Spenderovi a o balíčku, který mi patřil jako odkaz a současně nepatřil, protože jsem si ho krátce a jednoduše vzal ještě před pozůstalostním řízením. Rozpačitě jsem něco zamumlal o známém sběrateli nebo nějakou podobnou výmluvu.

"Jó, doktore, dogu a haniwy - " mlskl profesor jazykem a zbožně obrátil oči ke stropu - "to bylo nějaké umění! Jsou to hrobní sošky, nejspíše to měly být obludy hodně nepodobné člověku, ale na to fantazie předhistorického umělce nestačila. A tak ty malé vypalované terakoty, nejvýš dvacet pět centimetrů veliké, přece jen člověka připomínají. Jsou, pravda, přelácané všelijakými ornamenty, kroužky a vlnovkami, ale pořád je to nepochybně člověk."

"Ale ty jsi, profesore, říkal něco o preciznosti ... ," odvážil jsem se poznamenat.

"Ano. Z dogu, jejichž účel zatím neznáme, se později, po džómónské době, staly haniwy. Zajímavé a náramně dojemné věcičky. Ano, dojemné! Doslova. Před dávnými lety totiž byly ve vlasti panáčků dogu a haniw pohřbívány vdovy zažíva spolu se zemřelým manželem, jako ostatně ještě donedávna v Indii. Nu a figurka ženy, haniwa, nahradila bohům jako smírná oběť nebo jako trik k jejich oklamání - můžeš si vybrat - živou ženu."

"To ale přece . . ."

"Myslíš, že tohle není žena, že? Inu, kdo ví? Ale haniwy tak jako tak svého původního účelu brzy pozbyly. Bývaly jich v hrobech celé stovky, v hrobkách boháčů dokonce tisíce. Ty pozdější už představují i všelijaká povolání - sokolníky, rytíře, hudebníky - dokonce i zvířata. V šestém nebo v sedmém století velkovýroba haniw ustává. Přestalo se totiž pohřbívát do země. Mrtví byli spalováni. Ale i tak nám haniwy řekly o životě starého Japonska více než kterékoli jiné uchované památky.

Co se tak na mne koukáš, doktore? Stalo se něco?"

"Japonska? Řekl jsi doopravdy Japonska, profesore?"

"No ovšem! Co je na tom divného?"

"A víš určitě, že tahle figurka," poklepal jsem prstem na fotografii, "nepochází třeba z Jižní Ameriky?"

Profesor se rázem přestal tvářit přívětivě. To víte, každý vědec je žárlivý na svou odbornou pověst a nerad slyší, když se o ní pochybuje. Třeba i uctivě.

"Milý kolego Bjelke - " začal se sladkou ironií, " - chápu, že ti při studiu romantické meziplanetární problematiky nezbyvá čas, aby ses seznámil se základními formami lidového orientálního umění." Nadechl se a zvýšeným hlasem pokračoval: "To však nic nemění na skutečnosti, že důkladná znalost džómónské a Ghanské keramiky patří ke zcela nezbytným vědomostem mých studentů v druhém, u nadanějších a pilnějších dokonce už v prvním ročníku. Je tedy

dost urážlivé pochybovat o mém dobrozdání . . . "

"To mě ani ve snu nenapadlo - " uklidňoval jsem rozhořčeného vědce, "jen mne cosi překvapilo. Promiň, profesore! Promiň!"

Profesor se už uklidnil, a aby dokázal svou převahu dokonale, vzal mi z ruky i druhý snímek.

"Pozoruhodné, opravdu! Ale pro orientalistu ještě snazší oříšek, vlastně mandlička, rozumíš? Tuhle věc musí poznat i hmatem, se zavřenýma očima. Tak tedy: otisk pečetního válečku, vyrytého kdysi dávno, před tisíci lety, mezi Eufратem a Tigridem, v Mezopotámii. Mám pravdu?"

"A ... ano," vykoktal jsem. Neměl jsem už odvahu odporovat.

"Tak vidíš! Ještě před vývojem pořádné abecedy byla po obrázkových pečetích velikánská poptávka. Používali jich Akkadové, Babylónané, Asyřané i Achejmenovci. Jsem potěšen, že se o tyto skvosty umění Blízkého východu zajímáš, doktore! Bude mi ctí věnovat ti svou publikaci, vzniklou ve spolupráci se známým asyrologem Britského muzea D. J. Wisemanem!"

"Děkuji. Opravdu, moc ti děkuji, profesore ... "

Uklonil jsem se a vymotal se - nevím ani jak - ze zasedací síně univerzity, kde se náš rozhovor odehrál. Japonská náhrobní soška a válečková perská nebo babylónská pečeť - na Riu Xingu, u světlých Indiánů a skalárů! Bylo toho na mne trochu moc. Doufám, že se tomu nedivíte, pane redaktore!

Kapitola 5 - Doktor Kameník uvažuje

Tak co, redaktore? Víte už konečně něco o těch fotografiích? Však to také trvalo! Vaše kafe jsem musel vypít v nadplánu sám. No nic - hned bude další. Bjelke měl z těch fotografií pořádně zamotanou hlavu - a co vám asi neřekl: do luštění záhady Spenderova odkazu se zakousl skoro tak horlivě jako kdysi se mnou do Saknussemova pergamenu a do otazníků nad Vernovou Cestou do středu Země. Možná ještě o chlup více.

Budu hodně stručný, ano? Výborně! A tady máte jedno exportní. Samozřejmě už s cukrem - jinak se to u Kameníků nepije!

Chudáček Bjelke už je tak načichlý astropsychologií a vůbec vesmírnými návštěvníky, že hned zbystří pozornost při kdejaké známečce nebo jen náznaku možné návštěvy. Nemohu sice říci, že by to zrovna přeháněl a viděl ušaté, tříprsté a fialově pruhované Mart'any za každým rohem, to ne, mám ale vážné podezření, že se mu při prohlížení Spenderových fotografií přece jen rozbušilo srdce.

Nejprve nad lodí, vytesanou podle Spendera do skály, kterou slovně profesor jen tak z voleje označil za předpotopní babylónskou pečeť. Přitom mu ovšem vůbec nedošlo - totiž profesorovi, ne Bjelkemu -, že ta loď vlastně vypadá na Babylón náramně podivně. Je to za prvé velká loď doista nebabylónského typu a za druhé - to už ovšem chce šťourala, aby na něco podobného přišel - má moc podivný pohon. Nu ano, jen se pořádně podívejte, redaktore! Tady máte další exemplář, tady, pod sklem na mém psacím stole. To víte, jsem duše hloubavá, a navíc sběratelská, což se týká i památek na naše dobrodružství.

Tak tedy: ať už si dal s tím šifem ve skále práci kdokoli - a byla to nejspíš setsakramentská práce, to mi věřte! -, určitě se snažil zdůraznit na lodi to, proč si jí vážil, proč ji obdivoval, proč ji miloval, ctil, zbožňoval, zkrátka proč ji vlastně vysekával do skály, místo aby třeba v Riu Xingu lovil rybičky do akvária. Nemyslíte?

Bjelke je Islandčan a jako Islandčan je cítit mořem na sto honů, i když si náhodou vybral suchozemské povolání. Ví, co námořník na své lodi oceňuje už od dob, kdy první huňatý pračlověk vlezl s třesoucími se koleny na plovoucí kládu: rychlost. Mořští vlci se nad rumem chvástají jen a jen rychlostí svých minulých houpavých štací. Na obrázku, na modelu, zkrátka všude, kde jde o něžnou vzpomínku na jejich nevyrovnatelnou loď, třeba jen postavenou ze špejlí a dřívěk v prázdné láhvi, musí být všechno, co rychlosti prospívá, řádně vidět. Chápete už, redaktore? Znáte přece zrovna jako já stovky obrazů lodí s úplnými velehorami plachet, staré parníky s mohutnými koly, torpédoorbce s hřebenem pěny za šroubem. A taky, vážený a milý příteli - to si obzvláště zapište za uši - moc a moc starých vypodobení římských, řeckých, kartaginských, egyptských, a já nevím jakých ještě veslic, s každým veslem pěkně extra a náramně pečlivě namalovaným nebo vytesaným. Vždyť to byla hnací síla a zdroj rychlosti lodí! Nu a vidíte na lodi ze Spenderovy fotografie aspoň jedno jediné veslo? Nebo plachtu, o šroubu samozřejmě nemluvě? Aha! Zato jsou tam jiné dvě velmi zajímavé věci: řada vypouklých terčů na bocích a jakési náramně důkladně vyvedené pentle nebo hroty od vyvýšené přídě i od zádě. Bjelke a s ním i my, Alena a já, jsme si od začátku lámali hlavu ani ne tak nad tím, co asi obě tyto zajímavosti představují, jako spíše co ještě jiného by mohly představovat. Co nás všechno nenapadlo! Nu - nakonec jsme nepřišli na nic.

Vypouklé terče na bocích totiž nemohou být ničím jiným nežli řadou štítů, zavěšených na roubení paluby. Jakékoli ozdoby, okénka, nebo dokonce kanóny jsme museli pustit z hlavy. Na boku lodi visí zkrátka deset štítů, loď má - přinejmenším - posádku čtyřiceti mužů-veslařů, po dvou chlapech na jedno veslo. Je to dost velká loď - řekněme dvacet, pětadvacet, ale spíš třicet nebo ještě víc metrů dlouhá. Její tvar navlas odpovídá, jak jsme s Bjelkem vypátrali, jen jednomu jedinému typu staré lodi. Ne babylónskému, asyrskému, zkrátka vůbec ne předasijskému. Tam vypadaly lodi - dokonce i na skutečné válečkové pečeti, s níž na Bjelkeho vybafl profesor, docela jinak. Nesouhlasí s naší fotografií ani v jednom jediném detailu, ani v celkovém tvaru. Co zato souhlasí dokonale, je tohle:

Dr. Kameník vystrachal ze zásuvky dva obrázky, zřejmě reprodukce knižních ilustrací. Na obou obrázcích byly zobrazeny typické dlouhé lodi starých vikingských plavců.

Pozn. red.

No ano, redaktore! Netvařte se tak zděšeně! Příliš mi připomínáte chudáka Bjelkeho, když jsme na to přišli. Já vím, je to trochu silný tabák, najít loupežnou dračí loď norských nebo islandských Vikingů, pocházející tak asi z přelomu tisíciletí, vytesanou do skály uprostřed jihoamerického pralesa! Jen klid! Přijdou ještě horší věci. Budete koukat!

Protože nás nic chytřejšího nenapadlo a celkem ani napadnout nemohlo, smířili jsme se s pracovní domněnkou o vikingském korábu. Neměli jsme zatím odvahu přemýšlet, odkud, jak a kudy se do povodí Amazonky dostal. Obořili jsme se raději do další záhady: do podivných pentlí nebo střapců na přídě a na zádi. A tím zároveň do otázky, proč dračí lodi chybějí vesla.

Vlajky, stuhy, prapory a podobné potřeby a fajnovosti jsme museli hned vyškrtnout. V době, kdy se po mořích potloukaly dračí koráby (anebo kdy byl reliéf na Rio Xingu vytesán, kdybychom se náhodou s Vikingy mýlili), nic podobného na lodích nebylo. Posádky válečných korábů svobodných jarlů, mořských králů, se do sebe na moři nadšeně pustily praky, kamenomety, šipy a po zahákování taky meči a sekerami, jakmile se jen potkaly, vlajka nevajkajka a soused nesoused.

Měl jsem - jako každou chvíli - dobrý nápad. Ty podivné střapce mi připomínaly plameny. Navrhl jsem řešení: signální ohně na přídě a na zádi nebo požár na lodi. Vypravili jsme se v plném počtu na radu k našemu společnému známému, profesorovi Sörenssenovi. Signální ohně rozhořčeně zamítl. Oheň byl na lodi Vikingů, nasáklé velrybím tukem, napuštěné smolou a vycpané mastnou koudelí, stejně přísně zakázán jako kouření v koši balónu, plněného vodíkem. Nejúčinnější obranou pokojných pobřežních zemědělců proti nevídaným návštěvám mořských divousů s rohatými přílbami bylo prý vystřelování ohnivých šípů na blížící se lodi. Obvykle vzaly rychle do zaječích, někdy dokonce vzplanuly jako vích slámy. Mořští lupiči ostatně ani neměli proč a komu ohněm signalizovat. Plížili se tiše a opatrně v dohledu břehů, na noc zakotvili nebo se svěřili zkušenosti kormidelníka, rozeznávajícího podle chuti mořské vody blízkost pevniny, a dokonce i místo, kde loď právě je. Příjemné to košťování asi nebylo, zato poměrně spolehlivé – alespoň podle tvrzení profesora Sörenssena.

Také nad požárem kroutil Sörenssen pochybovačně hlavou. Vyloučit ho ovšem nemohl, ale zavrhl jsem ho sami. Je sice možné, že by neznámý kumštýř chtěl na věčnou paměť katastrofy zpodobit požár lodi, ale pak by to asi udělal trochu dramatictější a oheň by už stál za to. Ubohých šest plamének by Vikingové nejspíše uhasili jako nic holýma rukama. Však je měli od vesel ztvrdlé jako podrážky.

A vesla - vidíte, teď teprve jsem si na ně vzpomněl! Že chyběla, bylo vůbec nejpозoruhodnější i podle mínění profesora Sörenssena. Loď Vikingů bez vesel není totiž jen neúplná a bezbranná, ale ještě něco víc: je pohaněná. Veslo bylo pro divoké a prosté děti krvelačného boha Odina něčím posvátným. Samotný název "Viking" je prý složen ze slov "vik" - veslo a "ing" - kořist. Veslovat směli jen svobodní muži, bojovníci. Dotkl-li se vesla otrok, když totiž šlo o krk pánovi a docela výjimečně mu dovolil veslovat, stával se rázem a navždy svobodným mužem. Zkrátka: veslo, krev a život lodi nesmělo na žádném obrazu pořádného dračího korábu chybět.

Když to teď všechno jako v říkance mě babičky svážeme do uzlíčku a přidáme maličkost, že totiž zpodobená loď nemá ani stožár, který by mohl nést plachtu, a že vesla byla zřejmě vypuštěna sochařovým majlíkem vědomě a ze závažného důvodu, docházíme k jedinému možnému závěru: loď byla pohaněna buď něčím docela jiným, nebo nebyla pohaněna vůbec.

Pravda, Vikingové prý měli i vlečné nákladní čluny, tažené na lanech z velrybí kůže za dračími koráby. Jenže, holenku, vlečné čluny vypadaly docela jinak, a ještě ke všemu byly řízeny otroky, přikovány ke kormidlu. Žádný své cti dbalý hrdlořez z jarlovy družiny by na vlečný člun nevstoupil, aniž by si pak umyl nohy. Není tedy moc pravděpodobné, že by se někdo namáhal zpodobit zrovna tohle nepřilíš ctihodné plavidlo.

Zkrátka, redaktore, ty plameny loď poháněly. Nic jiného totiž k pohybu neměla. Šlo asi o tryskový pohon. Plameny, šlehající docela podle předpisu proti směru jízdy. Přední trysky jsou rozumně a technicky správně posunuty nad úroveň paluby. Dnešní inženýr by to asi nevyřešil jinak.

Já vím, redaktore, já vím! My jsme si o sobě také říkali, že jsme dva blázni, hysterici, potřebštěné oběti povolání a ještě mnoho dalších a horších věcí. Přemýšleli jsme ve dne v noci, hledali jiné, rozumnější a přijatelnější vysvětlení. A vidíte, nenašli jsme. Zakousli jsme se tedy do druhé záhady, do toho zatraceného trpaslíka ve skafandru.

Tady bylo už předem jasné, že každý rozumný výklad je předem vyloučený a že budeme tak jako tak vypadat jako vzájemně se podporující párek potřebštěnců, ať už si vymyslíme cokoli.

Bjelke se chytil stěbla: sehnal hromadu knih o japonských hrobních soškách. Profesor mu jich ochotně naložil plnou náruč. Měl prý hroznou radost, že zase obrátil jednu dušičku na svou orientalistickou víru. To by ale měl Bjelkeho vidět za chvíli! Pěkná obrácená dušička! Zuřivě obracel listy, nadával, ačkoli to obvykle nedělá, a vztekle bouchal o stůl dokonce tak důstojnými svazky, jakým je třeba Stručný úvod do základů určování hliněných sošek džómonske doby, kterýžto Stručný úvod do základů má poctivých sedm set stran, a to ještě pro úsporu místa maličkým písmem!

Ale abych vás nenapínal: nic, co by se alespoň vzdáleně podobalo trpaslíku od Ria Xingu, jsme nenašli ani v Japonsku, ani v lidovém umění Jižní Ameriky. Nakonec jsme se vydali přes můj protest za Alenou. Já jsem tvrdil, že bude moc nafoukaná, ale Bjelke mne jako vždycky umluvil. Hned ve dveřích Alenina foto-brlohu nasadil nejlíbeznější úsměv a Alenko sem a Alenko tam - a co prý tomu pumprlíkovi říká.

"Má uraženou nohu a vypadá jako potápěč!" mínila moje drahá choť nejistě.

"To už víme sami od začátku . . .," neodpustil jsem si faktickou poznámku.

"Počkej, Jirko," zarazila mne Alena, "já nemyslím potápěče ve skafandru a s tím vším mosazným a gumovým kolem sebe, já myslím. . . no, třeba sportovní potápěče. Víš, ty s brejlema proti vodě."

Mlčeli jsme - co taky říkat? Možné to bylo.

"Krk má jako žába, na hlavě nějaký lišejník nebo co . . .," hučela Alena jen tak pro sebe, "kabát zapnutý sponou, ale taky by to mohlo být nějaké zdrhovadlo. Vidíte, kluci? Ten okraj fráčku je docela zřetelně vroubkovaný jako zip. Nezdá se vám?"

"Zdá, paní Aleno. Pokračujte, prosím . . .," špitl Bjelke uctivě, jako by poslouchal svého třídního profesora matematiky.

"No jo, dá! Ale co dál? Nejvíce mě udivuje ta díra mezi očima."

"Jaká?" sklonili jsme se s Bjelkem oba najednou nad fotografií.

"Přece tady!" ukázala Alena prstem. "Copak ji nevidíte?"

Ted už jsme ji viděli oba.

"Co tam asi bylo?" přemýšlel nahlas Bjelke. "Zřejmě něco, co vypadlo nebo co bylo vytaženo. Ale lidé přece nemají mezi očima nic ..."

"Nos!" připomenula důležitě Alena. "Nebo bradavici. To já vám znala, Gudmundure ..."

"Ježíšmarjá, Aleno, už zase začínáš!" pokusil jsem se zachránit vážnost situace. Marně - samozřejmě.

"Nepleť se do toho, Jirko! Musím to tady kamarádovi řádně vysvětlit. Tak tedy já znala člověka, který měl zrovna nad nosem takovou hrozně velikou bradavici, že by si na ni mohl pověsit lucernu. No vážně, namouduši!"

Bjelke najednou vytřeštil oči.

"Počkejte, Aleno! Jak jste to řekla? Lucernu? Lampu? Něco podobného jako horníci nebo chirurgové - tedy čelní reflektor, že? Myslela jste přece něco takového, vidíte?"

Ted zase pro změnu třeštila oči Alena.

"Já . . . ne, já nemyslela nic, vlastně myslela, ale ne reflektor, to byla jen taková legrace! Jirko, honem, jak se řekne německy formanská lucerna?"

Ale Bjelke už neposlouchal. S loktem opřeným o stůl právě v místě, kde se leskla kalužinka vývojky, koukal upřeně na fotografii šeredného trpaslíka. "Ano - tam měl model domorodého sochaře něco tak nápadného, že to nesmělo být vypuštěno. Bylo to asi takového tvaru, že to nemohlo být vymodelováno z hlíny, ale z kovu, ze dřeva nebo něčeho podobného.

Předpokládáme - Jirko, prosím tě, sleduj mne, vždyť jsi sakra astrobiolog! -, že tam opravdu nosil reflektor. Že třeba v paprscích našeho slunce neviděl. Tak. Co tomu říkáš?"

"A zase jsme pěkně pod Sneffelsem, že?" prokoukl jsem rázem jeho úvahy.

"Místo světa měl na čelíčku ždíbec transuranu a koukal těmi okuláry, aby viděl. Chtěl jsi říci tohle?"

"Skoro. Chtěl jsem skutečně říci, že to nejsou brejle proti vodě, ale proti slunci. Cloní viditelné paprsky. Zachycují je."

"Jako třeba filtr při fotografii infračerveným světlem!" poznamenala moudře Alena.

"Ano. Nevím, paní Aleno, to je váš obor. Ale třeba i tak, když to říkáte."

"A ten žaket, co vypadá jako nepodařené tepláky, je přetlakový skafandr ...", navrhl jsem pro změnu já.

"Ano! Ano - to je ono!" provolával Bjelke. "Co tomu teď říkáš?"

"Nic!" prohlásil jsem nelitostně. "Broučkaření a Fulton s Davisem, co nadávají při každém špitnutí, mne naučili spíše mlčet, Bjelke. Koukej, vždyť je to všechno nesmysl! Pod Sneffelsem jsme našli stopy návštěvy, které dnes moudré hlavy dávají domovské právo na Marsu nebo snad na Jupiterových měsících. Ani tam, ani tam rozhodně není tak hustá atmosféra, aby páni nepozemšťané u nás museli nosit přetlakové skafandry. Právě naopak. A potom: kdy a kde jsi prosím tě viděl na obrazkách pod Sneffelsem něco vzdáleně podobného člověku? Hvězdice, chobotnice, slepé ptáky a všelijakou takovou havěť, to ano. Ale slušné dvě ruce, dvě nohy a hlavu, třebas i s lišejnikovou kakadou . . ."

"Ano, ovšem, máš pravdu, Jyrry . . .", říkal pořád víceméně pro sebe Bjelke a ani na chvíli nespustil fotografii z očí, "ale ta loď Vikingů - i když si odmyslíme tryskový pohon ..."

"Pro zjednodušení ...", poznamenal jsem zlomyslně.

"Ale ano, pro zjednodušení! Sama o sobě je záhadou jako . . . jako ... jak to říkáte u vás v Čechách?"

"Jako Brno!" napověděla Alena ochotně.

"Aha. Tak tedy jako Brno. Vikingové ve vnitrozemí Brazílie - nezdá se ti to trochu moc? A teď tohle - japonská figurka, která vůbec japonskou figurkou není a vypadá taky moc podezřele. Víš, já už jsem si na tyhle věci vycvičil takový nějaký instinkt. Radioaktivní zářič nad čelem . . ."

"Ale vždyť je to zase jenom domněnka, Bjelke, vlastně ani ne domněnka! To tě jen Alena zagitovala tou svou bradavicí na nose!"

"Já žádnou bradavici na nose nemám!" ohradila se moje choť, která zřejmě chvíli neposlouchala a koukala se Bjelkemu přes rameno na fotografii. "Poslyšte, Gudmundure, a proč vlastně ten pumprlík visí ve vzduchu?"

"Jak to, visí ve vzduchu?" zpozorněl Bjelke. "Jak jste na to zase přišla?"

Ted se pro změnu divila Alena. "Já myslela, že to od začátku víte, páni badatelé! Vždyť přece ten tajtrlík nemá vůbec žádný stín!"

"To nemá ...", připustil Bjelke, "ale proč by ..."

"No přece to dá rozum! Když je něco na fotografii bez stínu, tak je to buď docela obyčejná montáž a podfuk a bylo to vystřižnuté a nalepené na papír, nebo to může taky ležet na skle. Ten váš Spender, nebo jak se jmenoval, určitě tak náramně zařízený do pralesa nejel. Zbývá už jen třetí možnost: figurka visela ve vzduchu, nejspíše proti nebi, a tak ji také nějaký umělec vyfotografoval. Nechci se chválit, ale i za polních podmínek bych to zvládla rozhodně líp . . .", neodpustila si Alena profesionální nafoukanost.

"Takhle to tedy je ...", prohraboval se Bjelke v černých vlasech, "naš milý nepozemšťan ve svatyni domorodců visel ..."

"Prosím tě, Bjelke, moc tě prosím, nech ty nepozemšťany na pokoji!" žadonil jsem.

"Dobře, dobře, Jyrry! Ale uznáš, že jsem získal další bod. Viděl jsi někdy v našich kostelích nějakou sochu na provázku, ve vzduchu?"

Alena vyprskla smíchy, já jenom důstojně zavrtěl hlavou.

"Ne? A to já zase ano! Anděla nad Betlémem! A proč? Protože každý slušný anděl odjakživa umí létat... Kdy jede nejbližší autobus na Rio Xingu?"

"Za dvanáct minut!" využila ihned příležitosti Alena, ochotná vždy a všude k legraci. "Máte právě tak čas sbalit si

zubní kartáček a korálky pro divochy, Gudmundure!"

Chvíli jsme se smáli, ale pak jsme, nevím vlastně proč, všichni ztichli.

Bylo slyšet, jak ve vedlejší laboratoři cinkají zkumavky a sklenice s mravenci a hrachem. Fulton a Davis je zachraňovali před Borglandovým neúprosným a nemilosrdným vyhazovem ze Sneffelsu.

Bjelke se narovnal, protáhl a s omluvným úsměvem prohlásil: "Já vím, ono to nakonec třeba k ničemu nebude - ale já tam, přátelé, musím. Chápete, že? Nikdy bych si to neodpustil. Trochu i kvůli tomu chudákovi Spenderovi . . ." No - a za čtyři dny jsme stáli s Alenou na letišti a koukali jsme se, jak Bjelke s Leifem Thorgunnem vystupují po schůdkách do čtyřmotorového transoceánského viscounta. A teď už se zase vrhněte na Leifa nebo Bjelkeho, redaktore!

Kapitola 6 - Doktor Bjelke (čili Bob Beelke) má slovo

Jyrry vám vyprávěl jen tohle, pane redaktore? Nic víc?

To je ovšem jeho další drobné darebáctví. Chudinka paní Alena je trpělivě snáší každý den a zatím marně doufá, že se ctihodný pan manžel umoudří.

Podle magnetofonového záznamu, který jste právě přehrál, musí v čtenářích vzniknout dojem, že jsem se vydal do Brazílie jako badatel, jako cestovatel duševně, fyzicky i materiálně připravený probíjet se hrdinně a s mačetou v ruce pralesy na Rio Xingu za bílými Indiány. To je nesmysl! Doufám, že to řádně vysvětlíte!

Mým "tropickým" vybavením byl balónový plášť do deště, polobotky a dostatečné množství bílých košil s nezbytnou kravatou. Znalci místních poměrů mi totiž důrazně vysvětlili, že bez kravaty a bez saka se v Brazílii nelze obejít ani v největším vedru. Jsou odznakem "lepšího člověka" - což znamená docela jednoznačně "lepší než žebrák a pobuda".

John Fulton mi na cestu dokonce věnoval jednu kravatu ze své rozsáhlé sbírky - obzvláště krásný a barevný exemplář s mrakodrapy - prý pro jistotu. Bez kravaty by mne určitě nepustili ani do krámu s kravatami a zhybnul bych bídě a bez pomoci, ledaže bych nějakou ukradl ...

Ale teď vážně. Měl jsem v plánu nahlédnout do nepřeberného bohatství "Museo do Indio" a projít sbírky Národního muzea, umístěné v bývalém císařském paláci v Rio de Janeiru. Od brazilského konzula jsem vezl doporučující dopisy na mocný Conselho national de protecao a os Indios čili Úřad pro ochranu Indiánů.

Když jsem zahlédl pohoří Carioco a pod ním, kolem guanabarské zátoky mezi kopci jedno z nejkrásnějších měst světa, Rio, doufal jsem, že mne díky skromnému programu i doporučení zase za týden letoun linií PANAIR DO BRAZIL pěkně poveze zpátky do Evropy. Inu - nevyšlo to.

Totéž co já si určitě myslel i mlčenlivý Leif Thorgunn, netečně pokuřující vedle mne okousanou lulku - jak se však později ukázalo, byl přece jen poněkud prozíravější než já, dá-li se ovšem pevně a radostně důvěře v nepříjemnosti říkat prozíravost . . .

Sotva jsme dosedli na betonový koberec přistávací plochy a dorolovali k přepychové letištní budově ze skla, ocele a umělých hmot, vrhl se k letadlu malý zástup fotografů, mávajících svými bedýnkami a reflektory bleskových zařízení. Mezi nimi se proplétalo několik reportérů. Poznal jsem je podle magnetofonů, zavěšených přes rameno. Tužkové mikrofony chránili před úrazem vysoko nad hlavou.

"Ty, Leife, asi s námi letěl někdo moc důležitý! Koukej, novináři!"

Leif se napřed podíval oknem a potom pátravě prozkoumal spolucestující. Nakonec usoudil, že novináři nejspíše čekají na šedivého, zachmuřeného a vousatého pána. Seděl po celou cestu jako socha a ani jednou se neobtěžoval vyhlédnout ven na moře a na kouzelné scénérie pobřeží.

Za chvíli se však šedivý, vousatý a zamračený pán před našima očima taktak protlačil sevřeným šikem reportérů.

Neprojevili o něho ani špetku zájmu. Propustili celkem lhostejně i velmi hezkou seňoritu, která mohla být docela dobře filmovou hvězdou, i zavalitého důstojníka, plného zlata, přinejmenším brazilského generála nebo maršála. (Později jsem zjistil, že to byl délesloužící četař.)

Zato nápadně ožili, když jsme se na schůdkách objevili se skromnými kufříky my, totiž já s Leifem. Bleskové reflektory vypálily salvu, při níž si polekaný Leif zakryl oslněný zrak a já se nechápavě otočil, kdože slavný to jde za námi. Byla tam jen hezká letuška s platinovými vlasy a prvotřídním úsměvem zaměstnance prvotřídní letecké společnosti. To už se ale k reportérům vrhli tři policisté a přes halasné protesty je zatlačili stranou. Proběhli jsme poklusem do letištní budovy.

"Co to bylo, Gudmundure?" otíral si čelo Leif, když jsme dosedli na sedadlo taxíku.

"Bůhví. Asi omyl. Třeba si tě spletli s ministerským předsedou."

Leif vrtěl hlavou, ale mlčel. Jako obvykle.

Ubytovali jsme se v hříšně luxusním hotelu Excelsior Copacabana na avenidě Atlantica. Napsal jsem pár řádek Kamenikovými i domů, mamince do Hafnarfjórduru, a začal jsem hledat nejbližší poštovní schránku. Po chvíli dohadování mi uhlazený vrátný hotelu vysvětlil, že v Riu je jen jedna jediná, a to v poštovním muzeu. S každým dopisem je třeba obtěžovat se osobně na poštu.

Taková štrapáce ovšem není pro hosty Excelsioru. Vrátný byl ochoten přivolat příslušníka livrejované armády poslíčků, aby se do poledního vedra vydal místo mne - ale odmítl jsem. Byl jsem koneckonců na Rio jaksepatří zvědav. Pustil jsem se podle pokynů velkolepého portýra třídou Noasa Senhora de Copacabana a odvážně jsem se vrhl do dopravního zmatku, v němž se, jak se zdálo, žádný řidič nedal rušit signály. Skvělým bílým a zlatým policistům na vyvýšených kamenných plošinkách to naprosto nevadilo. Před poštou se utábořil stánek pouličního prodávče novin, cigaret a sešitových dobrodružných románů.

Obálky byly barevné, až oči přecházely, a názvy, pokud jsem je při své neznalosti portugalštiny pochopil, náležitě děsivé: Příšera z bažin, Vraždicí mumie, Bratrstvo popravených . . . Prohlížel jsem si sice špatně nakreslené, ale zato tím strašidelnější tituly krváků, a najednou ve mně hrklo. Na význačném místě byl, zřejmě záměrně, vystaven obzvláště

strakatý comics s mnohoslibným názvem Islandská příšera. Na titulní kresbě se vrhal jakýsi obrovský pavouk na půvabnou blondýnku - to by nebylo nejhorší -, ale hned pod názvem, tištěným rudou barvou, byly v oválech čtyři hlavičky. S jistou dávkou fantazie jsem poznal Jyrryho, Alenu, Leifa a sebe... Jistě pochopíte, pane redaktore, že jsem neodolal a hříšně vydal dvacet cruzeirů, abych se stal hrdým majitelem Islandské příšery.

V nejbližším parčíku, vlastně jakémsi ostrůvku mezi dvěma rameny nekonečné řeky houkajících automobilů, jsem se oddal četbě. Upřímně řečeno, moc ke čtení toho v Islandské příšerě, jejíž autor dal přednost cudné anonymitě, nebylo. Slova se omezovala většinou na citoslovce "Ugggh!" "Whhhúm!" a podobně, občas byla dokonce úspěšně nahrazena jen hvězdičkami, vykřičníky a podobnými pomůckami pro méně šetlé čtenáře. Skutečné události ovšem dostaly jaksepatří na frak a jména nedopadla o nic lépe. Jyrry se jmenoval George Camanec, Alena se změnila v krásnou Helenu a já v Boba Beelke. Nejhuře na autorovu fantazii doplatil Leif: vypadal jako vůdce gangsterů a říkal si Chladný Larry.

Vrcholem bylo líčení našeho malého dobrodružství s vrtulníkem na dně kráteru. Místo elegantního amerického plukovníka se na nás řítila horda krvežíznivých zběsilců s mongolskými kukuči a s nárameniky carské armády. Krásná Alena-Helena se jim brání klackem, Bob, tedy já, samopalem... Nad tím vším rumrajem se jako andělíčky vznášejí létající talíře. Vrazil jsem Islandskou příšeru zuřivě do kapsy a vydal se zpátky k hotelu. Rychlozdviž mne bleskurychle vyklopila ve dvanáctém patře, kde jsme se s Leifem ubytovali. Vtrhl jsem do pokoje.

"Čao, Larry!" zahulákal jsem. "Co tak koukáš na svého starého Boba, he?"

Leif vyvalil oči a dýmka mu vypadla z pusy.

"Ugggh! Copak dělá krásná Helena, Larry? Whhum!"

Chudák! Vyskočil z lenošky, odkud pozoroval velkým oknem hemžení na třídě Fernão Mendes, namočil ručník do umývadla a vrhl se ke mně, aby zahájil léčbu úpalu, kterým jsem byl podle jeho bleskové diagnózy nepochybně postižen.

"Počkej, Leife - vlastně Chladný Larry. Proč se rozčiluješ? Jen se podívej!" Hodil jsem Islandskou příšeru na stůl. Oddechl si - a na revanš mi podal hromádku časopisů. O jornal, Diario de noticias, O globo, ba dokonce i socialistický a na první pohled dosti chudý O povo. Zřejmě díky hotelové správě, předpokládající přirozenou dávku ješitnosti svých hostů, byl v každém z časopisů někde mezi dostihovými zprávami, fotbalovými referáty a zábavnými seriály zatřen větší nebo menší článek o našem přiletu. Pokud jsem vyrozuměl, použily všechny noviny informací brazilského konzula v Reykjavíku, který sdělil tiskové agentuře všechno, co se dozvěděl ode mne. Konečně - proč ne? Nežádal jsem ho o mlčenlivost a nesdělil jsem mu nic jiného než přání informovat se přímo v Riu na zvláštní, nápadně světlý kmen Indiánů, vyrábějící pozoruhodné plastiky. Potud bylo všechno v pořádku. Méně v pořádku ovšem byly "úpravy" - neurazte se, pane redaktore - vašich kolegů. Ve vynalézavosti se přímo předháněli. Diario de noticias psal o létajících talířích nad Riem Xingu, Journal do comercio o dolech transuranů, které prý jdeme hledat. O globo tomu všemu nasadil korunu. Podívejte se sám! Vystříhl jsem si článek na památku. Jak vidíte, redaktorovi nepostačily naše fotografie, jimiž byla doprovázena většina zpráv a zpráviček ostatních - O globo dokonce použil i Islandské příšery. Doslovný překlad článku z O globo, za nějž děkuji laskavosti paní Hurstové, zaměstnankyně brazilského konzulátu. Pozn. red.

Kapitola 7 - Dva meziplanetární dobrodruzi přicházejí!

Jak se dozvídáme od našeho zvláštního dopisovatele z islandského hlavního města Reykjavíku, přiletí v nejbližších hodinách do Ria dvě populární postavy, hrdinové dobře známých událostí z podzemních jeskyní a bojovníci s marťanskými obludami, Bob Beelke a Chladný Larry, dobrodruh bez příjmení.

Důvěrné a důvěryhodné informace sdělené našemu listu naznačují, že oba nerozluční přátelé jsou na stopě dalšího, ještě většího objevu. Dozvěděli jsme se, že se chystají vydat s velkou výpravou na Rio Xingu k Indiánům, které profesor Bob Beelke považuje za přímé potomky Marťanů, smíšených s původním obyvatelstvem. Na stopu tohoto senzačního zjištění byl přiveden zprávami o robotech, pohyblivých sochách, vykonávajících za všechny práci. Příslušníci kmene se věnují pouze magickým obřadům, pomoci nichž jejich odhmotněné duše občas navštěvují rodnou planetu Mars. Profesor Beelke očekává, že se mu podaří donutit Marťano-indiány k podrobnému vylíčení života na Marsu. V tom mu nepochybně pomůže i muž bez nervů a bezohledný lamželezo Chladný Larry.

Přejeme hodně štěstí, profesůrku!

Když jsem tenhle článek "bezohlednému lamželezovi" Leifovi jakžtakž přeložil, projevil se naopak jako muž s mnohými, a k tomu podrážděnými nervy. Vytrvale se dotazoval na adresu redakce O globo a z jeho neopakovatelných výroků se dalo vyušit, co hodlá udělat s autorem dotyčné zprávy.

Náladu mu nepřidala ani fotografie, ve všech časopisech téměř stejná.

Redaktoři projevili smysl pro humor: na schůdkách letadla si Leif zakrývá obličej jako dopadený zločinec, já za ním jukám s vykulenými očima a nad tím vším se shovívavě usmívá plavovlasá letuška... Nu - alespoň se vysvětlil přepad na letišti. Islandská příšera nás tu jaksepatří zpopularizovala.

"Počkej, Leife - " krotl jsem jeho spravedlivé rozhořčení, "máme na starosti důležitější věci! Zbývá nám už jen deset dní dovolené. Ještě dnes musím do Národního muzea v Quinta da Boa Vistě. Pojď se mnou!"

Chladný Larry mávl rukou a šel.

Muzeum jsme našli a v něm nadmíru ochotného a milého ředitele sbírek. O jeho jméno by se podělili alespoň tři normální lidé a kromě toho obsahovalo kus světové historie. Jmenoval se totiž, namouduši, Comenio Franklin Gutenberg da Fonseca Vasconcellos. Ten Comenio-Komenský by vám měl být, pane redaktore, obzvláště milý! Ředitel byl ochoten převrátit kvůli nám celé Národní muzeum naruby - a také to skoro udělal - bohužel bez výsledku. Od Ria Xingu jsme našli sice krásnou, ale dávno známou keramiku, domorodé tkaniny, vyráběné na primitivních ručních

stavech, pérové ozdoby slavnostních úborů náčelníků, několik oštěpů, šípů - a dost. Comenio Franklin Gutenberg atd. atd. z toho byl celý nešťastný. Táhl nás ve strašném vedru – bůhví proč jsou tady muzea otevřena jen v největším parnu, od dvanácti do pěti hodin! - z národopisného oddělení k vitrínám s kytičkami a vycpanými zvířaty. Ani tady jsme neobjevili nic zajímavého. Nezbylo než se s panem ředitelem rozloučit a jít si do Excelsioru převléci propocené košile.

Sotva jsme vstoupili do hotelové haly, přepadlo a obklopilo nás asi deset reportérů a před nosem se nám míhal stejný počet tužkových mikrofonů. Zřejmě už vypátrali, kam jsme z letiště uprchli. Leif, snad aby neudělal ostudu pověsti Chladného Larryho, se zarputile a mlčky probil pomocí loktů k výstupu. Povšiml jsem si, že se před ním novináři uctivě rozestupovali. Představa "bezohledného lamželeza" přece jen vzbuzovala respekt.

Já sám, chudák "profesůrek Beelke", jsem se zato musel vykoupit několika větami. Snažil jsem se vysvětlit, že nehledám ani transurany, ani rejdiště létajících kotoučů, tím méně ovšem "Indiáno-mart'any", ale docela prostě další střípky do pracně budované mozaiky vědomostí astropsychologického oddělení našeho Ústavu. Znělo to příliš všedně a ani jsem, upřímně řečeno, ve zvlášť pronikavý úspěch projevu nedoufal. Už ranní vydání novin ukázala, že jsem se vůbec nemýlil. Transurany a "Indiáno-mart'ani" strašili vesele dál.

Druhý den jsem seděl v přijímacím salónku Úřadu pro ochranu Indiánů. Leif byl pozván do horolezeckého klubu a docela se na kus řeči se sportovními přáteli těšil. Z dlouhé chvíle jsem si prohlížel bronzovou bystu zakladatele Úřadu maršála Candida Mariana da Silva Rondona s vyrytým heslem: "Umřít ve službě je možné, ale zabít se nikdy nesmí!" Ústav zabírá celé patro mrakodrapu na avenidě Graca Ceranha - zde je jeho srdce i mozek. Prsty, nervy a oči jsou rozsety na osmi a půl milionech kilometrů brazilského území. Záchytné stanice - posto do atracao, stanice domorodců - posto indigem i četné inspektoráty pečují o alespoň poněkud lidské zacházení s nesčetnými kmeny Indiánů, ještě donedávna zcela nechráněných zákonem a beztrestně pobíjených jak škodná zvíř. Aby vzbudili a udrželi důvěru Indiánů, chodí úředníci Ústavu zásadně beze zbraní a stávají se tak snadno obětí. . . bělochů, kaučukářů a plantážníků . . . Ti vidí v Úřadu svého úhlavního nepřítele.

Ještě roku 1945 byl kaučukáři zavražděn brazilský národopisec a znalec indiánských jazyků Niumendajú, když se snažil ve své funkci inspektora Úřadu zabránit neslýchanému vykořisťování kmene Tukma...

Zdálo se, že mne vysoký úředník Úřadu pan Jéssus Beltrán rád vidí. Byl už informován o účelu naší cesty a zřejmě se na mou návštěvu připravil.

Přímou mne zavalil údaji o nejrozmanitějších kmenech, žijících poblíže Xingu-Gusto, Kukurá, Otí, Boróro, Tapirapé, Mundurukú, Arára, Tembé . . . Hučelo mi v hlavě. Takové komplikace jsem opravdu neočekával! Asi trochu pod vlivem chlapeckých indiánek jsem doufal ve dva tři kmény, protějšky Apačů, Siouxů a Komančů - a zatím se z kartotéky hrnuly další a další listky a každý představoval jeden kmen, žijící pouze v oblasti Xingu: Koajá, Mašubi, Bakairi...

Některé kmény mne zajímaly a rázem jsem zpozorněl. Vymřeli Aruánové prý vyráběli jakési šedé nádoby a sošky podoby zvířecích hlav, ryb a také hrbatých, znetvořených postav. Můj laskavý informátor sice neměl po ruce žádnou fotografii, ale udělal si ihned poznámku; v městském muzeu v Santarému prý několik figurek je a jejich snímky mi budou obratem zaslány. Kmen Šavante, kočující mezi řekami Araguaia a Xingu, je velmi bojovný a dodnes ohrožuje, jak se tvrdí, osadníky. Na jeho území se občas vydávají i lovci akvarijních rybek (jestli právě skalárů, nebylo Ústavu známo). Také kmen Munderukú, lovců lebek, uctívajících své psy a pochovávajících je s náčelníckými poctami, dost dobře odpovídal Spenderově nesouvislému dopisu.

Zmatek nad zmatek!

Večer jsem se radil s Chladným Larrym, Leifem. Překvapil mne dobrodružným návrhem: proč prý nezaletět brazilskou vnitrostátní linkou na Rio Xingu, třeba do Gurupá . . . Měl už dokonce - asi pomocí horolezců - zapsané časy příletů a odletů letadel. Celkem správně soudil, že právě tam se můžeme dozvědět nejvíce. K mému naprostému údivu se přiznal, že jeho věrný a nerozlučný batoh obsahuje kromě nezbytných kravat a košil také skutečné cestovatelské potřeby - otlučenou lékárníčku, nylonové lano, pár hliníkových horolezeckých skob s alpinistickým kladivem, miniaturní triedr - všechno z naší výbavy pro jeskyně pod Sneffelsem. Leif byl zkrátka ochoten vydat se třeba rovnou do pralesa. Vzpomněl jsem si okamžitě na román Karla Maye Vinnetou mezi Beduíny. Islandský horolezec Leif Thorgunn mezi jihoamerickými Indiány by byl rozhodně ještě zajímavějším námětem...

Nakonec jsme se rozhodli znovu promluvit se zástupcem Úřadu pro ochranu Indiánů a ráno jsme se za ním vypravili ke stadiónu Maracaná. Proti všemu očekávání jsme tentokrát nebyli přijati ani trochu příznivě - právě naopak. Ředitel Jéssus Beltrán nás temperamentně přesvědčoval, že nikde v celé zemi není o Indiánech soustředěno takové množství informací jako tady a že cesta do některé osamělé fazendy, zastávající zároveň úlohu záchytné stanice, by byla jen ztrátou času. A vůbec - ať raději podobné myšlenky vypustíme z hlavy! Málem se sepjatýma rukama nás žádal, abychom byli rozumní. Každý další incident bílého cestovatele nebo badatele s Indiány prý nesmírně ztěžuje práci Úřadu. V pravcových novinách se hned vyrojí množství útočných článků, zaplacených farmářů a kaučukářů, dožadujících se "tvrdé ruky" a "usilovného civilizování", což přeloženo do portugalštiny neznamená nic jiného než zotročení. Když v roce 1957 záhadně zmizela v neprozkoumaných pralesích a mezi neznámými kmeny na řece Jatapu rakouská badatelka Wanda Hankeová i se svými průvodci a s motorovým člunem, a když nákladné pátrání, jehož se zúčastnila i vojenská letadla, zůstalo bezvýsledné, byla pozice Úřadu málem neudržitelná.

"Vždyť vy, doktore Bjelke," neřikal mi, jak vidíte Beelke, tím méně Bobe - "vždyť vy ani nevíte, jak s Indiány jednat! Nesnášejí křik ani zvýšený hlas. Sami jsou velmi klidní a ukáznění, takže každé prudší gesto pochopí jako útok a brání se. Přirození! Santa Maria - kolik už bylo těch nešťastných nedorozumění! Ke všemu na Xingu nežijí takové kmény jako třeba Guató, tak mírumilovní, že ani nemají výraz pro válku, ačkoli jsou proslulými a odvážnými lovci jaguárů! Tam, milý doktore, pracovali ještě před několika desítkami let Cacadores de Bugres! Víte vy vůbec, kdo to byl?"

Zavrtěl jsem hlavou.

"Německy jim říkali Bugerjäger - lovci Indiánů z kmene Bugre. Už rozumíte? Konečně! Kolonie německých osadníků si prostě chtěly vyčistit osídlené území od jeho pravoplatných obyvatel a vlastníků a najaly si k tomu smečky hrdlořezů, placených od kusu za každého zastřeleného Indiána. Žena, dítě, muž - všechno jedno. Až do zásahu maršála Rondona byl i zákon na straně vrahů - a to byla dvacátá léta našeho století, doktore! Cena takto "civilizovaných" pozemků ovšem stoupla téměř desetkrát . . . Není divu, že celé kmeny uprchly do nekonečných pralesů a dodnes odmítají mít s bělochy cokoli společného. Naneštěstí děláme všechno, abychom je v jejich rozhodnutí utvrdili.

Poslouchejte: zrovna v kraji, kam jste se chtěl vypravit - což vám ovšem, promiňte, nedovolím a zabráním tomu všemi prostředky -, žili Indiáni kmene Yvaparé. Naposledy je viděl nebožtík zavražděný Niumendajú roku 1912. Pak se v jejich území usídlili běloši, posedlí nelítostným přáním zbavit se Indiánů nebo jich používat jako otroků na kaučukových plantážích. Yvaparové zmizeli, jako by se pod nimi zem slehla. Mysleli jsme si, že vyhynuli nebo splynuli s jiným kmenem - když se najednou roku 1949 - ano, doktore, po plných sedmatřiceti letech! - objevila tlupa nahých Yvaparů u několika osad japonských pěstitelů kávy v pohoří Dourados a zase zmizela. Vypadalo to jako hra na schovávanou. Japonci uspořádali na Yvapary pravé štvance, ale teprve v roce 1952 se jim podařilo zajmout jednoho mladíka. Předali ho novinářům do Ria. Co myslíte, že se s ním stalo?

Nehádejte, doktore Bjelke, neuhádl byste! Byl téměř k smrti zbičován při výslechu, když se jeho trýznitelé snažili zjistit, jestli Yvaparové nenašli někde na svazích Dourados . . . zlato . . .

Rozlučte se s myšlenkou výpravy na Xingu! Cesta do některého pobřežního města by pro vás neměla vůbec smysl, a do pralesa, do terénu, jak my v Úřadu říkáme, vás nepustím. Je to mé poslední slovo - promiňte."

Doufám, že se doktor Bjelke nebude zlobit - ale nevěřil jsem jeho vyprávění. Lépe řečeno nevěřil jsem tomu, co se dozvěděl od ředitele Úřadu pana Beltrána. Tím hůře na mne působilo dokonalé potvrzení těchto informací laskavými spolupracovníky, mezi nimiž musím obzvláště poděkovat českému cestovateli a znamenitému znalci indiánských jazyků doktoru Čestmíru Loukotkovi. "Cacadores de Bugres", otroctví ještě v roce 1952 (!!!) a zbičovány chlapce ze ztraceného kmene Yvaparé jsou vesměs skutečností.

Pozn. red.

A bylo to.

Vraceli jsme se k bělostné krychli Excelsior Copacabana zamyšleni a v náladě pod bodem mrazu. V Excelsioru mohli podle cen na jídelním lístku večeřet jenom maharádžové a rádžové, zatímco my s Leifem jsme byli nejvýše "džové". Zašli jsme raději do lidové jídelny. Já bez nadšení přezvykoval národní brazilské jídlo feijoadu (čti fejšoádu), mišmaš černých fazolí, rýže, špenátu, brambor, makarónů a všeho, co týden dal, smíchaný s tvrdým masem pod vrstvou soli, zatímco dobrodružnější Leif dal přednost churascu (čti šurasku), krvavému hovězímu opečenému na meči, který hostinský mocným rozmachem zarazil před Leifa do stolu, až okna drnčela. Soudě podle usilovné práce Leifových žvýkáčích svalů, bylo maso jen o málo měkčí než meč.

V hotelové hale nás zastavil velkolepý vrátný a ukázal pohledem na muže odpočívajícího v lenošce pod palmou v nejvzdálenějším koutě haly.

"Čeká na vás již nejméně dvě hodiny, senhores. Ne..." odmítl vztaženými dlaněmi tak nízké podezření - "není to novinář! Buďte ubezpečeni. Chce prý s vámi mluvit v nejvyšší důležité a zcela soukromé záležitosti."

Premovaný vrátný naznačil lehkým pokrčením ramen a povytažením obočí svůj údiv nad tím, že tak prominentní mužové jako Bob Beelke a Chladný Larry mohou mít cokoli společného s člověkem pod palmou, a vznešeně odplul.

Na novináře opravdu ten chlapík nevypadal - pro žurnalisty jsme ostatně byli už úplně bezcenní a zapomenutí.

Islandská příšera a její hlavní aktéři, novinářsky vyždímaní na troud, nestáli za pozornost.

Muž měl - jak jinak? - kravatu a sako, obojí hodně obnošené, ruce klidně složené v klíně, velké, těžké, porostlé rezavými chloupky, krátce ostříhané vlasy na kulaté hlavě, mohutnou dolní čelist a široká ramena.

Přistoupil jsem k němu - Leif krok za mnou. Zvedl oči a vyskočil z křesla s mrštností na tak rozložitého chlapíka neočekávanou.

"Herr Doktor Bjelke? Herr Thorgunn?" zeptal se německy. Vída - po řediteli muzea teprve druhý člověk v Brazílii, který pořádně zná naše jména - řekl jsem si.

Přikývl jsem.

"Já - promiňte, že jsem za vámi přišel . . .", hledal neznámý slova. Nevypadal rozpačitě. Jeho němčina se mi zdála dokonalou, ale obávám se, že nejsem v tom ohledu dostatečně zkušeným soudcem. "Musím vám něco velmi důležitého říci. Totiž . . . pro vás důležitého. Já sám, kolem a kolem vzato ... Ano, jde spíše o vás. Ale ne zde, prosím. Mohu vás doprovodit do vašich pokojů?"

Svolil jsem. Věřil jsem, že mne "bezohledný lamželezo" Leif ochrání před případným atentátem. Cizinec se na chvíli zastavil u okna, přemítavě poklepával krátkým, silným prstem na sklo, pak se na mne podíval a docela klidným hlasem řekl: "Byl jsem na Xingu se Spenderem, Herr Doktor. Právě u těch Indiánů, které hledáte."

Kapitola 8 - Vyprávění Günthera Hertwiga

Tento interview, vlastně vyprávění, jsem nemohl převzít z magnetofonového pásku. Je sestaven jednak z písemných záznamů a z korespondence s panem Hertwigem, jednak - a to zejména - z vyprávění doktora Bjelkeho, které doplnil vzpomínkami Leif Thorgunn. Čtenář mi, doufám, uvěří, že se nijak neodchyluji od skutečnosti. Přesný překlad (opět nezbývá než poděkovat paní Hurstové) byl panu Hertwigovi zaslán a vrátil se s jeho úplným schválením a souhlasem. Pozn. red.

"Byl jsem na Xingu se Spenderem, ano. U kmene, který hledáte. Jak to vím? Bože, nic jednoduššího na světě! Přece od toho tlustého chlapa v Reykjavíku, hospodského, jak se jenom jmenuje - Gersson, Gereksson nebo tak nějak. Spender u něho bydlel až do konce svého zatraceného, prohraného života. To ostatně víte vy ještě lépe než já, Herr Doktor!

Divíte se, proč říkám Spenderovu životu zatracený ? Pak pravděpodobně nevíte, čím Spender doopravdy byl. Už od začátku války si trochu chytřejší nacisté připravovali zadní vrátka: spolehlivý úkryt za 'velkou louží'. Aby jeden o druhém nevěděl, převáděli peníze, nakradené v celé Evropě, na soukromá konta u chilských, argentinských, peruánských a brazilských bank. Spender byl jedním z malých agentů, kteří tyhle věci v Brazílii prováděli. Žádný námořník z internované lodi! Mein Gott, Spender a námořník! Občas se plavil, to jistě, ale o dřinu dole u kotlů nebo nahore na palubě, s rýžákem v ruce a s polámanými zády, nikdy neměl zájem. Překvapuje vás to? Opravdu?

Pan Hertwig se mylí. Při služební cestě do Hamburku v červnu 1964 jsem našel v přístavním archivu Námořního úřadu kartotékový lístek společnosti HAPAL se záznamem o Heinzu Spenderovi, narozeném 19. srpna 1911 v Hamburku, který jezdil jako druhý a později jako první topič na lodích společnosti, zejména na osobním parníku Bremen. V roce 1934 se stal členem NSDAP, zaměstnavatelem byl propuštěn na vlastní žádost 24. listopadu 1938. Záznam číslo AF 36 742 tedy zcela jasně dokazuje, že Spender přece jen kdysi námořníkem byl.

Pozn. red.

Do Brazílie se dostalo těsně před koncem války ponorkami i všelijak jinak jen málo z těch, kteří s útekem jistě v Hitlerově Reichu najisto počítali. Některá konta osiřela a náš obratný přítelíček Spender věděl, jak to zařídit, aby peníze došly nakonec na správnou adresu, přesněji řečeno na jeho vlastní. Tím se přirozeně dostal mezi dva nebezpečné mlýnské kameny: na jedné straně mu kdykoli mohla šlápnout na paty naše vláda, která, jak víte, byla ve válečném stavu s Německem.

Tady, Herr Doktor, ta jízva je od Monte Casina. Malá památka na boj nás, Brazilců, i za vaši Evropu . . . Druhým a pro Spendera pravděpodobně ještě nepříjemnějším mlýnským kamenem byli uprchlí nacističtí pohlaváři. Zařídili se v Jižní Americe jako doma a moc neradi strpěli někoho, zejména malého a bezvýznamného, kdo jim kouká do karet, a navíc žije z peněz jejich Volksgenossen.

Ne, já nejsem Němec, já jsem Brazilce. Žil tady už můj dědek i otec, jenže ti byli drobnými řemeslníky v Riu a v Paraná. Já odešel do pralesa. Je tam volněji. Tam jsem se také seznámil se Spenderem. Pomáhal jsem mu jako bývalý Němec Němci, věřil jsem jeho povídkám o protloukání světem, o internované lodi, zkrátka všemu, co asi pravděpodobně vyprávěl i vám. Jednoho dne jsem jel k fazendě svého bratra. Usadil se asi šedesát kilometrů od mé farmy a protloukal se, jak se dalo. Fazenda byla vypálena, bratr byl mrtev. Dalo dost práce dozvědět se proč. Řeknu to stručně : bratr přišel na stopu jednoho z velkých nacistů, hlaváčů, jejichž čísla v listině válečných zločinců jsou nejvýše dvojmístná. Přes všechno úsilí vlivných přátel nebyl tento hnědý bonz prohlášen za mrtvého, ačkoli několik svědků vypovědělo pod přísahou, že viděli jeho zohavenou mrtvolu vedle hořícího tanku někde na Friedrichstrasse v Berlíně. Soud měl dobrý čich. Ten chlap totiž žil a nebyl samozřejmě ani škrábnutý: špinavou válečnou práci vždycky ochotně přenechal jiným. I ten chudák na Friedrichstrasse byl asi jedním z jeho dvojníků. Nechal ho nejspíše zabít, aby se lépe ztratil a aby nemusel ledacos vysvětlovat o masových vraždách a popravách. Můj bratr se rozhodl vydat ho spravedlnosti. Než to mohl udělat, navštívil ho vychrtlý chlap s krátce přistříženými vlasy a s mnoha jizvami na obou rukou. Napřed snědl večeři, pak bratra zastřelil a fazendu zapálil. Snad k tomu byl donucen, nevím.

Šel jsem za ním přes půl Brazílie. Nechal jsem farmu na starosti manželce a dětem, vysedával jsem v námořnických hospodách, stýkal se s podlouhými, se skutečnými uprchlíky a - suďte mne jak chcete - i s fašisty. Nakonec jsem narazil na skrovnou stopu. Odjel do Hamburku. Já za ním. I tam se mi podařilo navázat přetrženou nit. V Reykjavíku však pátrání skončilo. Sám nejlépe víte, Herr Doktor, proč. Muž s krátce ostříhanými vlasy a se zjizvenými rukama byl Spender.

Pomáhal jsem mu v dobách, kdy jsem mu ještě věřil, při podnikcích, kterými před úřady kryl své příjmy. Byly rozhodně vyšší než u všech ostatních námořníků bez práce . . . Tentokrát pořádal výpravu za novými importy tropických akvarijních rybek na Xingu. Od nás - já mám totiž právě na Riu Xingu farmu - jsme se Spenderem vyjeli několik desítek kilometrů proti proudu motorovým člunem a potom kánoí, abychom se dostali k lovištím, o nichž se Spender bůhví jak dozvěděl.

Rybiček jsme moc nenalovili, což Spenderovi vůbec nevadilo. Dopravovat je po vodě dva tisíce kilometrů k nejbližšímu velkoobchodníkovi je tak jako tak nesmysl. Skutečné lovecké výpravy pracují s hydroplány, přistávajícími přímo na jezerech nebo na dosti širokých říčních ramenech. Trochu se v tom vyznám.

A tam jsme, Herr Doktor, narazili na kmen, který hledáte.

Jakmile jsem se v novinách dočetl, že jedete do Brazílie hledat bílé Indiány, hned jsem věděl, odkud vítr vane. Nebylo nic těžkého spojit Reykjavík, váš islandský Ústav a Spendera. Lituji, že vám o něm nemohu říci nic lepšího.

Mluvme teď o našem byznysu. Ne, nevrťte hlavou, pro mne je to opravdu byznys. Nepřiletěl jsem od Xingu až do Ria proto, abych vám vyprávěl o Spenderovi anebo abych vám z čiré laskavosti nabízel doprovod. Víte, Herr Doktor, my z pralesa nemáme na laskavosti ani čas, ani myšlenky, a hlavně ani peníze. Potřebuji se znovu podívat k bílým Indiánům. Snad se mi podaří získat od nich nějaké figurky, ozdobné zbraně, koberce nebo alespoň nádoby. To všechno turisté vyvažují skoro zlatem. V poslední době se mi nevede moc dobře. Proč bych to zapíral! A pustit se za tím sám - ne, to nemohu riskovat. Úřad podobné výpravy většinou vypátrá a mně by hrozila ztráta farmy. Jako váš průvodce bych pravděpodobně vyšel bez trestu. Vidíte - vykládám karty docela otevřeně na stůl, Herr Doktor!

Jestli chcete, zavedu vás k bílým Indiánům. Zítřka ráno můžeme z Ria odletět. Ne ovšem státní linkou, ale soukromým letadlem jednoho mého přítele. Jeho pilotní koncese je v naprostém pořádku, horší je to už s letadlem. Odlétalo si už svoje ve službách Zeměpisného ústavu a teď už přesluhuje, ačkoliv by mělo být dávno na penzi. Já jsem s ním hledal už před pěti lety místo pro svou farmu. Co vám mám vyprávět víc? Ale nebojte se! Na Xingu doletíme. Je to jediná možnost, jak se rychle a nenápadně dostat tam, kam se dostat chcete. Souhlasíte?

Platí!

Vrátím se asi za dvě hodiny. Zařídím si ještě něco, najdu někde v hospodě pilota a zítřka ráno můžeme letět. Máte dost

času nakoupit všechno, co budete potřebovat, Herr Doktor."

Kapitola 9 - Z cestovního deníku doktora Bjelkeho

Doktor Bjelke mi dal svůj deník laskavě k dispozici. Vybral jsem jen ty záznamy, které se týkají našeho příběhu. Podotýkám, že deník je velmi kusý, částečně dokonce stenografovaný. Doktor Bjelke zachycoval letmé a útržkovité poznámky tak, jak okolnosti dovolovaly.

Pozn. red.

21. května 900 hod.

Startujeme z letiště Santos Dumont. Reklamy Casas Pernambuchas - nějaké textilky? Všude prach, červený, zbarvuje letadla, tváře i stánky s občerstvením. Vypadají podezřele. My jako Indiáni - rudí.

Letadlo nevzbuzuje důvěru. Dvojplošník s bachratou kabinou, přečpanou vším možným. Bušení, vrčení, skřípání, motor má záduchu, ale José (pilot) je, jak se zdá, klidný a spokojený. Žádný komfort. Dřevěná lavice a barely s benzinem. Obzvláště nepříjemný náklad! Nechci ani pomyslet na požár.

Poledne téhož dne

Přistáváme - letiště São Fernando pro vládní letadla a stroje kaučukářských společností (říká José). Teď prázdné a pusté, jen chatrné domky se šňůrami prádla, slepice, psi. Dřevěná kůlna s verandou - restaurace. Alespoň trochu vzduchu!

1630 hod.

José drží kurs nad Amazonkou. Nádherná - třpytí se jako diamant. (Hvězda jihu ostatně nalezena 1853 v Minas Gerais někde tady poblíž.)

Do letadla nalétaly mušky, malinké jako špendlíková hlavička. Zuřivě koušou. Ruce a obličej jsou plné červených ranek. Leif zachovává klid, Hertwig ani José si jich nevšímají. Ptám se. Jsou to borrachudo (portugalsky) neboli jejen (brazílsky). José se chechtá - za pár měsíců prý není po štipnutí ani stopy. Jsem už celý v jednom ohni. Odpovídám mu, že je... (několik slov v deníku doktor Bjelke vlastnoručně vymazal - pozn. red.). Chechtá se ještě víc.

Šeří se. José letí těsně nad řekou. Máme kromě kol také plováky - ale na řece plovou klády a celé stromy. Doufám, že se... Ne. Spustili jsme se doprostřed pralesa na vymýcenou plochu víceméně zbavenou pařezů. Nedaleko odtud (říká José) je skupina kaučukářů, zásobovaná letecky. Někdo z nich prý určitě přijde. Zatím čekáme v "letištní budově". Palandy, dvě lavice, rezavá kamínka, ve stropě hnízdo obrovských černých vos. Vypadají bojovně. H. s nimi také nemá dobré zkušenosti - vyklízíme bojiště a jdeme na zápraží.

Provincie = Chavante, osada kaučukářů = Philadelphia (!!). O hosty se moc nestarají - neobjevuje se ani noha.

Večer (nevidím už skoro, co píši).

José ovazuje vzpříčené dveře letadla kusem drátu. Proti vřešt'anům. Jdeme sami do Philadelphie.

Psáno později ve Philadelphii

(legrační název pro to, co jsme našli)

Úzká stezka, před časem sice jakžtakž upravená, teď ale zarůstající. Hertwig s nabitou puškou, José pořád pokukuje po větvích nad sebou. Já s L. dávám spíše pozor na hnusné chlupaté pavouky zrovna v úrovni obličeje. H. doporučuje dívat se taky na větve - jaguatirica, malý jaguár, velký jen jako pes, ale odvážný a krvežíznivý. Vrhá se prý s oblibou na krční tepny. Trochu náhlý přechod v několika hodinách Excelsior - prales a jaguatirica!

Philadelphia - dřevěné montované domky, - teď už zarostlé liánami. Všechno jedovatě zelené. Součást pralesa.

Obyvatelstvo (asi čtyřicet mužů, žen a okatých špuntů s kusem cukrové třtiny v puse, vesměs míšenci) shromážděno v plném počtu. Josého vítají - asi ho znají. Hertwiga (alespoň to tak vypadá) taky, ačkoli ke Xingu je ještě pár set kilometrů.

Hrozně unaven. Večeře s cafezinho v maličkých hrnečcích a kořalka cachaca z cukrové třtiny.

Poslední vzrušení: Leif napaden ohromným černým hroznýšem! Byl na stromě u jedné chalupy - vymrštil se jako ocelové pero a ovinul L. kolem těla. Nikdo poblíž, jen já. Leif, rudý námahou, nemohl k nozi za opaskem. Najednou se objevil černý kluk, sotva vyšší než tráva. "Mussurana, mussurana, no, no!" zaječel zděšeně a popadl hada za ocas. Ten se zřejmou nechutí, ale přece jen poslušně Leifa pustil a vylezl zase na strom. Pak zmizel s omluvným úsměvem i kluk.

Trochu moc romantiky najednou.

Příhodu, kterou deník doktora Bjelkeho popisuje velmi stručně a lakonicky, vysvětlil cestovatel Čestmír Loukotka: severobrazilští černoši a míšenci nemají z nejasných důvodů rádi psy a chovají si jako hlídače ochočené hroznýše, mussurany. Starají se o ně většinou děti a krmí je mlékem a maniokovou moukou. Hadi ve dne spí někde poblíž chaty a v noci poctivě a (jak na vlastní kůži poznal i Leif Thorgunn) spolehlivě hlídají.

Jiný kraj, jiný mrav! Pan Loukotka se dost nasmál, když jsem mu Leifovu příhodu vyprávěl - obávám se, že pro postiženého tak zábavná nebyla.

Pozn. red.

Palandy jsou z nejsukovatějšího dřeva celé Brazílie. Pro nafukovací matrace do letadla rozhodně nepůjdeme (pavouci, jaguatiriky a černé hadí potvory). Moskytiéry potrhane, José na vedlejší palandě pod vlivem cachaky s rozkoší vypráví o létajících štenicích, několika druzích klíšťat a o škorpiónech. Už sotva poslouchám, píši jen s přemáháním.

Před oknem skřehotá pták bemteví. Zní to docela jasně jako Bem-te-ví! portugalsky. "Dobře tě vidím!" Odpovídám islandsky: "Vlez-mi-na-zá-da!" To byl ale den!

22. května, poledne

Letadlo stojí na hladině Xingu. José s H. sedí na plovácích a snaží se už dost dlouho dovést skládacími pádly letadlo k polozetlelému přístavnímu můstku. Už od přistání si nadávají a obviňují se, kdo je vinen, že se točíme pořád dokola.

Mám tedy dost času doplnit deník.

Josému se vrátila dobrá nálada poměrně pozdě. Už se zdálo, že ji beznadějně utopil v cachace. Letadlo se buď umoudřilo (neprská, nekašle a vrže podstatně méně), nebo jsme si zvykli. To nejspíše.

Uvažujeme s Leifem, co říkají v Riu našemu zmizení. Asi nic. Personál v hotelu o něm ještě neví nebo se domnívá, že jsme si jeli vyrazit z kopytka někam do výletního hotelu v horách. Teď už nás tak jako tak ani pan Jézus Beltrán ani Comenio Franklin Gutenberg da Fonseca Vasconcellos nedohoní... Říkali jsme si to dnes dopoledne s potěšením zrovna nad širokou a rozlitou Rio Araguaiou.

Za chvíli pak Hertwig volal dozadu, do kabiny: "Xingu, meine Herren! Za čtvrt hodiny přistáváme!"

Přistání bez výstražné tabulky a bez připoutání (nebylo čím). José prostě sklonil řídící páku a tupý nos našeho letadla poslušně namířil dolů, k pralesům a k hladině Ringu. Obletěl kolo - a ještě půl, kousek od oken kabiny (pospravovaných páskami leukoplastu) zelené ruce hevejí, ořechových palem, liány, orchideje. Letadlo s plácnutím narazilo na hladinu.

Teď se José s H. hádají a pádlují. Musíme se s Leifem připravit. Na břehu mlžný opar, víří tam hejna hmyzu.

Tentýž den večer

José se s námi hned rozloučil. Musel "tam dolů", do Porto de Moz, kde měl cosi na práci. Do Ria letěl nejen kvůli Hertwigovi, ale taky kvůli náhradním součástkám. Potřebovala by prý (= letadlo, je pro něho ženského rodu) vyměnit celá až na skříčko gyrokompasu. Je sice taky prasklé, ale to nevadí... Dodatečně jsme se s Leifem zděsili. Za chvíli se letadlo rozjelo, vyhnulo se plovoucím kmenům a vzneslo se . . . Dobrák José - zamával nám křídly, ačkoli asi nesedí v trupu moc pevně!

Směšně malá částka za přepravu, ačkoli jsme letěli skoro přes celou Brazílii. José nesmí konkurovat ani státním, ani civilním společnostem. Cesta od přístaviště širší a pohodlnější než do Philadelphie (to jméno by mělo být v uvozovkách). V pralese koncert zvuků, převládá jakési kdákání jakoby tisíce slepic. Přehlušuje všechno ostatní. H. nic. Leif se konečně zeptal - H. poslouchal, vrtěl hlavou, nechápal. Pak se klepl do čela. To prý jsou kururú. Jejich hlas už ani nevnímá.

Nevěděli jsme, co to je kukurú - ale v tom okamžiku se nám představila. Na stezku plácla olivově zelená hrouda jako kopací míč, se žlutýma očima (vycpané sovy ve školních kabinetech) a s rozšklebenou hubou.

Leif odletěl dva metry nazpět. Volská žába. Hertwig ji popadl bez odporu za tlusté stehno, roztočil nad hlavou a hodil do tůně u stezky. Kolem tůně hustý drátěný plot. Vysvětlil, že asi utekla nebo vyrostla z pulce, kterému se podařilo proklouznout otvorem v sádce.

HERTWIG PĚSTUJE VOLSKÉ ŽÁBY!

Říká, že je po jejich mase ohromná shánka. Dříve ho jedli jen Japonci a Číňané, dnes se vyváží z Gurupá hlavně do Spojených států. Chovatelé nestačí uspokojit poptávku. Jídlo to má být ohromně dobré - ale Hertwig je jaktěživ neokusil. Dává přednost Kasseler Rippespeer a Bürgermeisterkartoffeln . . . Má žab i tak až po krk.

Hertwigova fazenda vypadá hrozně. Stojí na kulech mezi tůněmi plnými žab, téměř zakrytá liánami, listy banánovníků a palmami. Kostra z klád a ledabyly ohoblovaná prkna z nejvzácnějších dřev (každý náš truhlář by křepčil radostí), tu a tam plechové vývěsní štíty a reklamní tabulky. Směs latinky, japonského, dokonce i arabského písma. Kořist z mezinárodních městeček níže na řece.

Opodál fazendy chaty domorodých dělníků. Zrovna krmí žáby kousky masa a nějakým těstem. Žab na hladině stovky - pouli oči a hltají svůj příděl. Z verandy fazendy vítá H. stará tlustá černoška - když nás uviděla, zděšeně jekla (společně všem kuchařkám). Navzdory objemu bleskurychle po schůdkách dolů, zmizela za fazendou a za chvíli už slyšíme protesty vražděných kuřat.

H. je ženatý, ale jeho žena bydlí v Belému. Nevydržela věčný řev žab a tito-tito, moskyty. Jsou jich tu mraky, obzvláště nad mělkými "žabími bazény" kolem fazendy. H. zůstal, chce vydělat peníze, aby mohl koupit biograf nebo kavárničku v Belému nebo v Alcantaře.

Černá hospodyně Simona přinesla frango (kuře na rožni), celer, goiavy, salát a hromadu ovoce. Toho je v Brazílii všude dost.

Tentýž den, 2300 hod.

Píši pod moskytiérou, prohýbající se chumáči tito-tito. Snaží se dostat ke světlu mé kapesní lampy.

Před chvílí jsme se s H. dohodli. Museli jsme překřikovat kururú a odhánět všetečného medvídko koati. Čmúchal nám kolem nohou s rošťáckýma očkama, plnýma naděje na nějaký pamlsek.

Hertwig vyložil možnosti. Kmen bílých Indiánů našli se Spenderem nedaleko fazendy, asi šedesát kilometrů proti proudu Xingu a pak jedním z pobočných ramen. Žabí farma je vlastně poslední výspou civilizace - okresy Araras a Aasurinis na březích Xingu jsou sice letecky zmapovány, ale neprozkoumány. Je možné dostat se po vodě téměř mezi dvě hory, nazvané podle tvaru Dedo de Deus, Boží prst, a Pedra do Sino, Kamenný zvon. Tam žijí vzácné rybky a tam také Spender s Hertwigem našli bílé Indiány.

H. má motorový člun; tři osoby a pár desítek kilogramů nákladu. Víc nelze vzít - benzín! Člunem můžeme podniknout dvoudenní výpad do pralesa. Není to docela bezpečné, ale H. tvrdí, že to je naše nejlepší možnost. Indiáni nejsou tak útoční, jak nám říkali v Riu - chtějí mít jen klid a pokoj. Pochopitelně. Doufejme, že je to opravdu tak.

Druhá možnost: výprava s domorodými nosiči - nejméně na měsíc (!).

Hned jsme s L. zamítli. Na to nemáme čas ani peníze.

H. souhlasil. Zavedl nás do uzamčeného přístěnku se zbraněmi. Celý pečlivě naolejovaný arzenál loveckých pušek - střílí potravu pro dělníky i pro žáby. Občas také jaguáry, jaguatiriky a divoké vepře. Ohrožovaly by kururú i lidi. H. si vybírá těžkou kulovnicí. Leif po chvíli uvažování nějakou lehčí opakováčku. Mluví spolu odborně, vůbec jim nerozumím. Jakékoli ozbrojování odmítám. Pak přibírají ještě loveckou brokovnici (alespoň myslím, že to něco podobného je, má to dvě hlavně) a krabici nábojů. H. odchází připravit člun a proviant.

Zhasínám. A zítra? Uvidíme!

23. května 1963, 1100

Špatně se píše - člun se kymácí. Budu stručný.

Splet říčních ramen několik metrů širokých, někdy můžeme dosáhnout na liány a orchideje po obou stranách. Leif to zkusil - líbil se mu bílý květ s rudými tečkami. Rudé tečky - kousaví mravenci. Rázem se přestěhovali na L. Košile v rekordním čase dole.

Horko, mrtvý vzduch jako před bouří, ale nebe jasné. Na mělčině dokonale vypreparovaná kostra tapíra. H. pokyvuje hlavou - piranhas, masožravé a nesmírně útočné ryby. Dovedou obrát každé zvíře (i člověka) za pár vteřin na holé kosti. Kdyby prý ucítily krev, vařila by se kolem nás voda.

Raději nestrkáme ruce do vody.

Tentýž den, 1600

"Kouř!" šeptá H. a ukazuje si na nos. Necítím nic. Motor stojí, člun je mezi dvěma zelenými stěnami pralesa. Vidím nejvýše na pět šest kroků. Ve vodě kolem mezi listy rostlin nádherné, barevné rybky, celá hejna se jich vyhřívají na mělčinách. Skaláry, tetrazony, cichlidy. Sem mohl Spender najisto. Jinak se zatím nic neděje - mohu pokračovat.

Kolem poledne jsme opustili hlavní proud Xingu a vjeli do úplného tunelu. Vřeštíci papoušci, vážky, kobylky, velcí modří brouci. H. občas zastavoval motor, odrážel se od kořenů a svazků lián tyčí, hledal cestu. Konečně jsme světlinou v pralese zahlédli Boží prst i Kamenný zvon. "Prst" moc "prstovitě" nevypadá. "Zvon" - no budíž!

Před chvílí H. zase vypnul motor, připravil si k ruce pušku. Dívá se teď ostražitě kolem sebe. L. tázavě krčí rameny, chce se zeptat H., co je. Kouř stále necítíme. L. si zuřivě škrabe poštipané předloktí, kde se do ků ...

V člunu je metrový šíp!

Zde deník doktora Bjelkeho končí. Další osudy tříčlenné výpravy tedy už nejsou zachyceny písemně. Vydal jsem se za nimi zase s magnetofonem. Nejdříve za paní Kameníkovou.

Pozn. red.

Kapitola 10 - Alena Kameníková o tom, co se zatím dělo (nebo spíše nedělo) pod Sneffelsem

Zase už to došlo na mne, pane redaktore? No má poklona!

Co mám s vámi dělat? Tak tedy s chutí do toho, i když by vám Gudmundur nebo Jirka nebo Leif řekli rozhodně více než já. V tomhle případě vlastně jenom Jirka, protože Gudmundur i Leif byli někde v tramtárii na druhém konci světa.

Už to víte? Aha.

Vlastně jsem tu neměla zůstat ani já, ani Jirka. Inženýr Borgland, šéf a tyran celého Sneffelsu, ohlásil vypuknutí všeobecné a bezpodmínečné nucené dovolené. Když ale den po odletu Bjelkeho a Leifa seděl na kafi v našem skoro kapesním služebním bytě a hádal se s Jirkou o nějakou světobornou broučičí otázku (on je totiž taky broučkař, ale jinak hodný člověk), pomalu z něho vylezlo, že by byl docela rád, kdybychom tu oba zůstali. Samozřejmě kromě party zrzavého Švéda, fešáckých leteckých důstojníků, na které Jirka hrozně žárlil, a pochopitelně taky jeho samotného.

"Čistě mezi námi řečeno, paní Kameníková," bručel pod vousy "ono to s tím zářením a hromadami radioaktivních materiálů není tak zlé. Zatím na to vždycky stačila wylyska s olověnou krabicí a stačila by i dál, to se ví. Chtěl jsem tu mít hlavně klid pro práci se Žebrá... ehm, s Beetlem. Mám tušení, že bychom mohli najít ledacos zajímavého. Vaše spolupráce, milostivá paní, by nám moc pomohla! Postupně fotografování odkryvů a tak dále, že? Pro klid duše bych uvítal i přítomnost pana manžela, tedy Jiřího. Z celé naší hromady vědců s lékařským diplomem asi jenom on dovede zavázat otlučený prst a podobně ... Ti ostatní se zajímají spíše o chemické a matematické vzorce nebo o bakterie a řasy."

"Kovbojové jsou zase přes mravence!" poznamenala jsem jako vždy nevhodně.

"Kovbojové? Nerozumím vám, madam . . .", na to Borgland.

"No přeci naši Texasané! Doktoři Fulton a Davis!"

Borgland udělal hrozně překvapený obličej.

"Fulton a Davis byli kovboji, madam? Opravdu? To je velmi pozoruhodné!"

V duchu jsem si šťavnatě nadávala, že jsem se zase jednou pokusila žertovat s Island'anem. Jirka, mizera, prskal smíchy a nechal mne v tom lítat.

"Ale nebyli," vysvětlovala jsem zoufale, "to se ví, pane inženýre, že to nebyli doopravdy kovbojové!"

Borgland si ulehčeně oddychl. "Ah tak! Já jsem se přeslechl. Rozuměl jsem vám totiž, že byli."

"NEBYLI!" vřískla jsem a honem jsem se začala vyptávat, co nás ve Sneffelsu čeká a co nás nemine, abych to zamluvila. Jirka se ukázal rafinovanějším a protřelejší než já. Jen tak, aby se neřeklo, chvíli hořekoval nad ztracenou dovolenou a takové ty kdesi cosi. Věděla jsem, že to nemyslí vážně, Borgland to samozřejmě taky věděl, Jirka věděl, že to víme a my jsme věděli, že Jirka ví, že to víme - a tak se mezi námi děvčaty nic nedělo.

Za chvíli jsme z Borglanda společnými silami vypáčili všechno.

Začalo to zmizením perné chobotnice.

O setkání s Černou chobotnicí, která se sice chovala jako živočich, ale byla nejspíše strojem, vyprávěl doktor Bjelke v knize interview Cesta slepých ptáků.

Pozn. red.

Objevovala se, potvora, stále loudavěji a čím dále tím méně se jí chtělo zabírat na světlo Borglandovy baterky. Jednoho krásného dne se neobjevila vůbec. Borgland mával baterkou, zesiloval světlo, pak přitáhl z jeskyně Soch kabel a zapojil kilo čili filmařskou tisícivattovou žárovku. Nic. Zapojil dvě kila. Zase nic. Chobotnice si stávkovala.

Blázen a skvělý chlap Borgland potom udělal něco, proti čemu je pobyt proroka Daniela v jámě lvové úplná rekreace

ROH: nechal se totiž spustit na nylonovém špagátu mezi viklany a hledal tam Černou chobotnici osobně. Dovedete si

to vůbec představit, redaktore? V labyrintu obrovských balvanů, které se houpají a hrozně skřípají, po pás nebo taky po krk ve vodě - to se rozumí, že v sakramentsky studené vodě, jak už to s vodou na Islandu chodí - ve škvírách a skulinách a ambitech největších balvanů na světě hledal strašidelnou potvora, velikou jak balón, nabitou proudem pod vysokým napětím, a ještě ke všemu vysílající radioaktivní záření. Mohla na něj vybafnout za každým rohem. Jirka poznal v jeskyni Viklanů na vlastní kůži, jaké to je - a Borgland to samozřejmě věděl. A přece šel ... Zkrátka, redaktore, kádr! Rozhodně to o něm, prosím vás, napište!

Abych vás dlouho nenapínala: nenašel vůbec nic. Po černém drobečkovi jako by se skály slehly. Nikde stopa radioaktivity, nikde ani o stupínek zvýšená teplota - Borgland totiž hledal Černou chobotnici na Jirkovu radu i citlivými teploměry.

Nakonec vylezl zase mezi lidi a zkusil poslední možnost: zapálil na galerii, vedoucí kolem jeskyně, celou hromadu práškového magnézia. Nebyla jsem u toho. Jenom z vypravování vím, že tam bylo světlo jak ve vysoké peci a pak ještě více kouře, takže za chvíli museli všichni prchat. Jen milostpani chobotnice se neráčila ukázat.

Borgland z toho byl celý nešťastný. Ať už byla chobotnice strojem - v což svatosvatě věřil, nebo živou bytostí - to zase, aby řeč nestála, tvrdil Jirka, zmizela právě v okamžiku, když už začal trochu rozmotávat její záhadu. Znal už její rozměry a hmotu, změřil rychlost, s jakou po rozsvícení světla přiklusala z propasti ke galerii nad viklany, vyzkoušel všelijaká světla - zkrátka: pohrál si s ní. A najednou konec.

To se ví, že se náš milý inženýr jen tak nevzdal. Prohlásil, že chobotnice už v jeskyni Viklanů není a že prostě změnila pracoviště. Rozplynout se taková potvora mohla stěží - i když Jirka nevyučoval ani to. Připomíná Borglandovi dvojitou hvězdicí a její napadení "slepými ptáky" na plátně toho fialového biografu v jeskyni Viklanů. Dvojité hvězdice se tam docela klidně rozsypala do hromady černých žížal, které se horempádem zahrabaly pod zem. Borglanda Jirkovy domněnky hrozně rozčilovaly - jeho milovaná chobotnice, a rozsypat se v nůši žížal!

Začal věřit, jak se nám tehdy večer přiznal, že někde mezi viklany je ukrytý vchod do dalších, ještě neobjevených prostor jeskynního labyrintu pod Sneffelsem a že se právě tam perná chobotnice schovala.

Proč - to zatím nedovedl vysvětlit. Jirkovy rýpavé náměty o zinním spánku, o náhradním volnu nebo o zdravotní dovolené rozhořčeně odmítal s naprostým nedostatkem smyslu pro humor. Zato div nepadl mému drahému choti kolem krku, když mu ukázal dopis od profesora Sörenssena. Dobrák profesor - nezapomněl na nás! Pořád se o akci VAI, a zejména o runy záhadného Saknussemova dopisu staral. Nešly mu nějak do hlavy.

Sörenssen Jirkovi napsal, že - ale víte co, redaktůrku? Přečtete si ten dopis sám. Je v deskách "Akce VAI". Vždyť už je znáte jako své boty. O pak zase přijďte - už jsem se rozjela s povídáním, tak ať si to odnesete vy, a ne chudák Jirka! Státní univerzita v Reykjavíku - Filozofická fakulta, katedra staroislandštiny

Reykjavík dne 3. června

Dr. Jiří Kameník

Ústav pro výzkum meziplanetárních styků

Sneffels - p. Stapi

Vážený příteli,

už jste se u nás neukázal hodně dlouho! Zdá se, že se pátrání v jeskyních pod Sneffelsem a hledání domovské adresy vesmírné návštěvy ubírá cestami, do nichž my, suchopární a nudní jazykovědci, nemáme co mluvit. A proč také? Saknussemův tajný nápis byl už přece rozluštěn profesorem Lidenbrockem a jeho synovcem Axelem v samotném Vernově románu. K oprášení jeho významu jsem svého času skromně přispěl, samozřejmě na váš popud, i já sám. Všechno je vlastně docela jasné - a vidíte, já se přece ozývám znova. Saknussemův odkaz, ta prašpatná rýmovánka v odporné latině, mi nedá spát.

Obzvláště nespisovný tvar latinského slůvka "což" - "kod" (správně samozřejmě "quod") není jediným prohřeškem podnikavého alchymisty proti nádhernému jazyku Vergiliovu, Catullovu a Ovidiovu. Právě naopak! Je tam chyb a středověkých barbarismů jako máku. Jeden s druhým dokazují, že Saknussem latinu ovládal špatně. Shledával patrně často a pracně vhodná slůvka a nebylo by divu, kdyby v případě potřeby nahradil neznámý výraz nějakým alespoň trochu přibližným synonymem. Takové záměny, kterých se ostatně mohl dopustit i vědomě, pro lepší verš a plynulejší rytmus své rýmovánky, by celkem nikde neměnily její smysl. Shodli jsme se na tomto překladu: "Sestup dolů do kráteru Sneffelsu, který políbí prvního července stín Skartarisu, odvážný cestovatel, a dostaneš se do středu Země. Což jsem učinil. Arne Saknussem."

Vidíte sám, milý doktore: dohromady nic by se nestalo, kdyby byl například "odvážný cestovatel" nahrazen "nebojácným poutníkem", "políbek stínu" "dotekem stínu" atd. Jen v jednom jediném místě by se věčný obsah celého nápisu od základu změnil - a právě tam je Saknussemova latina nejhorší, nejméně jistá a nejšroubovanější.

"... Terrestre centrum attinges." - "... Dostaneš se do středu Země."

Chtěl Saknussem opravdu sdělit náhodnému nálezci svého poselství tento zřejmý nesmysl a nepochybnou lež?

Skálopevně věřím, že ne. Milý doktore, nejsem detektivní typ a už vůbec nechci mluvit Ústavu ve Sneffelsu do řemesla. Odpuště, jestli se mýlím a jestli snad neuváženě uvádím domněnku, jejíž potvrzení by vlastně změnilo celý pohled na Vernův román, na Saknussemův odkaz a možná - znovu prosím za prominutí - na celý problém jeskyní pod Sneffelsem. Vaše teorie - tím míním teorie pracovníků Ústavu - by asi musely být zčásti zrevidovány. Přiznám se, že bych to přijal jménem podceňované jazykovědy s jistým zadostiučiněním.

Posuďte sám.

Slůvko "terrestis" znamená latinsky především "zemský, suchozemský", vzácně i "pozemský" či "pozemní" - ve

smyslu "pozemský tvor" nebo "pozemní jednotky". Jako lékař ovládající latinu jistě víte, že je odvozeno od podstatného jména "terra", tedy "země", "půda", "krajina" - a tento poslední smysl si prosím zapamatujte. Pak by znamenalo " ... terrestre centrum ... " "střed krajiny ... ", což se rozhodně zdá správnějším než "střed Země", alespoň v hrozně Saknussemově hantýrce. V dokonalé latině by "střed Země" byl překládán spíše "centrum terrarum", "centrum telluris", "centrum globi terrae" nebo, nejpravděpodobněji, "centrum mundi" – střed světa. Ostatně i samo slovo "centrum" znamená ještě dnes významový střed, nejdůležitější místo, nikoli střed geometrický. Nepochybuji, že i v češtině rozumíte např. pod pojmem "správní centrum" nebo "průmyslové centrum" totéž co my - totiž důležité místo, nikoli geometrické prostředky. Pro ty má latina - jak bohatý jazyk! - zvláštní výraz: medium.

Končím už se suchými úvahami. Domnívám se zkrátka, že věcně správný překlad dotyčné řádky Saknussemova šifrovaného nápisu nezní:

" ... dostaneš se do středu Země ... ", ale docela jinak, totiž:

" ... dostaneš se do střediska (jádra, srdce) této krajiny ... ", rozumí se Islandu.

Tento výklad rozhodně lépe odpovídá fyzikálním a vůbec zdravým rozumem pochopitelným předpokladům než fantastická a technicky naprosto neproveditelná cesta do "středu Země". Dovolím si tedy k nespočetné řadě domněnek kolem Vašich objevů dodat ještě jednu, řekněme, pracovní hypotézu: Saknussem nesestupoval až do středu zeměkoule, ba dokonce se o to ani nesnažil, nýbrž pod Sneffelsem objevil cosi tak významného, že svůj nález označil za středisko, za srdce celé naší země.

Co tomu říkáte?

Já vím - vyvstává hned řada námitek a otázek, nejvážnější z nich, proč tedy alchymista zašifroval svůj objev do kousku pergamentu, proč zatím nebylo nic podobného pod Sneffelsem nalezeno a ještě další a další. Ale s tím už si lámejte hlavy v Ústavu. Já zase jednou věnoval Saknussemovi času víc než dost. Zdravím Vás, milý příteli, a doufám, že se u nás přece jen v dohledné době ukážete. Vždyť by se z Vás stal na Sneffelsu úplný poustevník!

Váš Sörenssen

Kapitola 11 - Alena Kameníková zase pokračuje, tentokrát jenom o tom, co se dělo

Snad by bylo šikovnější, kdybych začala teď, po Sörenssenově dopise, třeba takhle: "To to bouchlo!" nebo vážněji: "Dopis vyvolal bouřlivou diskusi." Inu - nebouchlo, nevyvolal! Jirka ho nejdřív jen tak přelétl očima, něco zabručel a strčil do kapsy. Měl plnou hlavu Bjelkeho a Leifa, kteří byli už skoro čtrnáct dní v Brazílii a poslali zatím jen jedinou pohlednici, hned po přiletu, zrádci! Za chvíli však dopis přece jen vytáhl z kapsy a přečetl ještě jednou, zase zabručel, a nakonec se vydal za Borglandem. Večer mi vyprávěl, jak to dopadlo. Borgland se pro Sörenssenův nápad okamžitě nadchl. Odjakživa prý tvrdil, že je Sneffels provrtán jeskyněmi a podzemními prostorami jako ementál a že prý Sörenssenova zpráva ohromně podporuje jeho domněnku o zmizení Černé chobotnice. Dal prý by svou hlavu na to, že se scvrkla zrovna tam, kde je to tajuplné "středisko krajiny." Zkrátka, Beetle byl od té chvíle zasazen do boje hlavně proto, aby tohle zázračné místo našel.

Původně chtěl Borgland spustit Žebráka přímo mezi viklany - ale nešlo to. Neměl by v podzemním bludišti místo, nemohl by se ani otočit, a kromě toho nebyl zařízený na brodění slanou vodou. Podle dobrozdání zrzavého Švéda se na mokrou práci nehodil - což je celkem pochopitelné. Na atomových letištích pravděpodobně moře šplouchat nebude. Nakonec se rozložený a zase složený Beetle ocitl na galerii, vedoucí kolem jeskyně Viklanů. Začal pracovat přibližně v místech, kde se předloni Jirka seznámil s horšími stránkami perné chobotnice. Radiologové tam dodatečně objevili několik nenápadných výklenků, které zářily, až to praštělo, ačkoli nikde v okolí nebyl vidět žádný bílý kov, žádné obrazy slepých ptáků, zkrátka nic než holá, mokrá a šeredná skála s balvany, tarasíci cestu dál. Dokud se na galerii neoctl Žebrák, nedalo se s tím nic dělat. Brigádníky s motykami a trakaři Borgland nepustil ke zdrojům záření blíže než na sto metrů a na transport těžkých olověných, plastických a dřevěných štítů, jaké můžete vidět v bohatém výběru v předsíni Díry svatého Patrika, nebylo ani pomýšlení. Teprve Žebrák se mohl dát jaksepatří do práce.

Při tom jsem už byla; většinou v uctivé vzdálenosti. Borgland skálopevně věřil v úspěch Žebráka a chtěl mít dokumentární záznamy o postupu práce - proto jsem balancovala na obzvláště nepohodlném viklanu s komínkem teleobjektivu na fotoaparátu a pro poučení budoucích generací jsem každou chvíli zmáčkla spoušť. To víte, redaktore, že jsme při tom zažili všelijaké legrace i nerváky! Jednou se zrzavý Švéd zašrouboval do Žebráka tak důkladně, že nemohl zevnitř za nic na světě otevřít poklop. Zvenčí to nejde. Telefonoval bezdrátovou vysílačkou, že má kyslíku v bombách už jenom na dvě hodiny. Jestli ho prý odtamtud rychle nevyřizneme autogenem, začne diktovat dopisy na rozloučenou. Vypadalo to všelijak, kdepak dotáhnout sem honem autogen, ale Borgland - šikula! - nakonec přišel na osvědčenou a staletími prověřenou metodu: oklepat pořádným kladivem okraje vzdorovitého poklopu. Ten se otevřel, jako by se nechumelilo. Švéd vylezl s očima navrch hlavy. Tvářil se, jako by se znovu narodil. Což mu ovšem vůbec nevadilo, aby za dvě hodiny nesešel v Žebráku znova ...

Všechno jsem viděla na vlastní oči. Zrovna v té době jsem totiž prchala na viklany, jak to jen bylo trochu možné, a hrnula jsem se do fotografování Žebráka, jako kdybych už v životě nechtěla nic jiného dělat. Tam nahoře, na světě, totiž řádily mřávé potvory, kterým místní obyvatelé říkají "bitvargur" a Jirka odborně muchničky čili - počkejte, dokonce jsem se to naučila nazpaměť, aha: Simulium vittatum. Žraly jako pominuté, takže i domorodci, jinak hrozně zdvořilí a slušní, nadávali jako pohané.

Díky zatraceným muchničkám jsem byla v jeskyni Viklanů u hřmotícího Žebráka taky tehdy, když se to všechno stalo. Žebrák právě hlodal skálu těsně nad galerií a rozšiřoval otvor, z něhož vycházelo radioaktivní záření. Najednou zaskřípal, naklonil se a sjel prudce uvolněným předkem s hydraulickými chapadly a klepety někam do tmy. Viděla jsem to všechno jako na dlani, protože jsem se koukala sice z uctivé vzdálenosti, ale zato třiceticentimetrovým teleobjektivem své exakty. Vyjekla jsem leknutím, že se Beetle někam skutálí, ten ale pomalu, centimetr po centimetru

vnikal dál a dál do díry, kterou svým stotunovým tělem ve skále navrtal.

Kousek ode mne křičel inženýr Borgland něco do radiotelefonu tak rozčileně, až mu přeskakoval hlas. Asi zakazoval zrzavému Švédovi další cestu a nařizoval mu vrátit se - alespoň to tak vypadalo. Ale ať Borgland hulákal, co chtěl a jak chtěl, Žebrák upaloval šílenou rychlostí, asi tak šedesát centimetrů za minutu, dál a já blýskala a mačkala spoušť jako divá. Nakonec už byl ze Žebráka vidět jen opancéřovaný zadek s reflektory a mohutným tahacím navijákem - a pak už docela nic.

Jen vrčení motoru a skřípot a řinčení klepet hlásaly, že zatím bude nejspíš všechno v pořádku, ačkoli inženýr Borgland zuřivě praštil sluchátkem, až vyskočilo z vidlice, a uháněl po viklanech ke galerii tak blízko, jak se jen kvůli radioaktivitě mohl odvážit.

Protože už nebylo co fotografovat, šla jsem za ním. Byl tak dohrátý, že mě ani nezahnal - a to je co říct, pane redaktore! To byste musel Borglanda znát i z té jeho horší stránky!

Stáli jsme na galerii a mlčeli. Za chvíli se za námi objevila parta leteckých důstojníků od radiotelefonu a nakonec švédský mechanik z party Žebráka, asi šestnáctiletý kluk, ušmouraný olejem a naftou. Hořekoval v několika jazycích, které tady v Ústavu pochytil, takže jsem pochopila, proč lamentuje. Žebrák a s ním klukův velký zrzavý přítel se prý docela jistě propadli do pekla. Skoro to tak vypadalo. Z proraženého otvoru vycházel teď úplný bengálský oheň jako na loutkovém divadle - to Žebrák svítil všemi reflektory. Světýlky ho štědře vybavili dárce z US-Army, když ho upravovali pro náš Ústav a zařizovali v něm filmové kamery. Najednou vrčení ztichlo - stroje pohánějící pásy se zastavily. Borgland stál zrovinka vedle mne. Stiskl zuby, až mu zbělely rty. Kluk od oleje se rozvěštl docela nahlas a nepřestal, dokud ho jeden z modrých letců neumlčel herdou do zad.

Co bych vám vyprávěla - celá skála nám spadla ze srdce, když se to na druhé straně díry zase rozharašilo a rozchráptělo a když se po chvíli, která se nám zdála hrozně dlouhou, zase konečně objevily červeně blikající stopky. Měla jsem vlastně v rámci služebních povinností uhánět zpátky ke své fotografické bedýnce, ale v té chvíli jsem na ni úplně zapoměla.

Beetle se vyhrabal pozpátku z proraženého otvoru, spláchl radioaktivní prach sprchou, tryskající z nejvyššího místa věže, osušil se horkým vzduchem, potom lázeň pro jistotu opakoval ještě jednou a pak už se štrachal a hrozným hřmotem k nám, Borgland mu vyšel naproti - vypadal proti té hoře ocele hrozně mrňavý - a mětil ze všech stran, jestli je to s radioaktivitou v pořádku. Bylo, a tak jsme se směli přiblížit i my, obyčejní smrtelníci. Obklopili jsme Žebráka jako mravenci krabičku sardinek a čekali na Švédovu zrzavou čupřinu a na zprávy z první ruky, cože to vlastně Beetle odzátkoval. Poklop se dlouho neotvíral, zato jedno z kloubových klepet se pořád natáčelo směrem ke mně a sledovalo mne, i když jsem kousek ustoupila, abych zbytečně nezacláněla. Vypadalo to, jako by mi Žebrák něco podával. Docela povědomě jsem natáhla ruku k lžicovitému konci klepeta, uzpůsobenému ke sbírání a zachycování všelijakých předmětů. Lžice se rozevřely - a na skále kolem mne zazvonilo několik plíšků. To jsem si totiž myslela v prvním okamžiku. Když jsem se podívala blíž, zjistila jsem, že ty plíšky jsou kulaté, velké i malé, některé z nich dokonce uprostřed provrtané - že to zkrátka vůbec nejsou jen tak nějaké plíšky, ale mince. A ke všemu zlaté, i když hodně staré, a spíše hnědozelené než žluté. Stačilo ale jen rýpnout nehtem a zlato zase zasvítilo. Chapadlo Žebráka se pořád ještě kývalo přede mnou a vlezlo mi skoro až pod nos. Teprve pak jsem zpozorovala, že z jedné lžice něco visí. Opatrně jsem to sejmula dolů. Byl to těžký a silný zlatý kruh, zdobený rytými vzorci, a na něm byla střídavě navlečena taková zlatá závažka s poutka s hrubě broušenými kameny. Zrzavý Švéd chtěl asi zvýšit senzačnost okamžiku a řádně zdůraznit, že kavalíři nevymřeli ani pod Sneffelsem v jeskyni Viklanů. Rozsvítil jeden z reflektorů a zamířil ho přímo na zlatý kruh, který jsem držela v ruce. Světlo se rozstříklo a zasněžilo po skálách všemi barvami duhy. To nebyly jen tak nějaké kameny, posbírané kolem Sneffelsu! A když jsem to poznala i já, redaktore, tak stály doopravdy za to!

Kapitola 12 - Pokračuje opět dr. Kameník a končí senzačním finále

Co bylo dál, redaktore?

To je, když dovolíte, řečnická otázka - jistě jste prostudoval celou hromadu časopisů a víte to docela dobře sám. Jestli ovšem potřebujete vyprávění pro své čtenáře - proč bych se toho neujal já, nezaujatý svědek? Doopravdy nezaujatý. V dějinách Islandu se totiž nevyznám, v islandském lidovém umění ještě méně a vymyšlení smělých teorií ponechávám Aleně a Bjelkemu. Já mám rád jistotu v hrsti. Ono zvlášť v astrobiologii bylo už všelijakých holubů na střeše ažaž - a všichni nám časem uletěli. Víte, redaktore, jedna jediná mistička s řasami, pěstovaná třeba - jak to dělají kolegové Fulton a Davis - v podmínkách mart'anského klimatu, nám řekne o Marsu víc než celé kapitoly řečiček a výmyslů . . . Ale o čem jsme to vlastně mluvili? Aha - co bylo po nálezu pokladu!

No co by bylo. Nic! Borgland měl tolik rozumu, že skoro na. Kolenou uprosil všechny přítomné, zrzavého Švéda, letce, a samozřejmě především Alenu, aby si nechali to, co viděli v jeskyni Viklanů, pro sebe. Alena kupodivu mlčela jako hrob. Nepoděkla se ani mně, ačkoli jsem to zkoušel všelijak. Viděl jsem jí na očích, že je nabitá novinkami a že div nepraskne důležitostí.

Borgland je chlap jako ze železa. Tři dny vůbec z podzemí nevylezl. Uhnal si tam lehký stupeň nemoci ze záření, když v prototypu antiradiačního obleku, který se teprve teď zkouší v reaktorech, vlezl do Zlaté jeskyně. Tak ji totiž šťastní objevitelé pojmenovali a docela se to ujalo. Celou ji prošmejdil a vypracoval přesný plán práce pro zrzavou obsluhu Beetla. Plán dokončil už v posteli, kam jsem ho nemilosrdně zahnal. Nebylo to snadné, málem jsem ho musel knokautovat, ale nakonec si dal po troše doktorského hromování a vyhrožování říci.

Ze tří dny vyjel Beetle do Zlaté jeskyně znova, tentokrát už přesně trasou, kterou Borgland vytyčil barevnými praporky. Projel jeskyní až ke stěně se dvěma výstavními slepými ptáky z radioaktivního kovu, vlastními a pokrevními bratry těch nahoře, v předsíni Díry svatého Patrika. Podle inženýrových pokynů se zrzavý kapitán Žebráka napřed přesvědčil, že kov, z něhož jsou ptáci zhotoveni, je tentýž jako v předsíni. Pak, zase podle Borglandových pokynů,

odvrtal skálu kolem obou holátek pneumatickou vrtačkou a naložil ji i s nebezpečným kovem do olovené krabice. Venku už čekal vrtulník a za chvíli byl i s bedýnkou, zavěšenou na dlouhém laně, pryč. Uháněl k Vatnajökullu, kam je zrovna doprostřed ledového pole radioaktivní materiál zatím skladován. A byl pokoj. Zlatá jeskyně zářila hluboko pod povolenou normou. Průzkum mohl začít.

Borglandovi se do toho dlouho nechtělo. Dovedl si i bez fantazie, kterou tak jako tak zrovna moc neoplývá, na prstech spočítat, co se bude dít, ale nedalo se nic dělat. S nálezy v jeskyni se už nesmělo hnout ani o milimetr. Archeologové by se snad zbláznili, přijít k rozvrtanému a rozházenému nalezišti. Pohádkové množství zlata, které prý posádka Beetlu viděla, taky nemohlo jen tak ležet v otevřené jeskyni. Přece jsme se nemohli střídat na vartě jak hlídači před trezory národní banky!

Borgland s povzdechem zatelefonoval přímo z postele do Reykjavíku na univerzitu. Nevím, s kým mluvil a co říkal, ale v rekordním čase se k nám do Sneffelsu přirýla celá karavana automobilů, nacpaných profesory, asistenty, studenty, samozřejmě taky novináři, a navíc všelijakými hejblaty, která archeologové, jak se zdá, ke své práci potřebují.

To byl jenom začátek. Hned druhý nebo třetí den vyšla zvláštní vydání všech reykjavíckých novin, od Althýdhladhídh přes Visvir až k Morgunbladhídh, toť se ví, že s palcovými titulky. I náš starý známý Thjóðviljin si neodpustil sdělit světu, že "Carnarvonův a Carterův nález Tutanchamónovy hrobky bledne před Zlatou jeskyní" - byl ovšem přece jen trochu prozíravější než ostatní noviny. Ty psaly o "tunách zlata" (Morgunbladhídh) a o "drahokamech pro císařské koruny" (Visvir) a tak podobně tónem jamarečnického prodáváče nebo šmelináře se zlatem. I prostému laikovi, jako jsem já, bylo ovšem od samého počátku jasné, že vědecká a umělecká cena nálezu nebetyčně převyšuje cenu zlata a drahokamů, které nebyly ostatně ani moc početné, ani moc krásné.

Obávám se, že se doktor Kameník mylí. Nejen laiky, ale i zasvěcence velmi často zaslepi váha zlata a velikost drahokamů. Velmi mnoho nenahraditelných kulturních památek bylo zničeno, rozlito, rozebráno nebo prostě ukradeno bez ohledu na uměleckou hodnotu jen kvůli - zlatu.

Pozn. red.

Kromě novinářských článků, víceméně přehánějících, vycházely brzy i ryze odborné zprávy vědců, kteří se do Sneffelsu sjeli ze všech stran. U nás v Ústavu bydlet nemohli, a tak prožívali rybáři v Sanduru, Stapi, Stadastaduru, ba i ve vzdáleném Stykkiahölmuru týdny netušeného a nepoznaného blahobytu. Vážní archeologové byli ochotni zaplatit jakoukoli cenu za mrňavý pokojík s dobře těsnícími okny. A taky platili, redaktore! Platili jak mourovatí. Vyplatilo se jim to.

Zlatá jeskyně vydala poklad, o jakém se nikomu z nás ani nesnilo.

Byly tu v rozpadlých truhlách tisíce zlatých mincí všech velikostí a druhů, množství náramků, náhrdelníků - jeden z nich podal zrzavý Švéd v záchvatu přechodného pominutí smyslů Aleně a dostal za to od Borglanda strašlivě vynadáno - všelijaké šperky a ozdoby, brnění, štíty, meče, luky - prostě, redaktore, nedá se to jedním dechem vypočítat.

Arne Saknussemm měl namouduši proč napsat o "středisku krajiny" a proč celou záležitost tajit. Těžko říci, jestli část pokladu odnesl. Nejspíše ano - ale zbylo toho ještě pozeňhaně. Ostatně, nechtěl byste se raději poradit s odborníkem? Já vám už moc neřeknu. Sám jsem ve Zlaté jeskyni jaktěživ nebyl. Archeologové nepustili přes práh - může-li se ovšem díve ve skále říkat "práh" - ani nohu. Ve dne v noci fotografovali, kreslili, sepisovali, sbírali a na místě skládali, lepili a konzervovali kdejaké prkénko a kdejaký šíp. Vidíte, na šípy jsem zapomněl, ty tam také byly, a pak ještě žezla a zlaté pruty a prsteny a kované rohy na pití vína a stříbrné kotle a... Dejte mi už pokoj! Zkrátka a dobře: ve Zlaté jeskyni bylo nejúplnější muzeum staré severské kultury se vším všudy, zachované tak, že fousatí vědci křepčili radostí. Snad tomu pomohl suchý vzduch v jeskyni, snad, a to ještě spíš, radioaktivita. Zabránila růstu plísní a všelijakých jiných neřádstev, ničících sbírky.

A abych nezapomněl, redaktore: Černá chobotnice asi doopravdy odpochozovala někam na méně turistifikovanou (krásný výraz! pozn. red.) místa podzemního labyrintu právě přes Zlatou jeskyni. Je totiž spojena s prostory pod viklany a rozvětvené průchody pokračují ještě dále - jenže Borgland je dal zatím zazdít betonovými štíty. Ono je to bezpečnější. Představte si ten frmol, kdyby se najednou Černá chobotnice objevila nad ustaranými hlavami archeologů!

Za pár dní po hromadném vpádu do Zlaté jeskyně si novináři vynutili tiskovou konferenci. V největší posluchárně reykjavícké univerzity, toť se ví - nikam jinam by se nebyl ten zástup reportérů vešel. Jen samotný Reuter, pokud se pamatují, poslal asi deset žurnalistů!

V sále byl rambajz. Jeden překřikoval druhého, asi polovina přítomných se hlučně dožadovala vstupu do jeskyně. Chytali za šos pořadatele a tahali do kouta archeology, kteří se obětovali a přijeli sem. Každý chtěl vymámit alespoň pět minut v jeskyni. Profesor Havarsson, předsedající tiskové konferenci, byl úplný chudák. Seděl jsem asi ve třetí řadě, a přesto jsem rozuměl asi tak každému druhému slovu. Vykríkával přes hlavy fotoreportérů, snažících se získat alespoň snímek ochraptělého Havarssona jako slabou náhradu za fotografie pokladů Zlaté jeskyně.

"Zdá se tedy, vážení pánové . . .," končil profesor svou přednášku bez ohledu na dvě nebo tři přítomné novinářky, " . . . že v jeskyních pod Sneffelsem byl po nepochybných stopách pobytu bytostí z jiného světa nalezen úplný a nedotčený poklad zámožného panského sídla některého významného jarla, loupežného "mořského krále". Svědčí pro to - podotýkám ovšem výslovně, že předběžně a značně neúplně zpracované - nálezy mincí, pocházejících nejpozději z druhé poloviny 9. století. Podivuhodná náhoda přivedla tohoto Vikinga do bezprostřední blízkosti základny meziplanetární návštěvy. Nebyly nalezeny ani lodí, ani pozůstatky mrtvol. Lze tedy předpokládat, že jarl, který ukryl svůj poklad pod Sneffelsem, odplul a nikdy se pro zanechané jmění nevrátil. Proč tomu tak bylo a kam se poděl, zůstane, bohužel, pro vědu navždy zahaleno tajemstvím.

Tím, vážení pánové ... "

"Nezůstane!" ozvalo se z druhého konce sálu. Povykující posluchači rázem ztichli a jako na povel se obrátili dozadu. U vchodu do posluchárny stál s balónovým pršipláštěm přes ruku Bjelke a vedle něho neotřesitelně klidný Leif Thorgunn. Oba vypadali docela dobře a spokojeně. Málem jsem jim vyletěl naproti.

"Nezůstane, pane profesore!" opakoval Bjelke. "Objevili jsme známky pobytu družiny Vikingů tam, odkud právě přicházíme. Souvislost mezi nálezem ve Zlaté jeskyni a našimi objevy je nepochybná."

V posluchárně bylo ticho, že by špendlík na podlaze přímo zarachotil. Tužky novinářů létaly po blocích. Profesor Havarsson si rychlým pohybem sejmul brýle a hledal pohledem rušitele.

"Doktor Bjelke! Ale to je ... uznávám ovšem vaše zásluhy, milý pane kolego, ovšem ... ale vždyť ani nejste podrobně informován! A prominete-li - vaše studie se ubírají docela jinam než k archeologii! Jak tedy můžete něco takového tvrdit?"

Bjelke prošel uličkou mezi sedadly ke katedře. Vypadalo to jako předem připravená scéna - ani režisér by si nevymyslel působivější vstup. Zastavil se pod stupínkem, otevřel aktovku a vyňal svazek fotografií, který podal profesorovi Havarssonovi.

Profesor si opět nasadil brýle a nahlédl do fotografií.

"Gallehuský zlatý roh, ovšem, ale. . . Cože???" vykřikl najednou překvapeně. "Fotografie? Pak jde ovšem o napodobeninu, o falzifikát! Vždyť tento nejvýznamnější poklad - nepočítáme-li ovšem nálezy pod Sneffelsem - byl roku 1802 ukraden z královské klenotnice a roztaven! Stal jste se obětí trapné mystifikace, doktore!"

Sálem to šumělo - konečně měli nespokojení novináři o čem psát!

Bjelke zůstal klidný. "Podívejte se, prosím, na snímky ještě jednou, pane profesore."

Tuhle radu si mohl Bjelke klidně odpustit. Havarsson přímo šmejdil nosem po fotografiích a probíral je samým rozčilením tak rychle, až jich několik spadlo na zem a stalo se rázem kořistí žurnalistů.

"Ano, ano ... ale to je ... to je neuvěřitelné! Pánové ... " obrátil se Havarsson k novinářům, jako by se u nich dovolával zastání, " ... pánové, to není roh z Gallehusu! To je docela jiný roh, ačkoliv figury jsou velmi podobné, i provedení - ano, zde pravděpodobně oba Wotanovi vlci, Geri a Freki, oštěp Gugnir, Loki, strom Ygdrasill, drak Nidhögg ... "

Neuvěřitelné! Doktore Bjelke, kde je tento poklad?"

"V Riu de Janeiro, profesore. V trezoru Státního muzea."

"V R i u . . . d e . . . J a n e i r o ?" zalpal profesor po dechu, "posvátný zlatý roh, dnes jediný na světě, v Brazílii?"

Bjelke přikývl. "Ano. Patří státu, na jehož půdě byl nalezen. Objevil ho brazilský pěstitel žab v hrobce vyložené dřevem při řece Xingu. Právě se odtamtud vracíme. Přesné odlitky a veškerá ostatní dokumentace pro naše vědce je již na cestě."

"Xingu ... Brazílie... pěstitel žab ... " šeptal ohromený profesor.

"No dobrá, ale proč by, u všech všudy, měla mít Zlatá jeskyně něco společného s brazilskou řekou Pingu, Mingu, nebo jak se vlastně jmenuje, doktore?" ozval se nespokojený hlas z přeplněných lavic.

Bjelke se otočil k tazateli,

"Protože jsme jej našli také . . . pod obrazem slepého ptáka, dámy a pánové," řekl pomalu a rozvážně.

Vidíte, redaktore, Gudmundur se zachoval i ve chvíli, o níž za pár hodin chrlily rotačky zprávy do celého světa, ke třem přítomným dámám přece jen, jak se na gentlemana sluší. Nemyslíte?

Doktor Kameník má podivuhodnou paměť. Porovnal jsem jeho výpověď se zvukovým záznamem tiskové konference, uschovaným v archivu reykvjávské rozhlasové společnosti. Vysílala celý průběh konference. V zájmu naprosté přesnosti jsem byl nucen upravit jen několik málo slov - zbytek si zapamatoval doktor Kameník dokonale.

Pozn. red.

Kapitola 13 - Opět doktor Bjelke se skromností sobě vlastní

Ano, pane redaktore, teď už budu muset vzpomínat sám, bez pomoci deníku. Šíp ve člunu byl docela určitě dostatečným důvodem, abych jej co nejrychleji schoval a čekal, co se bude dít dál.

Hertwig se vztyčil a něco volal do zdánlivě neproniknutelné a mlčenlivé stěny láň, kapradí, orchidejí a stromů proti nám. Ukazoval prázdné dlaně - asi přesvědčoval neviditelného střelce o našich mírumilovných úmyslech.

"Položte tu pušku, ale honem!" sykl na Leifa, který popadl mauzerovku.

"To bylo jen varování. Šíp je tupý."

Přesvědčil jsem se, že šíp je opravdu tupý, opatřený na konci dřevěnou bambulkou. Později jsem se dozvěděl, že se používá k lovu drobných ptáků. Trochu jsem si oddechl, zřejmě nešlo o projev nepřátelství nebo o přímý útok - jinak by asi šíp neležel na dně člunu, ale trčel v některém z nás.

Hertwig vyhodil malou kotvu a usedl na lavičku.

"Teď musíme čekat. Hlídká šla do vesnice pro další pokyny. Hlavně, Herr Doktor, mluvte tiše a pohybujte se opatrně. Kdyby se do nás pustili doopravdy, bylo by to zlé. Doufám, že se to nestane."

"Ale Spender vyprávěl o foukačkách a otrávených šipkách ... "

"Spender vám neřekl asi všechno. On, a zejména ten boss, který organizoval celou výpravu, Indiány sprostě podvedli a snažili se vyloupit i jejich kouzelnickou chýši, kde sídlil Onoenrrodi, nejvyšší duch kmene. Tím celý kmen urazili a poštvali na sebe. Ani pak by se nic nestalo - Trumaiové nás chtěli jen co nejrychleji a bez krveprolití dostat pryč, ale boss začal střílet z krátké brokovnice. Byla to z jejich strany docela pochopitelná obrana."

"Trumaiové?"

"Ano, říkali si Trumaiové. Moc divný kmen! Byli na vodě jako doma. Stavěli čluny šikovněji než loděnice v Santarému a zajížděli s nimi - jestli se ovšem nevychloukali - hodně daleko. Celé stovky kilometrů. To jsem ještě nikdy jinde v Brazílii neviděl - Indiáni se většinou vody bojí jak čert kříže a neumějí plavat. Pokud vůbec dovedou vyrobít nějaké

lodky, pak jen takové maňásky z kůry nebo kůží, napjatých na vrbových prutech."

"Tohle přece nebylo vystřeleno foukačkou, že?" zeptal jsem se a zvedl šíp z podlahy člunu.

"Ne, ovšemže ne. To je lovecký šíp ze dřeva stromu alauáte, vystřelený pořádným lukem. Podle opeření šípů bychom se mohli setkat s kmenem Šavante. Spousta jejich rodů brousí od Araguaie až ke Xingu. Jsou sice trochu divocí a horkokrevní, ale dá se s nimi vyjít. Umím pár slov jejich řeči - však jsem je před chvílí použil. Občas totiž přijdou na farmu a vyměňují ryby a surový kaučuk za konzervové krabice. Vaří v nich - k hmčivosti se ještě nedostali."

"Ale vy jste přece, pane Hertwigu, před chvílí mluvil o kmeni Trumai, pamatují-li se dobře!"

"Ano - ale kdoví kde je ho dnes konec! Tady je Brazílie, pánové, a prales k tomu! Stačí vpád mravenců nebo termitů, nepřijemný soused, nedostatek zvěře nebo nepříznivá věštba a kmen se sbalí a putuje dál. Ale něco zůstane určitě - obrázky na skálách a kamenné oltáře. Uvidíme za chvíli. Myslím, že hlídka už jde."

Opravdu nevím, jak to Hertwig zjistil. V pralese se neozval pro mé evropské uši žádný podezřelý zvuk - jen barevní papoušci skřehotali a pohoršeně nad námi kroutili chocholatými hlavičkami. Opona lián a listů se však skutečně rozhrnula a několik metrů před příděl našeho člunu stál mladý bojovník - první skutečný Indián, kterého jsem viděl. Ty z předměstí Ria ovšem nepočítám. Byl to urostlý mladý muž, oblečený, je-li to ovšem možné nazvat oblečením, v úzký lýkový opasek. Bůhví jak se v tomhle plážovém úboru prodíral trnitým křovím a porosty divokých kopřiv, které tu dosahují až dvou metrů výšky.

Nesl nebezpečně vypadající dřevěnou palici, asi metr dlouhou. Jak mi později Hertwig vysvětlil, slouží k zabíjení zvěře, ulovené do pastí.

Oblíček měl sice zohavený tembetou, kolíkem, protínajícím dolní ret, ale tvářil se docela přívětivě. Posunky nám naznačoval, že ho máme následovat do pralesa. Aby zdůraznil své mírumilovné úmysly, ukazoval volnou rukou na dlouhé kopí z tvrdého dřeva, chakarandá, zaražené hrotem do země opodál sotva znatelné stezky. Podívali jsme se na sebe s Chladným Larrym trochu rozpačitě. Včera večer nám totiž Hertwig vyprávěl o nepěkných zvycích divokých Indiánů, kteří například kladou na stezky kousky kůže s trnem napuštěným jedem nebo neobyčejně dovedně připravují na šikovných místech různé škrtící smyčky a padající klády. Ale Hertwig už přirazil s člunem ke břehu a přátelsky otíral nos o nos mladého bojovníka, což je v těchto pralesích projevem láskyplného přátelství.

Nebudu svoje vypravování prodlužovat, pane redaktore. Prošli jsme celkem pohodlně několik set metrů stezky, a bylo zřejmé, že se blížíme k domorodé vesnici. Malí papoušci pirikito nad námi kroužili jak výzvědná letadla, zahlédli jsme dokonce malého rozzlobeného nosála koatiho, strhujícího drápky kůru stromů. Papoušci i nosál jsou průvodci a věrnými spoluobyteli Indiánů.

Prales náhle končil. Ocitli jsme se na mýtině porostlé trávou a nízkým křovím. Boží prst a Kamenný zvon, skryté až dosud nepřerušenou zelenou klenbou, se docela neočekávaně vynořily po pravé a levé ruce. Byli jsme téměř mezi nimi. Hertwig obrátil hlavu a přes rameno mi zašeptal: "Jsme na místě. Tady byli před několika lety Trumaiové. Tohleto jsou ovšem Šavantové. Pokusím se zjistit, co se s kmenem Trumai stalo. Buďte trpělivý, Herr Doktor!"

Ze všech stran k nám přicházeli mužové i ženy ve svátečním oblečení, které by se v případě potřeby bez nesnází složilo do krabičky od zápalek. Nepospíchali ani neprojevovali přehnanou zvědavost. Důstojně postávali v kruhu kolem nás a mlčeli, dokud se nedostavila rozhodující osobnost - kouzelník. Oblékl si na naši počest parádní stejnokroj, zdobený ptačími pery, jaguářími ocásky a chřestítky z jeleních kopýtek, upevněnými pod koleny koženými řemínky. Na krku mu visely odznaky "odborového svazu" čarodějů; drápy obrovského pásowce, tak vzácného, že jej v Evropě většina vědců považuje za nenávratně vymřelý druh.

Kouzelník byl velmi starý, ale pohyboval se nadmíru křepce. Zavedl nás do největší stavby vesnice, do "domu mužů". Třicet metrů dlouhá chatrč, podobná hangáru, byla pokryta několikanásobnou vrstvou palmových listů, aby odolala i nejprudším tropickým lijákům. Tady v povodí Amazonky se podobají spíš vodopádu než slušnému evropskému dešti. Ženy odešly po své práci a muži, pořád mlčící a důstojně pomalí, se shromáždili, aby byli přítomni našemu uvítání. Občas to vypadalo skoro jako výslech. Čaroděj neúnavně dorážel otázkami na Hertwiga, ten pracně shledával slova a namáhal se s odpovídáním tak poctivě, až mu pot z čela stékal na kostkovanou košili. Konečně byl vyptávání konec. Zdálo se, že se Šavantové s naším příchodem smířili. Čaroděj vyšel na zápraží "domu mužů" a zatleskal.

Vzápětí se objevily ženy, přinášející mísy s jídlem. Hertwig nás polohlasně varoval před odmítnutím jakéhokoliv chodu. Dopustili bychom se tím smrtelné urážky kmene, což by vedlo k nepřijemným komplikacím. Leif pro jistotu zavřel oči a se zřetelnou nechutí se hrabal třemi prsty v mísách, vyrobených z tuhého okvěti palmy. Já jsem jako lékař přece jen odolnější nátura, a tak jsem se díval. Poznal jsem jakési syrové ovoce a divokou zeleninu a kousky polosyrového masa, jehož žvýkání vyžadovalo neobyčejné úsilí. Vyvrcholením byly opečené larvy nějakého hmyzu. Tenhle chod jsem navzdory předsevzetím přece jen vynechal. Doufám, že to nikdo nepozoroval. Nakonec přišel na stůl lehce opojný nápoj, připravený ze zkvášené šťávy plodů jaboticaby. Nechutnal mi, ale měl jsem žízeň a hostina už byla naštěstí u konce. Prales neponechává svým dětem mnoho času na zahálku. Muži odešli lovit, kácet stromy s hnízdy divokých včel a rybařit. Ženy opustily hostinu hned, jakmile donesly mísy. Kouzelník s námi zůstal. Vedl nás ven z vesnice. Hertwig po cestě vysvětlil, že jdeme k místům, kde se on před lety setkal s kmenem Trumai. Šavantové prý zbytky jejich tábořiště považují za prokleté a zakázané místo, jehož hranice smí překročit pouze nejvyšší kmenový kouzelník. Naštěstí usoudili, že se prokletí netýká bělochů. Přesvědčili se asi, že ani to nejupřímnější prokletí nepomohlo zahnat osadníky pronikající do jejich lovišť a že mužům bílých tváří není možné čarodějnými praktikami kouzelníků uškodit ... Vesnice zmizela za ohybem potoka, pramenícího v sedle mezi Božím prstem a Kamenným zvonek. Po pravé straně se zdvíhaly strmé balvanité srázy. Tady, v jihoamerickém bažinatém pralese to byla vzácnost - kámen je tu téměř neznámým materiálem. Hertwig se pojednou zastavil, popadl mne za rameno a rozčileně ukazoval na skálu.

Ano, byli jsme na správném místě. Pěstitel žab nás nevedl za nos. Na žulové tabuli, několik metrů dlouhé a téměř stejně vysoké, byl vytesán reliéf lodi (obr. 50) s plameny na přídi i na zádi, tentýž, jehož fotografii jsem našel ve

Spenderově pozůstalosti. Teprve teď jsem se přesvědčil o jeho skutečné velikosti a musel jsem se ještě jednou v duchu usmát profesorovu nápadu s mezopotamským pečetičkem. Tohle pečetičko by neuzdvihl ani největší jeřáb! "Co tomu říkáte, Herr Doktor?" zeptal se stísněným hlasem Hertwig. "Tady jsme tábořili my a Trumaiové byli asi o sto metrů dále. Jsou tam jejich oltáře se šerednými figurkami. A tudy ... tudy jsme pak utíkali, když na nás přšely šípy z foukaček. Nerad na to vzpomínám, mein Gott!" Trochu se otrásl. Kmenový čaroděj netrpělivě přešlapoval, až chrastítka pod jeho koleny rachotila. Zřejmě by byl už nejraději zpátky v "domě mužů" - vycházky do prokletého místa se mu nezamlouvaly.

Hertwig se pozorně rozhlížel kolem sebe a občas rozhrnoval vysokou botou travu. Pochopil jsem, že hledá stopy pobytu kmene Trumai, hlavně takové, které by mohl v přístavních městech dobře prodat turistům. Nevyrušoval jsem ho, ačkoli se za námi stále opožďoval. Kouzelník vedle mne něco mumlal, nejspíš zaříkával zlé duchy, a horlivě potřásal mrtvým jestřábem. Držel ho za nohy v uctivé vzdálenosti od těla. Není divu. Mírně řečeno - nevoněl. Později jsem se dozvěděl, že jestřáb má v kouzelnických kejklech jihoamerických Indiánů obzvláštní význam a že je také jedním z hlavních léčebných prostředků místních šamanů.

Byli jsme u cíle, Pod převisem skály byl postaven z hrubě opracovaných kmenů jakýsi oltář a na něm - promiňte mi, ale opravdu vypadaly jako zahradní trpaslíci - šeredné figurky, jedna jako druhá, všechny navlas podobné "trpaslíku ve skafandru", nad nímž jsme uvažovali už v Reykjavíku. Žádná nevisela ve vzduchu, jak tvrdila paní Alena.

Nepatří to sice k věci, pane redaktore, ale prozradím vám, že jsem teprve v tomto okamžiku zcela uvěřil v existenci bílých Indiánů. Dlouho se mi zdálo příliš fantastičtí, příliš románoví ... Figurky byly seřazeny jako skupinky - od největší, téměř lidské velikosti, až k docela malým postavčkám, velkým sotva dvě pídě. Leif k nim popošel pár kroků, ale čaroděj před něj okamžitě skočil, začal rozčileně vykřikovat, mával zcepenělých jestřábem a potom se do něho opřel oběma rukama silou, jakou by nikdo ve vyzábělém těle seniora šamanů nehledal.

"Nech toho, Leife," zasáhl jsem, "nesmíme překračovat jejich zákazy! Zatím nám postačí fotografie."

Leif pokrčil rameny a znechuceně se odvrátil od stařika, ale než mohl něco říci, ozvalo se za námi Hertwigovo volání.

"Herr Doktor, Herr Doktor, pojdte sem! Něco jsem našel!"

Rozběhli jsme se za hlasem do hustého a vysokého křoví, kterým jsme se stěží prodírali. Čaroděj zůstal pro jistotu na místě, ale o to více potřásal jestřábem a mumlal zaklínání.

Hertwiga jsme našli u polozbořeného zdi. Kořeny rostlin ji téměř rozrušily. Táhl se uprostřed křovisek a byla stejně jako oltář vybudována z kamenů, opracovaných železnými nástroji. Žula by jistě odolala úsilí Indiánů, žijících dosud na úrovni starší doby kamenné. Hertwig byl rozčilen.

"Sem nás tehdy Trumaiové nepustili, Herr Doktor! Spender se jednou pokusil vynutit si vstup a tím vlastně začalo nepřátelství celého kmene. Co tomu říkáte?"

Pokrčil jsem rameny. Leif se vyšvihl na hřeben zdi. Balancovat po kamenech nebylo sice právě pohodlné, ale přece jen snazší než prodírat se křovisky. Kořeny rostlin za dlouhá staletí zpevnily celou stavbu a bránily vylomení některého z kamenů, těžkých mnoho desítek kilogramů. Za chvíli jsme vylezli za Leifem. Z výšky bylo vidět hlavu kouzelníka, který právě se soustředěným výrazem obíhal kolečko a něco rytmicky vykřikoval. Hertwig nám vysvětlil, že od nás zahání, zlé duchy. Po několika desítkách kroků se Leif zarazil. Zeď končila. Na zemi ležely křovím a popínavými liánami obrostlé kamenné kvádry, některé rovné, jiné přitesané do oblouku.

"Nepochybně to byla kdysi brána," řekl jsem, "ale kdo ji, proboha, tady uprostřed pralesa postavil?" Mohli jsme si docela dobře představit původní tvar průchodu kamennou hradbou. Zdálo se mi, že mi brána něco připomíná, a nejen brána, i celá krajina, kopce, Boží prst a Kamenný zvon, hradba a loď Vikingů. Co jen to může...? Nemohl jsem si za nic na světě vzpomenout. Leif, prohlížející trosky, se sklonil nad jedním kvádrem a posunkem mne přivolal.

"Podívej se, Gudmundure! Je to puklina v kameni, nebo to bylo vytesáno? Co myslíš?"

Na kamenném oblouku, spojujícím kdysi oba postranní kvádry a překlenující bránu, byla právě uprostřed mělce vyrytá značka. Chvilí jsem si s ní nevěděl rady, ale pak mně najednou svítlo: runa! Runa R, "rider"! V tom okamžiku jsem také věděl, co mně krajina připomíná a proč se mi zdála tak podivně známou. Vždy všechno kolem bylo téměř přesná obdoba pohřebiště v Jellingu! Také ono leží mezi dvěma horami, obklopené kamennou hradbou a žulovými bránami, s runovými kameny a pohřebními komorami, prozkoumanými a vyloupenými už v XVI. století. Ano - to bylo ono, Jelling krále Gorma, jeho manželky Tyry a krále Haralda, dobyvatele Dánska a Norska ...

Vypadal jsem v tu chvíli asi hodně zmateně. Leif mne změřil zkoumavým pohledem. Dokonce i Hertwig, jinak neúnavně prohledávající okolí, stál najednou vedle nás a čekal na vysvětlení.

"Jelling," řekl jsem, "staré pohřebiště Vikingů, víte? Ty kopce kolem, severní a jižní ... Na vrcholu jižního by měl být runový kámen. Menší, pokud se pamatuji. A někde tady, hned za hradbou, větší."

Leif mne starostlivě popadl za zápěstí. "Gudmundure, víš co? Posad' se na chvíli! Je tu pekelné vedro. Přinesu ti z potoka vodu, ano?"

Starý, dobrý Leif!

"Ne, nenos nic, Leife! Všechno je v pořádku. Poslyš - a vy taky poslouchejte, pane Hertwigu: ta zeď, kopce i brána nápadně připomínají královské sídlo Jelling, nejznámější starověké naleziště v celé Skandinávii. Ke všemu ta runa na bráně, reliéf lodi Vikingů ... Já vím, je to asi shoda okolností, která se docela přirozeně vysvětlí - ale už pro klid duše vás prosím o chvíli spolupráce. Pokusme se prohledat prostor mezi bránou a Božím prstem. Dívejte se po balvanu s vyrytými kresbami nebo po zbytcích domu."

Našli jsme obojí, pane redaktore, našli jsme i další, téměř nepoškozenou bránu - ale to už víte lépe z novinových zpráv, rozhlasu a televize. Překonali jsme tím zcela nevolky a vlastně bez valné zásluhy Helge Ingstada, který celých dvacet let hledal a nakonec přece jen našel nepochybné stopy pobytu Vikingů na Newfoundlandu. Tady byly nejen dobře zachované základy sídla, ale i runový kámen, předstihující dokonce svůj protějšek z Jellingu. Tam, kde je na kameni

z Jellingu vytesána podoba bájného zvířete škrceného hadem, jsme našli přesnou podobu našeho ošklivého trpaslíka, daleko podrobněji provedenou a prozrazující i to, co jsme nemohli poznat na nedokonalé Spenderově fotografii: reliéf představoval člověka - nebo bytost člověku velmi podobnou - oblečeného do jakéhosi lehkého skafandru a přilby, opatřené velkými průzory. Otvor na čele - vlastně na přilbě v místě čela, kam jsme se s Jerry a paní Alenou rozhodli umístit něco na způsob lampy, lucerny, zkrátka osvětlovacího tělesa, sloužil skutečně podobnému zařízení. Podle obrazu na východní ploše kamene se to však podobalo spíše anténě, i když samozřejmě tvůrce reliéfu nemohl ani tušit její skutečný význam a smysl. Druhá plocha kamene byla pokryta jednodušším obrazem: křížem, kolem něhož se ovíjel runový nápis, psaný do kresby hada. Další runový nápis byl kolem obrazu bytosti ve skafandru.

Z celé naší tříčlenné společnosti - nepočítám šavantského kouzelníka, který samou horlivostí pár desítek metrů od nás sotva sípal - jsem byl nejrozčilenější. Ačkoli nejsem odborník, dovedl jsem si alespoň zhruba představit, co nález staroskandinávského pohřebiště v pralesích Jižní Ameriky znamená pro vědu, jaké úžasné perspektivy otevírá historickému bádání a jakou senzaci ve světě vzbudí. Leif byl díky své ledové nátuře klidnější, a Hertwig dokonce měřil mnohatunový balvan nevraživými pohledy. Těhle turistické památky opravdu nešlo žádným způsobem využít . . . Obávám se, že jsem na chvíli docela zapomněl na nepozemšťany a na účel naší výpravy. Bytost ve skafandru sice vypadala "vesmírně", ale nálezy ohrady, brány, zbytky sídliště i samotný runový kámen byly teď daleko důležitější. Usilovně jsem si vybavoval rozmístění nálezů na území skutečného Jellingu, jak jsem si je zapamatoval podle dřevorytu ve Wimmerově knize De danske Runemindesmaerker. Byla kdysi mou oblíbenou četbou. Tajemné runy, menhiry, rozbourená ledová moře a na nich skořápky dračích lodí Vikingů . . . Chápete, pane redaktore, vidíte?

V Jellingu byla, tuším, počátkem 19. století (přesně řečeno v roce 1820 - pozn. red.) nalezena pohřební komora, vykopaná v zemi a zpevněná několika vrstvami kmenů a prken. Snad to byla vyloupená hrobka krále Gorma. Ale na kterém z obou vrcholů? Usilovně jsem vzpomínal - od doby, kdy jsem naposledy listoval v ohmataném svazku se starými dřevoryty, uplynula už hezká řádka let. Ano - byl to určitě severní, vlastně severozápadní pahorek. Snad i proto, že duše hrdinů po smrti odcházely cestou statečných dětí fjordů do Valhaly po oblouku duhy, pnoucím se od východu k západu, aby tam pily víno z nevysychajících číší, lovily divokou zvěř, bojovaly a znovu a znovu umíraly až do ragnaröku, poslední bitvy znamenající konec světa.

Vidíte, pane redaktore, staré báje se mi vybavují zase tak přesně, jako bych je byl četl včera. Nenudím vás? Opravdu ne? Nuže - v onom posledním boji, ragnaröku, se utkají zlé síly, vedené démonem Lokim, vlkem Fenrirem a hadem Midgardzormem s bohy a mrtvými hrdiny. Boj bude hrozný a nekonečný, po kolena v krvi se budou brodit divocí berserkové, rozvášnění válečným šílenstvím až k nepříčetnosti, i skaldové, ohniví zpěváci hrdinských ság. Mraky šípů a hliněných koulí z praků zastíní slunce, než konečně všichni zahynou. I sám nejvyšší bůh Wotan - Odin. Krvavý svět pak utone v moři. Jak vidíte, severské bajky nejsou právě povzbuzující - ale k západnímu a severnímu pahorku přece jen ukazovaly. Rozhodli jsme se ho prozkoumat, pak se neprodleně vrátit do indiánské vesnice a co nejdříve vyrozumět brazilskou vládu o úžasných nálezech. Musely být přece za každou cenu zachovány a odborně zpracovány.

Nechtělo se nám prodírat se trnitými křovinami, kde nás mohlo překvapit nepříjemné setkání s jaguárem nebo hadem. Vyšli jsme raději ven, k našemu čarodějnému ochránci. Dědoušek už sotva dýchal, tak poctivě od nás zapuzoval mocností temna. Mrtvý jestřáb byl už nahrazen pravděpodobně výkonnějším kouzelným nářadím, totiž velkým chřestidlem z jeleních kopýtek. Kouzelník jím občas potřásl proti nebi, proti zemi i proti oběma kopcům. Chránění přízní nadpřirozených bytostí jsme bez nesnázi vystoupili do půli svahu Božího prstu. Porost divokých kaučukovníků, hevejí, palem, lián, orchidejí a kapradin, sahajících nám až nad hlavu, se nedokázal vyšplhat nad úpatí. Strmý kamenitý sráz, stoupající stále prudčeji až ke skalní jehle na vrcholku, která nejspíše dala kopci jméno, byl porostlý jen hustou trávou a ojedinělými křovisky. Pod nohama nám vystřelovaly na všechny strany barevné ještěrky, z cesty se líně odplazilo několik hadů - ale jinak jsme nenašli nic zajímavého. Snad bychom odešli s nepořízenou nebýt Leifa. Těsně pod skalní bariérou přecházející už do holé a příkré jehly mne pojednou chytil za cíp kabátu. a stáhl zpátky tak prudce, až jsem se zapotácel a málem skulil ze svahu.

"Co blázníš, prosím tě?" houkl jsem na něho.

Neodpověděl. Díval se vytřeštěně na jedno místo skalní stěny před námi a beze slova ukazoval. Ruka se mu trochu třásla, což jsem až dosud u Chladného Larryho nepozoroval ani na nejstrmějším svahu ledovce, ani pod Sneffelsem - zkrátka vůbec nikdy. Hledal jsem, co ho tak vzrušilo. Chvilí to trvalo, až konečně ... Ano, pak jsem to uviděl i já: na kusu rovné a hladké skály byl - slepý pták z bílého kovu, zrovna tak jako v předsíni Díry svatého Patrika. Jeho tvar odpovídal do všech podrobností obrazům, které jsme předloni našli na druhém konci světa, na Islandu. Snad také stejně nebezpečně zářil. V okruhu několika metrů pod ním nebylo ani stéblo trávy, jen holá skála, omytá lijáky - za to trochu dále se nám naopak zdála tráva obzvláště bujnou a květiny mimořádně vysoké. Hned mne samozřejmě napadl vliv dráždivého pronikavým radioaktivním zářením . . .

Chvilí jsme se na slepého ptáka mlčky dívali. Pak si Leif vzpomněl. "Kde je Hertwig?"

Opravdu - pěstitel volských žab nám docela zmizel z očí! Chystali jsme se na něho společnými silami zavolat, ať už se to choulavým šavantům bude líbit nebo ne, ale v tom se objevil kousek nad námi a rázně kráčel přímo k obrazu ptáka.

"Hertwigu!" zařval jsem, "okamžitě stůjte! Vraťte se cestou, kudy jste přišel!"

Hertwig se zarazil a udiveně se k nám otočil.

"Proč, um Gottes Willen? Jaguár?"

"Něco daleko horšího. Vraťte se, povídám! Každá vteřina je drahá!" Zakroutil hlavou, pátravě obhlédl okolí, kde se samozřejmě nic mimořádného nedělo - ale uposlechl. Obloukem se k nám vrátil. Vysvětlil jsem mu v rychlosti, jaké nebezpečí číhá v každém obraze slepého ptáka. Už o tom ostatně sám ledacos četl. Občas asi přece jen došlo pár čísel novin až do jeho žabí poustevny. "A to je tady ..." ukázal na slepého ptáka, "jen tak pro parádu, Herr Doktor? Jako

když se blázniví turisté podepisují rýpáním do zdi?"

"Nevím," řekl jsem podle pravdy, "možná že opravdu jen pro parádu. U nás na Islandu vypadali slepí ptáci spíš jako lampy nebo jako odznaky, znamení - jak bych vám to nejlépe vysvětlil? Označovali nějaké obzvláště významné místo. Tak asi!"

"Poklady?" zpozorněl Hertwig.

"Jen vědecké poklady! Pod Sneffelsem zatím nebylo objeveno celkem nic, co by mělo hodnotu jinou než vědeckou." Doktor Bjelke nemohl vědět pranic o skutečných pokladech nalezených inženýrem Borglandem a jeho spolupracovníky.

Pozn. red.

Hertwig chvíli přemýšlel a pak rozvážně, ale naprosto neústupně prohlásil: "Podívejte se, Herr Doktor: nemohu se vrátit s prázdnými rukama. Triové odsud zmizeli asi hned po naší návštěvě se Spenderem. Opasky z bambusového lýčí a dřevěné klacky Šavantů turistům neprodám. Nic jiného tu není. K hliněným trpaslíkům nesmíme. Jedno ke druhému, přičtete si ještě, že jsem se svou farmou skoro na dně. Půjdu se podívat nahoru ke skálám. Třeba se to vyplatí i vám." Začal jsem samozřejmě Hertwiga přemlouvat a zakazovat mu jeho úmysl, ale trval na svém. Nakonec poznamenal, že od nikoho rozkazy nepřijímá a že půjde ke skále docela na vlastní nebezpečí. Po chvíli handrkování jsem mu, ačkoli dost nerad, udal jako nejdelší dobu, po kterou se může zdržovat v blízkosti nebezpečného obrazu, asi tak tři až pět minut. Ani Alena, ani Jyrry a koneckonců ani já sám jsme si tak krátký pobyt poblíže slepého ptáka v předsíni Díry svatého Patrika neodnesli tenkrát ničím horším než lehkým stupněm nemoci z ozáření. Hertwig přikyvoval, ale poslouchal jen na půl ucha. Byl příliš zaujat svou poslední nadějí.

Za chvíli vyrazil. Obešel obloukem holé místo a pustil se podle skály přímo pod obraz slepého ptáka. Doufal jsem, že jej skalní výstupky alespoň poněkud kryjí před smrtonosnými paprsky. U samé skály se Hertwig na okamžik zastavil, jako by něco zpozoroval, pak se zdálo, že se spustil na všechny čtyři, a nakonec zmizel. I jeho ryšavá hlava byla tatam.

"Hertwigu, neblázněte! Kde jste?" volal jsem, schován za jedním z balvanů. "Něco jsem našel, Herr Doktor," ozvala se tlumená odpověď. "Je tu sklep, vyložený ztrouchnivělým dřívím a nějaké hadry. Hned se vrátím, jen co ... Mein Gott!"

Poslední slova přímo zaječel - a pak bylo ticho. Podívali jsme se na sebe s Leifem. Mohlo to znamenat všelicos. Buď Hertwig našel něco náramného, nebo se mu přihodila nehoda. Pak bychom mu samozřejmě museli poskytnout pomoc. Podle mých hodin už uplynuly čtyři minuty od okamžiku, kdy se Hertwig vydal ke skále.

"Hertwigu, okamžitě se vraťte!" zahulákal jsem ze všech sil.

Nebylo ani třeba. Hertwigova hlava a pak celé tělo se zase objevily pod skálou. Šel k nám přímo přes holý půlkruh, vůbec nedbal nebezpečí. Trochu vrávorál, zakopával po cestě o trsy trávy a klopýtal. Nemoc ze záření nemohla mít tak prudký začátek, to bylo vyloučené! Konečně došel až k nám. V náručí něco držel. Bylo to olepené hlinou a zabalené do kusu hadru, nebo spíše ztrouchnivělé kůže. Těžce oddychoval, z obličeje mu zmizela všechna krev a na čele se perlily kapky potu. Ani je nesetřel.

"Mein Gott, Herr Doktor, podívejte se, jen se podívejte ..."

Klekl si do trávy, kam nejprve s nekonečnou opatrností položil svůj nález. Roztáhl zpuchřelý obal a dlaní očistil hlinu. Před námi se zaleskl tmavorudými odlesky paprsků zapadajícího slunce téměř tři čtvrti metru dlouhý, lehce zahnutý roh z těžkého zlata, pokrytý množstvím drobných, jemně vyrytých i vypouklých figurek a znaků.

Nu a tak, pane redaktore, objevil Hertwig zlatý roh, jehož obrázky způsobily senzací na tiskové konferenci v Reykjavíku.

Dál už není celkem co povídat. Ještě téhož dne jsme se vrátili na Hertwigovu žabí farmu a druhý den ráno jsme odjeli po Xingu do nejbližšího městečka s poštovním úřadem. Docela jsem už zapomněl, jak se jmenovalo. Spojil jsem se s ochotným, byť i trochu nedůvěřivým ředitelem muzea v Riu a v pohodlí slušného hotelu v Belému jsme počkali na komisi odborníků-archeologů. Všechny nálezy přirozeně patří brazilské vládě. Hertwig dostal značnou odměnu za nález zlatého rohu - já si vymínil, aby runový kámen i zlatý roh byly popsány nejprve našimi vědci, kteří jsou ostatně pro tuto práci nejkvalifikovanější. A pak už jsme odlétli s fotografiemi, nákresey a odlitky do Evropy. Vlastně ne - počkejte, pane redaktore, ještě něco!

Úřad pro ochranu Indiánů ihned zahájil usilovné pátrání po zmizelém kmenu Trumai. Šavantové, kterým byly na očích vidět zaječí úmysly a zbožné přání co nejdříve zmizet před hromadným vpádem bělochů do pralesa, nechtěli dlouho o záhadném kmenu námořníků světlé pleti ani slyšet. Teprve když poznali, že vědci nemají nic společného s "cacadores de Bugres" a že neskrbí nějakým tím dárkem, přiznali, že Trumaiové asi nebudou moc daleko. Dokonce se prý občas za temných, bezměsíčných nocí přicházejí klanět ošklivým trpaslíkům ke kamennému oltáři u vesnice. Šavantové po setkání s nimi netouží. Nechtějí mít s Trumai nic společného, a proto se oně části svého vlastního území raději vyhýbají.

Komise přijala výpovědi Šavantů trochu nedůvěřivě. Indiáni totiž mají neobyčejnou fantazii a tajuplné návštěvy z pralesa nebo jen povídatka o nich je mohou nejsnáze vzrušit a podnítit k vytvoření další z nesčetných pralesních legend. Když jsem se však vracel od Božího prstu a Kamenného zvonu po Xingu zpět, zažil jsem něco... Vlastně nevím, jestli to byla skutečnost, nebo jen prelud. Snad by bylo lépe, pane redaktore, kdybyste tohle místo z mého vyprávění úplně vypustil anebo je alespoň uvedl výslovně jako výpověď spornou a nejistou.

Což tímto činím.

Pozn. red.

Když jsme se tedy vraceli, trvalo kornidelníkovi motorového člunu archeologické komise neočekávaně dlouho, nežli se vymotal ze sítě ramen a průplavů, jimiž Xingu po obou březích přímo oplývá. Několikrát jsme se museli vracet, člun uvázl každou chvíli v síti lián a my jej museli pokaždé pracně vyprošťovat. Na volnější vodu jsme se dostali dávno po západu slunce - a tam se ke všemu jako naschvál porouchal motor. Strojník zastavil přívod nafty a se sakrováním se pokoušel ve tmě po hmatu nalézt závadu. Reflektor na přídi člunu totiž svítil pouze při běžícím motoru a žádný z nás, jak

se ukázalo, neměl svítilnu. Když už oprava trvala celou věčnost a mraky moskytů se definitivně rozhodly dopřát si na nás chutnou večeři, zdálo se mi, že jsem mezi tisíci zvuky pralesa zaslechl rytmické pleskání vesel. Ani strojník, zcela zaměstnaný vzdorovitým motorem, ani další dva členové expedice, sedící ve člunu, nezpozorovali nic. Údery o hladinu se blížily. Shodou okolností byla oprava právě skončena a motor se kašlavě rozběhl. Ve světle reflektoru, který se váhavě rozzářil, jsem uviděl, vlastně ne uviděl, domníval jsem se jen, že vidím tmavý stín lodi, klouzající po hladině asi sto metrů před námi a při prvním zavrčení motoru bleskurychle mizějící v temnotě u břehu. Byl to jenom okamžik, možná že jen výplod předrážděné fantazie, ale přesto všechno se nemohu zbavit dojmu, že tajemná loď byla svým tvarem, zejména zdviženou přídi i zádi, nápadně podobná veslové dračí lodi Vikingů, i když ovšem nedosahovala její velikosti. Zdálo se mi dokonce, že vidím řadu vesel, současně stoupajících a klesajících po obou bocích lodi.

Nikdo z mých spolucestujících si nepovšiml temného stínu, rychlého a tichého jako vodoměrka. Ale já, pane redaktore, já pevně věřím, že jsem se setkal s jednou lodí kmene Trumai, podivných Indiánů světlé pleti, jezdicích po přítocích Amazonky i po nepřehledné hladině Matky vod samotné jako kdysi - jestli chcete, můžete se klidně smát – jejich předkové po mořích kolem rodných fjordů...

Těsně před odevzdáním rukopisu nakladatelství mi došla odpověď z Úřadu pro ochranu Indiánů v Riu na dotaz, zda byly o kmene Trumai zjištěny nějaké další podrobnosti. Pan Jésus Beltrán laskavě sděluje, že zatím byla bohužel všechna námaha marná, ačkoli na bývalé Hertwigově fazendě (majitel ji ihned po vyplacení odměny za nález zlatého rohu prodal) pracuje skupina odborníků Úřadu, která podnikla řadu expedic do okolí tábora Šavantů.

Tato část výpovědi doktora Bjelkeho je tedy i nadále spornou.

Pozn. red.

Kapitola 14 - Nejpříjemnější návštěva u profesora Sörenssena

Mladistvě vyhlížející profesor staroislandské literatury byl vlastně od samého počátku svědkem a pak i nadšeným spoluúčastníkem celé akce VAI. Díky tomu jsem se za ním mohl odvážit kdykoli přijít nejen bez obav, že budu odkázán na "jinou, vhodnější dobu", jak už se v takových případech stává, ale i s oprávněnou nadějí na všestrannou pomoc. Ani tentokrát jsem se nezklamal. Profesor Sörenssen je historikem literatury, badatelem v oblasti staroislandských ság a znalcem skandinávských pověstí. Přesto však velmi ochotně podal pomocnou ruku i v jakési ochotnické úloze dějepisce své vlasti. Jeho obšírné a hluboké znalosti umožnily po určité redakční úpravě a četných škrtech sestavit tuto kapitulu. Je zkráceným výtahem mnohahodinového rozhovoru na palubě Sörenssenovy malé sportovní jachty. Jsem velmi rád, že jsme se s panem profesorem setkali v tak kouzelném prostředí. Nekonečné moře, které je v létě kolem Islandu tmavozelené a jiskřící, skřípot ráhen i skřehotání bouřňáků a kormoránů, poletujících nad námi, ačkoli se břeh už dávno ztratil za rozvlněným obzorem, byly nejvhodnější kulisou Sörenssenova vyprávění.

Netušil jsem, že k rozhovoru dojde právě zde. Šel jsem na univerzitu za profesorem asi tak k deváté hodině, kdy se Reykjavík teprve probouzí a kdy se ulice plní automobily, namnoze, jak jsem s hrdoostí zjistil, československých značek. Propletl jsem se uličkami domků z betonu a vlnitého plechu a už po sté jsem kriticky odsoudil sochu Leifa Ericssona, islandského objevitele Ameriky, postavenou americkými Islandčany. Místo divokého, ošlehaného a zjizveného Vikinga se z podstavce kouká hladce vyholený operetní herec ...

Na univerzitě jsem se dozvěděl, že pan profesor má volno, a abych se prý pokusil zastihnout ho ve sportovním přístavu. Chystá se nejspíše, jako vždy, na vyjížďku svou lodí. Poslechl jsem, Sörenssena jsem šťastně nalezl a zcela neočekávaně jsem byl pozván k celodennímu výletu na širé moře. Mému městskému oděvu to sice nesvědčilo, ale musel jsem využít každé hodiny, třeba i na vlnách Atlantiku. Zde je tedy vyprávění profesora Sörenssena. Výroky jako: "Pozor, sehněte hlavu!", "Podejte mi ten provaz!", "Nechtěl byste uvařit kávu?" apod. jsem při úpravě vypustil.

Ponechám si je, když dovolíte, jako osobní vzpomínku.

Pozn. red.

"Nechcete na mně právě maličkost, vážený pane redaktore!

Nález ve Zlaté jeskyni pod Sneffelsem a objevy doktora Bjelkeho v Brazílii nejsou ještě zdaleka zpracovány. Bude trvat řadu let, než uzavřeme poslední stránku a oddechne si v blahém vědomí, že jsme z nich získali všechno, co vůbec bylo možné získat. Teď se kolem Sneffelsu i na Xingu henží archeologové, historikové a ovšem také příslušníci mého cechu literárních vědců. Vždyť zlatý roh a runový kámen od Xingu jsou, ne-li jedinečnými, tedy docela jistě významnými památkami naší literární historie.

Jaké vlastně bylo pořadí vašich otázek? Aha, už se pamatuji. Tak tedy za prvé, či byl poklad uložený ve Zlaté jeskyni. Od samého počátku nebylo pochyb, že šlo o majetek zámožného jarla, mořského krále, jednoho ze svobodných vládců fjordů, žijícího nejspíše v IX. nebo X. století. Takové množství zlatých mincí, naloupených ve všech pobřežních krajích Evropy, od Irsku a Anglie přes Francii až k pobřeží Středozemního moře a tak bohatě vybavenou zbrojnici si mohl dovolit jen jarl opravdu bohatý a na svých výpravách nadmíru úspěšný. Tím se okruh pátrání značně omezil.

Většina jarlů se totiž podobala vašim evropským loupežným rytířům. S jednou kapsou prázdnou a druhou vysypanou bloudili kolem země fjordů a spokojovali se s vyloupením selských usedlostí. Občas jim stačila i ovce nebo vepř, ukradení ještě chudším vesničanům. Jen významní vládci velkých fjordů dokázali nahromadit takové bohatství. K jeho dobytí bylo třeba přinejmenším několika dračích korábů a ty nebyly nijak levné. Majitel tří válečných dračích lodí byl už považován za velmi bohatého. Ale nebudu vás napínat: na všech předmětech ze Zlaté jeskyně, na zbraních, špercích, mísidlech, a zejména na zlatém a stříbrném stolním náčiní byly nalezeny runové značky majitelů. Různé: runa laugr čili voda, ur čili jiskra, os znamenající vstup, gagl - krupobití a celá řada ostatních. Všechny se tu a tam vyskytovaly, pravidelně však byly přeraženy nebo alespoň doprovázeny runou rider jezdec, označující majetek jednoho z nejvýznamnějších a zároveň nejpozoruhodnějších jarlů. Vládl Nidaroskému fjordu v Holohalandu, což přeloženo do dnešních zeměpisných pojmů znamená nejsevernější Norsko, nehostinnou oblast, kam dlouho

nedosahovala chtivá ruka dánských králů a kde byl nidaroský jarl naprostým vládcem nad svými Vikingy, nad otroky i nad laponskými kmeny. Známe jeho jméno, známe i rodokmen, pečlivě zachovaný až k nejvyššímu otci bohů Wotanovi, od něhož tento pozoruhodný loupežník - jak uvidíte, nebyl ničím jiným - odvozoval svůj původ. Byl to jarl Ottar, syn Rökina, syna Allfa, syna Sveenna, syna Olafa, syna Biera a tak dále a tak dále. Proč vás nudit celým rodokmenem? Ottar se dlouho domníval, že jeho pustá výspa je dokonale bezpečná před jakýmkoliv zásahem krále, usilujícího právě tehdy o rozdrčení svobodných jarlů. Přepočítal se. Po úspěšných nájezdech, kterými se dostal až do Bílého moře k ústí Dviny (zde se setkal i s Rusy, novgorodskými lovci) a po vyloupení řady měst na březích evropského kontinentu byl i on prohlášen zločincem a psancem.

Před hrozbou meče krále Ericha zvaného výstižně, i když trochu příšerně Krvavá sekera, musel opustit svůj fjord i svoje panské sídlo Nidaros.

Nebyl postižen sám. Celé houfy svobodných jarlů prchaly ze země fjordů a usazovaly se, kde se jim právě zamlulo. Plenili pobřeží Francie i Anglie, Španělska i Itálie, vnikali dokonce hluboko do vnitrozemí a zakládali nová, krvavě vydobytá panství. Jarlové Ingolf a Leif si právě tehdy vybrali naši vlast, Island. Nebylo zde co loupit, země byla liduprázdná, ale ti dva se spokojili pouhou kolonizací. Viking Ottar měl sklony k pohodlnějšímu životu. Propířil se se svými dračími loděmi Severním mořem, proplul kanálem La Manche a zakotvil v ústí Loiry. Na ostrově Noir Moutier vystavěl tvrz, odkud ohrožoval celé severozápadní pobřeží Francie. Dobył Nantes, již tehdy významné město, pak Orléans, mučil, zabíjel, vraždil, podrobil si celou zemi a snadno, bez odporu vybíral od zděšeného obyvatelstva daně. Staré francouzské kroniky ještě dnes vzpomínají na Euda, Edoma nebo Odda, jak byl tehdy Ottar nazýván.

A pak, vážený pane, pak náš člověk, jarl Ottar, pojednou mizí ze světa.

Uplynulo sedm, nebo dokonce osm let, nežli se zničehonic objevil na dvoře anglického krále Alfréda. Snad doufal, že se mu podaří dobýt celou Anglii. Jeho plány však ztroskotaly a Ottar znovu na několik let mizí, aby teprve koncem devátého století poctil svou návštěvou severní Francii. Plul proti proudu Seiny a založil panství na souši, daleko od širých moří. Nazývalo se tehdy a nazývá se dodnes Bray. Získal bohatý kraj, města i městečka, vesnice, lesy, pole. Tímto okamžikem Ottar odchází z dějin - místo něho se objevuje seigneur de Bray. Z divokých bojovníků a kormidelníků lodí se stává družina šlechticů. Jeho synové a synové jeho synů přijali křesťanskou víru a francouzská jména. Vládli v kraji Bray až do XII. století, kdy je francouzský král Filip II. August vypudil. A Ottar? Zřejmě ještě neměl dost dobrodružného života. Spojil se s několika jinými potulnými jarly a napadl roku 911 Anglii. Bylo mu tehdy právě devadesát let ... V bitvě u řeky Severnu, které se samozřejmě zúčastnil s mečem v ruce, podlehl vojsko mořských lupičů přesile a Ottar byl zabit. Doufám, že se dostal rovnou do Valhaly. Však si tohle nebe zuřivých válečníků vrchovatou měrou zasloužil.

Nejpozoruhodnějším poznatkem archeologů však je, že Ottarovi nepatřil jen poklad v jeskyni pod Sneffelsem, ale i panské sídlo, jehož trosky objevil doktor Bjelke v Brazílii. Runou rider je označena brána i zlatý roh, nejsenzačnější kus brazilského nálezu.

To, co jsem čtenářům vybral z načmáraných těsnopisných poznámek, prozrazujících vratkou podložku a nejistou plochu, je jen zlomkem dlouhého a neobyčejně zajímavého vyprávění, v němž se jako krvavé loutky na jevišti dějin objevovali a zase odcházeli divocí mořští králové, jarlové Hauk a Gaong, Allrik a Balder, Ganguar a Agmund ... kdo by si je všechny pamatoval!? Nechtěl jsem přetěžovat interview jejich jmény. Zajímavější otázkou bylo (a dosud je), jak a kdy se dostal poklad jarla Ottara pod Sneffels, a jeho zlatý roh dokonce až ke Xingu. Zde už profesor Sörensen musel opustit pevnou půdu historických faktů, jimiž mne před chvílí zasypával, a vydat se do oblasti dohadů. Abych se nezpronevěřil snaze informovat čtenáře co nejpřesněji a nejpravdivěji, podávám tuto část našeho rozhovoru tak, jak se skutečně odehrála, jako dialog, a žádám za prominutí, že zde výjimečně vystupují z úlohy pouhého zapisovatele a pořadatele výpovědí důležitějších účastníků celého dobrodružství.

Pozn. red.

"Jak a kdy? Milý pane redaktore, vaše neskromnost je na pováženou! Nejsem přece sudička-norna. Slyšel jste o nich? Nuže - ty by vám určitě odpověděly! Slečny Urdh - Minulost, Verdandi - Přítomnost a Skuld - Budoucnost znaly podle svého služebního určení všechno na světě a dovolovaly si vládnout i bohům! Nu, norna sice nejsem, ale pokusím se přece, když vám na tom tak záleží. V obráceném pořadí.

Mohu?"

"Samozřejmě, pane profesore!"

"Dobrá. Tak tedy nejprve, kdy byl poklad ukryt pod Sneffels a kdy se ocitl zlatý roh a runový kámen na Xingu. Nečekejte datum, proboha! Jen odhad, a to ještě s patřičnou rezervou. Podle mého názoru smíme předpokládat, že pod Sneffelsem je uloženo téměř celé jmění Nidarosu, tedy naloupené ještě dříve, než se Ottar usadil na Loire. Ve Zlaté jeskyni bylo nalezeno jen poměrně málo mincí a výrobků z tehdejší Francie - a právě ty později jistě představovaly značnou část celého Ottarova jmění. Seigneur de Bray žil už výhradně z francouzského zlata."

"Dobrá - ale jak a proč se ocitl poklad zrovna na Islandu?"

"Inu - nebyl to koneckonců tak špatný nápad! Podívejte se, pane redaktore: vládce Nidarosu byl nejodvážnějším plavcem z celé země fjordů: a ta odvážnými plavci přímo oplývala. Obeplul Norsko od severu a dostal se mnohem dál než bájemí oslavovaný král Harald Plavec.

Právě on, pán pustého Holohalandu, měl nejspíše možnost objevit Island ještě před Ingolfem a Leifem a ponechat si tento objev pěkně pro sebe a pro strýčka Příhodu. Snad dokonce nemusel ani nic objevovat. Na Islandu žily už před jeho prvním osídlením skupinky vypuzených irských mnichů. Vikingové se k němu jistě občas dostávali na dohled. Ottar, vyplouvající daleko do Atlantiku na lov vorvaňů, mohl jet téměř najisto. A když ne - nic nevadilo! Byl odvážný až k zběsilosti. Nebezpečí bylo jeho živlem.

Předpokládáme tedy, že Ottar o Islandu věděl. Pak ovšem není divu, že se a liduprázdném pobřeží zastavil a ve vhodném

jeskyni uložil všechny své cennosti."

"Ano - to je možné. Pobřeží tehdy vypadalo pravděpodobně trochu jinak než dnes, kdy je sopečné síly Sneffelsu všelijak zprohýbaly a zvrásnily, takže vchod do jeskyně mohl být v době Ottarovy návštěvy nad mořskou hladinou a pohodlněji přístupný. Nevysvětlil jste mi ale, pane profesore, proč by jarl svůj pracně nabytý poklad skrýval, ke všemu v takovém Zapaďákově, jakým . . . promiňte, opravdu jsem se nechtěl nijak dotknout vaší vlasti, ale jakým tehdy Island nepochybně byl?"

"Proč bych se měl urážet? Byli jsme dříve a jsme dosud Ultima Thule, poslední obydlený kus země, a pro mne za mne i Zapaďákov. Inu - právě proto! Takový poklad nelze skrýt jen tak jednoduše - vždyť jen zbraní a válečné výstroje bylo, tuším, několik tun! Na takové množství kořisti potřeboval jarl Ottar mimořádně velkou skrýš, kterou by však přesto nikdo neobjevil. K tomu byl Island přímo ideální. Jestli se dokonce zařídil po vzoru svých dobromyslných předků, že totiž všechny, kteří poklad do jeskyně přenášeli a věděli o něm, pomordoval, pak mohl docela klidně spát. A proč jej vůbec skrýval? Milý a naivní pane redaktore - to je pro historika otázka zhola zbytečná, spíše řečnická! Jarl Ottar měl na svých lodích: bandu, psanců, lidí propadlých hrdlem a schopných bez výjimky všeho na světě. Dnešní gangsteři nebo včerejší zabijáci Divokého západu jsou proti nim úplná vrnící nemluvnata. Poslyšte...

Pak vyprávěl profesor Sörenssen o rozličných zvěrstvech a zločinech loupežných Vikingů. Jsou to podrobnosti tak krvavé a nechutné, že jsem je raději vypustil. Opravdu jste o nic nepřišli.

Pozn. red.

... je docela pravděpodobné, že by se po vylodění na nepřátelském břehu Ottarovi Vikingové daleko dříve a daleko spíše zajímali o zlatem přetékající truhly svého náčelníka než o chudou daň z okolního kraje. Vychytralý a předvídavý jarl vzal své posádce vítr z plachet. Ukryl jmění v okamžiku, kdy jej nemohla postrádat, lépe řečeno, kdy se nemohla obejít bez jeho navigátorských schopností. Od neznámého pobřeží a neznámým mořem si bez Ottarova vedení nikdo plout netroufal."

"Podle vašeho názoru tedy jarl Ottar zamířil po opuštění svého rodného a rodinného sídla nejprve k Islandu, kde skryl poklad hromaděný dlouhá staletí, a teprve potom se vydal dobývat novou zemi a nové poddané do Francie. Je to tak?"

"Přesně tak. Předpokládám, že si jarl ponechal jen tolik peněz a zbraní, kolik nezbytně potřeboval pro sebe a pro své bojovníky."

"Výborně! A teď, pane profesore, váš názor o dalším ,kdy' a ,proč' - totiž o nálezech na Riu Xingu."

"Zase si mám zahrát na normu? Zkusím to.

Otázka ,kdy' je zhruba jasná. V Brazílii byl Ottar, jehož runu rider i zlatou číši v podobě rohu jsme našli, rozhodně až po svém pobytu v Anglii, tedy v době sedmi či osmiletého zmizení, v pořadí už druhého. Není třeba být zrovna Sherlockem Holmesem: na runovém kameni je totiž znamení kříže. Bezpochyby to znamená, že Ottar již tehdy přijal křesťanství. Z letopisů víme, že byl pokřtěn teprve na dvoře anglosaského krále Alfréda Velikého. Ne snad, že by starý loupežník dbal na Krista více než na Odina, Thóra, Freyu, Baldura nebo ostatní velikány starogeránského nebe, chraň bůh! Křest byl pro něho ryze politickou záležitostí. Do země fjordů se jako psanec už nikdy vrátit nemohl a v ostatní Evropě byli na pohany přísní. Neviděli je zkrátka rádi.

A tak se jarl Ottar, zásobující Valhalu celá desetiletí mrtvými hrdiny, stal na starší kolena vyznavačem kříže. Proto je kříž i na runovém kameni místo bájných zvířat, například hada Midgardzorma."

"Ottar tedy navštívil Rio Xingu - když to řeknu nahlas, zní to jako špatný vtíp! - sice po odjezdu z Anglie, ale dříve, než se z něho stal seigneur de Bray, nemám pravdu?"

"Úplně. S tím špatným vtípem souhlasím jen zčásti - tak zlé to zase není. Podívejte se: předpokládáme, že jarl Ottar, pán Nidarosu, byl v Haddingu čili v Severním moři jako doma. Znal cestu k Islandu. Znal pravděpodobně i Grónsko, Groenland, ležící na západ od Islandu. Vždyť záře grónských ledovců bývá ze západního cípu Islandu dobře vidět. Pro obyvatele Holohalandu musela být neklamným znamením, že země není daleko. Proč by se ke břehům Severní Ameriky, k Labradoru nebo k Newfoundlandu nepustil jako první odvážlivec místo Leifa Ericssona - jarl Ottar? Kde byl sedm nebo osm let po svém zmizení z Loiry? Určitě ne v Evropě - kroniky by na tak krvavou lasičku nezapomněly. Nebyl ani v zemi fjordů, v Norsku, kde ho čekala katova sekera. Jeho Nidaros byl už ostatně dávno udělen věrnějším poddaným krále Krvavé sekery. Kde se schovával? Zbývá málo možností - například Island. Ale proč by pak nevyzvedl svůj poklad? Z Francie sice vymáčkal dost a dost zlata, ale jméním, uschovaným pod Sneffelsem, by nepohrdl ani král!"

"Navrhuji vám několik odpovědí, když dovolíte, pane profesore. Před chvílí mě napadly.

První: Ottar našel v jeskyních, kam ukryl poklad, nepozemšťany. Třeba jen Černou chobotnici. Dovedu si docela živě představit, jak praštil vším, co měl právě v ruce, a s vřeštěním upaloval zpátky k lodím.

Tahle teorie má ovšem značné závady: počítá s náhodou, s časovým střetnutím vesmírné návštěvy s Ottarovými plavbami na Island. Nemám k takovým náhodám moc velkou důvěru. A pak - tím vlastně není vysvětlena jarlova dlouholetá nepřítomnost. Víte co? Raději tuhle domněnku škrtněme.

Druhá se mi zdá lepší. Posuďte sám: Ottar se z Loiry plavil na Island - a minul ho. Při tehdejší úrovni námořní navigace to není nic divného, zvláště když se Hadding rozhněval a postihl jeho dračí lodi pořádnou bouřkou. Jarl i se svým průvodem byl, třeba i bez velkých škod a ztrát, zahánán až k břehům Severní Ameriky. Byly stejně pusté a nehostinné jako Holohaland, a ke všemu bez jeho bohatství tuleňů, ryb a vorvaňů.

Nebyli zde ani Laponci, které by bylo možno zotročit a zmocnit se jejich sobích stád. Země byla liduprázdná. Přidě dračích korábů se tedy obrátili k vytouženému, teplému, slunečnému jihu, kde roste víno a kde slunce vychází i v zimě a zapadá i v létě. Ottar se plavil k jihu několik let, každý rok zastavoval k přezimování a pokaždé vystavěl pro sebe a pro své Vikingy kamenný a dřevěný dům. Stopy jeho přezimování našel Helge Ingstadt. Plul stále dolů, stále na jih ... Pusté tundry s ojedinělými keři zakrslých vrb byly konečně vystřídány nekonečnými lesy a loukami, na nichž se pásla stáda podivných a hrozných zvířat, trochu podobných turům. Vikingové je lovili šípy nebo těžkými oštěpy. Řada bojovníků

už zemřela. Jedni námahou, druzí podlehlí v boji s oceánem. Ty, kteří nejhlasitěji reptali a volali po návratu zpět, umlčela v noci na tiché palubě Ottarova dýka a pohltilo je moře. Když se počet Vikingů ztenčil tak, že už nebylo dost lidí ani pro nezbytné dvě směny u vesel, bylo nutné se vrátit. Ottar se poradil s nejzkušenějšími kormidelníky. Na vyhlazená prkna paluby nakreslili kusem ohořelého dřeva tvar břehů a směr plavby, počítali dny, týdny a měsíce, které strávili na cestě k jihu, západu a znovu k jihu. Nakonec se usnesli, že Island, země fjordů, Anglie i Francie, kde na Loiré zanechali tvrz, leží někde na východ od nich. Ottar vystoupil, na pahorek nad mořem, tasil těžký met a vbodl jej až po jilec do země na znamení, že si ji navždy podrobuje zároveň ji proklel, tu bohatou, úrodnou zemi, kterou Vikingové nazvali Vinnlandem, Zemí vína, protože ji musel opustit právě v okanzhiku, kdy se na horách ve vnitrozemí počaly objevovat kouřové signály obyvatel a kdy bojovníci jeho družiny dokonce zahlédli urostlé muže tmavé pleti, lovící ve stepi.. I o otroky pro sebe a pro Nový Nidaros se tedy Vinnland postaral. A on – odchází ...

Zapřísáhl se Odinem i bohem křesťanů, že se vrátí. Obrátil dračí lodi na východ, do nekonečného oceánu. Vrhł se vstříc téměř jisté smrti - a zvítězil. Po osmi letech se znovu objevil u břehů Evropy."

"Safra, redaktore, vy máte ale fantazii! Jenomže pořád nevím, kam míříte. Musíme seňora Ottara nějak dostat do Brazílie, na Xingu, a tam přece jen cesta přes Labrador nevede, nemyslíte?"

"Ne, anebo možná ano. Napadla mě totiž zajímavá myšlenka: předpokládáme, že první cestu do Ameriky podnikl Ottar z Islandu, že ano?"

"Správně!"

"Tak. Druhou cestu však přece podnikl - z Anglie! Opět poseděl s kormidelníky dračích lodí, zhruba určili směr a vyjeli. Neriskoval zbytečně - to nebylo v Ottarově povaze. Dokud nebezpečné pobřeží, umožňující doplnit vodu i zásoby a tu a tam si rekreačně zaloupit, vedlo přibližně ve směru cesty, zůstali při něm. Tak se dostali z Anglie až k severozápadnímu cípu Španělska cestou, kterou ostatně výborně znali z "návštěv" Středozemního moře. Odtud se už vydali rovnou na západ - téměř přesně razice cestu Kolumbovým karavelám. Není divu, že tentokráte se nedostali ani ke Grónsku, ani na Newfoundland, ale do Karibského moře a možná ještě jižněji, ke břehům Jižní Ameriky. Šest set let po nich se tam hemžily desítky a stovky lodí Španělů, Portugalců, Angličanů i pirátů a bukanýrů. Technicky byly sice dokonalejší, ale rozhodně neměly odhodlanější a statečnější posádky.

Ottar měl zase času habaděj. Zdržel se ve světě dalších sedm nebo osm let. Kdyby jel na jih, mohl snadno už za daleko kratší dobu dosáhnout ústí Amazonky. Jen dosud nevím - a to je díra v teorii -, proč by tam jel a proč by zajížděl proti proudu právě až na Xingu?"

"Trápí-li vás jenom to, snad mohu pomoci, milý pane redaktore. Cesta k jihu mohla být koneckonců i projevem Ottarova furiantství. Vypráví se o něm, že chtěl sjednotit všechny Vikingy a dobýt s nimi celý tehdy známý svět. Troufl si na mocný Novgorod, pokusil se ovládnout jeho přímořská území a - to je důležité! - plul tak daleko na sever jako žádný Viking před ním a ještě dlouho po něm. Jeho dračí koráby brázdily vlny tam, kam skaldové, pěvci ság, kladli sídlo Utgardu, konce světa, obývaného zlým démonem: Lökim. Nebylo by divu, kdyby se chtěl v nezkrotné a nikdy nezakrocené pýše dostat i co nejvíce na jih. Pohnutky k cestě na jih ovšem mohly být tak docela prosté: nezamlouvaly se mu pobřeží džungle, plné obtížného hmyzu a dravých zvířat. Hledal ústí velké řeky, aby se proti proudu dostal do přívětivějšího vnitrozemí.

Ptal jste se, proč by zajížděl proti proudu řeky, vidíte? Právě to byl typický Ottarův způsob! Jeho dračí koráby byly dokonce uzpůsobeny pro plavbu mělkými řekami. Cožpak jste zapomněl, že napadl novgorodské území plavbou proti toku Dviny, že se usídlil na ostrově Loiry a pronikal proti proudu sto i dvě stě kilometrů za lupem a že jeho dračí lodi zakotvily nakonec ve vnitrozemí, v Bray? Na Xingu prostě nalezl místo, které se mu líbilo."

"Doktor Bjelke mi vyprávěl, že se tvarem terénu velmi podobá Jellingu."

"Opravdu? To jsem nevěděl. Ale vidíte - pro Xingu o důvod více. Ottar tentokráte nepostavil jen přechodné útočiště, prozatímní přístřeší pro sebe a pro svou družinu, ale založil - a jak se zdá, nedokončil - rozlehlé panské sídlo. Podle dochovaných zbytků stál uvnitř kamenné hradby kromě obytných budov i dřevěný kostelík a na jihovýchodním pahorku dřevěná strážní věž. Ostatně - pracně vytesaný runový kámen i vzácný zlatý roh mohly zdobit jen bohaté panské sídlo."

"Ano - a to je také, pane profesore, předmět mé poslední otázky: co jsme se dozvěděli z runového kamene od Xingu a co ze zlatého rohu?"

"Znovu převrátím pořadí vašich otázek, pane redaktore. Už z úcty k významu nálezu, jehož ztrátu oplakávali vědci více než čtvrt tisíciletí."

"Oplakávali?"

"Hned pochopíte. Začalo to roku 1639. Venkovská dívka Kristina Svendsatterová, vracející se s kletím z lesa, zahlédla vyčnívat ze země cosi, co pokládala za kořen. Rýpla do toho holi a šla po svém, do vesnice Gallehusu, kde bydlela s rodiči. Za týden se ocitla na onom místě znovu, tentokrát se dvěma kamarádkami. Podivný kořen vyčníval ze země trochu více. Kristina si toho povšimla a rozhodla se, že se na něj podívá zblízka. Odhrabávala rukama hlinu - kamarádky zatím odešly pěkný kus cesty - a nakonec bylo její úsilí, abych se vyjádřil hodně profesorsky, korunováno úspěchem. Vyprostila ze země veliký, těžký roh, celý zamazaný a zašlý. Radostně jej ukazovala kamarádkám. Nebyly nijak nadšený a upřímně jí radily, aby ten starý a rozbitý krám vyhodila. Cožpak jí nestačí i tak dost těžký náklad dříví? Chce se ještě vláčet s odhozeným loveckým rohem?"

Kristina asi skutečně neměla nákladu dříví dost. Roh odnesla domů, a ačkoli rodiče projevíli stejně pramalý zájem, omyla jej a vyčistila. Objevilo se množství všelijakých podivných postaviček, seskupených kolem dokola po celé délce rohu. Ne - to nebyl obyčejný lovecký roh ...

A barva i váha - Kristina se bála domyslet! Vzala jeden z uvolněných kroužků a odnesla jej do městečka ke zlatníkovi s prosbou, aby určil, o jaký kov jde. Zlatník dlouho otáčel těžkým, silným kruhem, podobajícím se náramku na obrovu

ruku, škrtl jím na prubířském kameni a pak milé Kristině prozradil, že mu přinesla - téměř ryzí zlato. Kristina o svém štěstí nemlčela. Pověst o zlatém rohu, který ve vyprávění rybářů, sedláků a měšťanů vzrůstal do mamutích rozměrů, se rozběhla po celém Dánsku: Netrvalo dlouho a o rohu se dozvěděl i sám pan král Kristián IV. Zavolal si milou Kristinku a za chvíli šla Kristina od pana krále sice bez zlatého rohu, ale zato s nejmilostivější pochvalou a několika dukáty nejmilostivější odměny. Roh vážil přes tři kilogramy, a tak pan král nevyšel z nejmilostivějšího obchodu špatně. Ovšem pozor - Kristián IV. vůbec neuvažoval o umělecké nebo historické ceně zlatého rohu! Věnoval ho svému synovi, princí Kristiánovi, který roh nechal dole uzavřít a používal ho ... jako trochu rozměrnějšího püllitru. To je první kapitola příběhu.

Druhá kapitola se odehrála téměř po stu letech a podobá se první jak vejce vejci. Chudý podruh Jerk Lassen našel při dobývání hlíny druhý roh, poněkud menší, ale zato těžší. Ležel asi třicet centimetrů pod povrchem země právě v místech, kde už Kristina Svendsatterová jeden roh našla. Jak se zdá, nikoho tehdy nenapadlo poohlédnout se po okolí.

Jerk Lassen dopadl jako Kristina. Roh putoval k majiteli panství, hraběti Schackovi, a od něho k panu králi, zase Kristiánovi, tentokrát už Šestámu. Stahujeme oponu nad druhou kapitolou.

Třetí kapitola, vážený pane redaktore. Scénická výprava: bouřlivá podzimní noc roku 1802, skučení větru, případně pro větší efekt hromobití. Těžké, železem okované dveře královské klenotnice se pomalu milimetr po milimetru otevírají. V kličové dírc trčí pakliče. Jako inteligent a čtenář detektivek jste nepochybně uhodl, že jde o vloupání. Zloděj ukradl oba zlaté rohy a z obavy před dopadením, kterému tak jako tak neušel, mizera, oba ihned po návratu z lupu - roztavil. Nejvzácnější a nejvzácnější historické nálezy, jaké kdy byly v Dánsku učiněny, se v ohni změnilly v pitomou hroudu zlata. Smutná a krátká třetí kapitola může skončit. Opona!

Čtvrtou kapitolu začal doktor Bjelke a pan Thorgunn, vlastně spíše ten německý farmář. Hertwig se jmenuje, že? Alespoň jeden zlatý roh je zase na světě. Doufám, že ho brazilská vláda uhlídá před zloději – ačkoli kdyby šlo o to dostat jej k nám na Island, dopustil bych se krádeže třeba i já sám ... "

"Snad to nebude nutné, pane profesore. Odlitky jsou už v každém muzeu a zrovna včera jsem slyšel, že univerzita v Reykjavíku objednala u nás v Československu přesnou zlatou kopii Ottarova rohu. Nikdy jsem ale neslyšel o odlitcích prvních dvou rohů."

"Také jste slyšet nemohl. Nebyly pořízeny. Všechno, co o obou rozích víme, víme z knihy Angličana Stephense, Old Northern Runic Monuments. Autor totiž obkreslil, jak nejlépe uměl, jednotlivá pole obou rohů i s figurkami. Ukáží vám Stephensovo dílo ve své knihovně. Třeba hned zítra, jestli chcete."

Využil jsem samozřejmě laskavosti profesora Sörenssena. Dozvěděl jsem se také o zuřivých půtkách, které rohy způsobily a ještě občas způsobují - díky nejrozmarnějším pokusům o vysvětlení smyslu jednotlivých zobrazení. Vážní a moudří archeologové si vjeli do vlasů s neočekávaným temperamentem. Kolik hlav, tolik různých domněnek.

Patřilo, smím-li se tak vyjádřit, k dobrému tónu, aby každý, kdo zabrousil do severské archeologie, přidal také svoje polínko do ohně diskuse.

Někteří badatelé viděli ve figurkách podobu člověka klesajícího, nařikajícího a dovolávajícího se pomoci bohů, ve zvířatech hledali ztělesnění vášní a neřestí. Jiní nacházeli v obrázcích skrytá tajemství zlatodějněho umění, alchymie, další zase křesťanské mýty. Nechyběli ani vědci a řádoby vědci, dokazující, že rohy jsou originálním druhem kalendáře, obrazovou galerií skandinávských bohů a démonů – od hlavního boha Odina a jeho zvířecího doprovodu, vlků Geriho a Frekiho, jelena Eikthymira, a dokonce i kozy jménem Heidrun, až k drakovi Nidhögovi pod posvátným stromem Yggdrasillem. Zkrátka a dobře: nevíme dohromady nic.

Pokud by některého z důvtipných čtenářů této reportáže tajemství zlatých rohů lákalo k přemýšlení (což považuji za možné, ne-li pravděpodobné), doporučuji seznámit se s následující literaturou: Olaus Worm, Monumenta Danica, liber V., Atlas de l'Archéologie du Nord, Kodaň 1857, George Stephens: The Old Northern Runic Monuments, Kodaň 1866 a konečně se základním dílem, vydaným bohužel pouze ve švédštině - F. Sander: Guldhornen, Stockholm 1888.

Pozn, red.

"A Ottarův roh?"

"Pokud můžeme soudit, a to se značnou pravděpodobností můžeme, je bratrem obou ztracených exemplářů. Také figurky a obrazce na něm jsou zčásti vyryté, zčásti přiletované. Velikostí a váhou odpovídá oběma ztraceným rohům a odborníci-kovolitei se domnívají, že vznikl v téže dílně. Bude-li to prokázáno, skončí provždy únavné a neplodné hádky o místě, kde byly rohy vyrobeny. O čest být na přelomu tisíciletí nejpokročilejším ve zpracování zlata se totiž prou nejen všechny severské země, ale i slovanské kraje, nehledě k Anglii, Irsku, Španělsku, Itálii.

Dlouhou dobu se dokonce považoval za nejpravděpodobnějšího favorita Balkán. Nu - teď už je skoro jisté, že rohy nejspíše vznikly zručnou rukou řemeslníka-otroka, jehož vlast a jméno asi, zůstanou navždy neznámými, v dalekém Holohalandu, v sídle jarla. Ottara. První dva rohy byly určeny na prodej - proto nebyly označeny značkou majitele. Třetí, nejkrásnější, toto označení nese, jak vidíte, kolem celé obroučky."

Na stránce této knihy je reprodukována kresba ozdob zlatého rohu nalezeného Hertwigem pod obrazem slepého ptáka na Xingu. Aby bylo ulehčeno porovnání, byly figurky vyvedeny obětavým malířem co nepodobněji Stephensově kresbě.

Pozn, red.

"A účel rohů, pane profesore? Sloužily opravdu jako číše?"

"Bohužel - ani to nevíme. Konce všech tří rohů byly při nálezu poškozeny tak, že nelze zjistit, zda byly uzavřené - což by svědčilo pro číše, nebo zda byly opatřené malým otvorem jako hudební a signální nástroje. Vědci se nedohodli. Já sám bych si přisadil spíše na válečné rohy. Na pití mi tento tvar nepřipadá moc šikovný."

"Souhlasím. A teď, mohu-li vás o to požádat, něco o runovém kameni nalezeném poblíže Ria Xingu."

"Beze všeho. Balvan objevený na Xingu je především nepochybně - a už to je samo o sobě senzací prvního řádu - skandinávského původu . . ."

"Promiňte, že vám skáči do řeči: znamená to snad, že vznikl ve Skandinávii a že byl do Brazílie přepraven?"

"Proboha, to ne! Kámen váží kolem dvaceti tun, což by nebyl ani pro moderní technické prostředky malý úkol. Byl nejspíše nalezen v blízkém okolí - na úbočí jednoho z pahorků, uzavírajících údolí. Jmenují se tuším Boží prst a ten druhý . . ."

"Kamenný zvon."

"Ano. Kamenný zvon. Geologický průzkum dokázal, že kámen je z místních zdrojů. Ale umělec, který na něm pracoval - a byl to pan umělec -, pocházel ze Skandinávie, a ke všemu byl vyškolený nejlepšími tradicemi lidového severského umění z přelomu tisíciletí. To je ostatně vidět na první pohled. Ta čistota linií, skvělé rozvržení kompozice, jako by kameník pracoval na pečném prstenu, a ne na pořádně veliké skalní ploše! Ovšem - a to, prosím, vašim čtenářům zdůrazněte - nebyl bez vzoru. Postava, kříž, ornamenty i runové písmo jsou velmi podobné výtvarům jiného umělce, pracujícího pro krále Gorma v Jellingu."

"Snad šlo o téhož umělce, pane profesore, nemyslíte?"

"Promiňte, ale opravdu nemyslím. Z dánského Jellingu do Nidarosu v Holohalandu je příliš daleko. Nebudme snílky."

"Dobrá! Slibuji, že už nikdy nebudu snílkem. Ale proč jste našim čtenářům zdůrazňoval důležitost předlohy, pane profesore?"

"Protože při vytváření té figurky na druhé ploše kamene . . ."

"Aha - trpaslíka ve skafandru!"

"Ať vás Odin potrestá za vaše rouhání staroseverskému umění, redaktore! Ale budiž, tedy při vytváření trpaslíka ve skafandru - strašné! - neměl přiměřenou předlohu ani po ruce, ani v paměti, a proto zřejmě převzal určité rysy ze sošek pohanských bůžků. Tehdy jich ještě bylo po Dánsku, Švédsku i Norsku naseto jako máku. Kdoví, jestli Ottarův dvorní kameník v mládí nepřispíval k jejich velkovýrobě! Nu - a tak je tato figurka méně stylizovaná než ostatní zobrazení. Je až překvapivě realistická a s nejmenšími podrobnostmi vytesána do nepoddajného kamene. Znamená pro skandinávské umění úplný objev."

"A její smysl, její význam? Co měla představovat?"

"Mne se na to ptáte, redaktore? Jsem snad spisovatel fantastických románů nebo astrobiolog? To už rozhodně přesahuje můj skromný obor!"

"Teď jste se poděkl, pane profesore! Zařazujete trpaslíka ve skafandru do oblasti utopie nebo astrobiologie. Zkrátka mimo pozemské zkušenosti, ačkoli se, pokud vím, řada vědců domnívá, že jde docela prostě o figurku lovce s maskou proti komárům, o některé z božstev skandinávských bájí, o svatební úbor ženy atd. atd. - všechno bez utopie a bez astrobiologie. Jste nepolepšitelný snílek!"

"Tuš! Vyrovnáno - jedna jedna! Ale zůstanu jen sobeckým snílkem, když dovolíte, a nebudu se pouštět do vykládání svých snů."

Vraťme se raději k problému runového kamene na Xingu. Myslím, že vás hlavně zajímají nápisy kolem kříže a kolem figurky - vašeho, trpaslíka ve skafandru. Nebylo zrovna snadné rozluštit je: naštěstí tady prospěly zkušenosti z Jellingu. Tam byly nápisy spolehlivě rozlušťeny kolegou Wimmerem. Známe je přirozeně nazpaměť - pro učitele staro skandinávských jazyků je to povinnost. První z nich hlásá, že „Král Gorm zřídil tento pomník za Tyru, svou choť, k záchraně Dánska.“ Ta „záchrana Dánska“ je dosud sporná a sám Wimmer si s ní nevěděl rady. Druhý, delší nápis, zní: „Král Harald nařídil postavení tohoto pomníku za svého otce Gorma a za svou matku Tyru, onen Harald, jenž si podrobil celé Dánsko a Norsko a z Dánů učinil křesťany.“ Jak vidíte, máme tu čest mluvit o díle Haralda Krásnovlasého, který si právě tak jako kubánští revolucionáři neholil vousy a nestříhal vlasy tak dlouho, dokud se mu v zemi proháněl jediný svobodný jarl.

Wimmerem přečtené nápisy umožnily rozluštit nápis na Xingu, ovšem s určitými nejasnostmi. U dávno mrtvých jazyků to tak bývá. Menší nápis kolem kříže se spokojuje sdělením, že „Jarl Edom pod ochranným znamením kříže přemohl nezměrnost vod“ - zde není nejasností - a druhý, záhadnější, vypráví o „Nejstatečnějších ze statečných, kteří prošli vodou, aby v ohni osedlali vzduch, vládnoucí zemi“. To je můj překlad, pane redaktore. Jiní se domnívají, že přesnější je mluvit o „nejstatečnějších ze statečných, kteří přepluli vodu, aby shořeli v ohni, očist'ující vzduch pro matku Zemi“. Oba překlady, jak vidíte, vypočítávají čtyři živly: vodu, oheň, zemi a vzduch. Druhý překlad, který zastává kolega Gram, má být nápisem u příležitosti pohřbu na hranici. Já se domnívám, že skutečnost je složitější, i když se neodvažuji ji vykládat."

"Je zde ovšem nesrovnalost, pane profesore. Domníval jsem se, že na Xingu byl jarl Ottar ..."

"... a já jsem přeložil v nápisu „Edom“, vidíte? Už jste docela zapomněl, že Ottar byl ve Francii nazýván Oddem, Eudem nebo Edomen? Není divu, že si ponechal tohle jméno, vzešlé z nově dobyté země, kde se chtěl usídlit."

Zbývalo ještě několik hodin plavby, než se před námi objevily oba majáky reykvíckého přístavu. Probrali jsme znovu všechno, co zde bylo napsáno, a pro jistotu ještě jednou a co nejdůkladněji. Přerušovalo nás jen ráhno vratiplachty, klouzající nebezpečně blízko našich ustaraných hlav. Jsem si téměř jist - a hrdě to čtenáři sděluji -, že rozmluva s profesorem Sörensenem byla zachycena správně a pokud možno přesně.

Pozn. red.

Kapitola 15 - Důvtipně pokračuje doktor Kameník

Nevím, redaktore, jestli jste kápl zrovna na pravého. Na všechno, co se tady u nás ve Sneffelsu a v Brazílii dělo, jsem jenom koukal. Většinou ani dokonce nekoukal. Rovnal jsem si fáče v naději, že se některý mládenec od Žebráka bací

kladivem do palce a že pak nebudu na světě tak zhora zbytečný. Už jsem se styděl podívat do očí Borglandovi, vztekajícímu se v posteli, kde byl oslavován jako hrdina. O partě zrzavého Švéda ani nemluví. To byli, panečku, jiní pracanti!

Ale jestli chcete můj docela soukromý názor, jak to všechno bylo se Zlatou jeskyní, mořským loupežníkem, zlatým rohem a runami v Brazílii, prosím. Na vaše vlastní nebezpečí ovšem! Já o tom přemýšlím ve dne v noci a jsem už málem tento ... rozumíte?

Tak tedy pěkně od začátku.

Pod Sneffelsem byly nalezeny všelijaké návštěvnické vesmírné návštěvy. Obrazy slepých ptáků z transuranů či z jiného neřádstva, které nás málem přivedly na krchov nebo alespoň na hodně dlouho do postele. Černá chobotnice, mlátící kolem sebe vysokým napětím a pro jistotu ještě radioaktivitou, obrazovky s rozšířeným programem o vývoji života na nějakém cizím světě a nakonec s Marsem a Zemí v bratrském objetí. Nezlobíte se, redaktore, že to tak opakuji? Já vím, kdo by to měl znát lépe než vy. oficiální kronikář akce VAI! Říkám si to hlavně pro sebe, abych na nic nezapomněl. A jdeme dál. Deskou s knoflíky z bílého kovu jsme do vesmíru odpálili létající talíř a pak jsme se ve zdraví sešli tady v Ústavu.

Je to všechno? Že je?

Vidíte - taky vy jste zapomněl. Není! To hlavní, co zapadá do Bjelkovy historie s Brazílií a do nálezů pokladu, jsme zapomněli: sochy! Sochy, které daly jméno celé jeskyni, protože byly na samém kraji hned u Díry svatého Patrika. Pamatujete se přece: Eskymák, žena v kroji měšťanské paničky, rolník a pastevec. Ty sochy říkají několik věcí najednou. Ne - jejich prapodivný materiál zatím nechme stranou! S tím ať se trápí šemíci, jak říká Alena s oblibou chemikům.

Mně jde o něco docela jiného. O důkaz, že:

1. Nepozemšťané navštívili, a proto taky samozřejmě znali Země, a zvláště severské země kolem roku 900, v době Vikingů. To je fakt. Od říkanky babky v garáži pod Skartarisem přes mušličky, zahrazující vstup do jeskyně Soch, až k nálezům pokladu je o tom spousta dokladů.
2. Nepozemšťané znali Eskymáky, kteří žijí v široké arktické oblasti kolem severní polární čáry. Určitě tedy neseděli na chapadlech nebo na čem vlastně sedávají, nýbrž podnikali z Islandu docela pěkné výlety kolem dokola.
3. Nepozemšťané ještě byli nebo už zase byli - a to dnes ještě nevíme - na návštěvě v době, kdy se paničky oblékaly podle módy v jeskyni Soch. Odborníci říkají, že to je osmnácté století.

Tuším, že jste už v poslední knize o našich zážitcích pod Sneffelsem probral možné známky dřívějších návštěv - Baalbek, svitky od Mrtvého moře, podivné kresby někde na Sibiři. Mám pravdu? Tak vidíte! Zkrátka, všechno nasvědčuje tomu, že tu hosté byli dost dlouho a že se u nás důkladně poohlédli. Jejich seznámení s Vikingy bylo jen epizodou, jen malým zápisem do palubního deníku, jestli si ovšem dvojité hvězdice palubního deníku vedly a jestli vůbec dvojité hvězdice z obrazovek pod Sneffelsem byly pravými a hlavními nepozemšťany. Zatím toho o nich víme moc málo - pořádek Bjelkemu říkám. Za co ho vlastně Ústav platí? Řekněte sám, redaktore!

A pak tu máme tři otázky: kam se nepozemšťané poděl, proč nám tak rychle dali sbohem nebo, doufám, na shledanou, jak se odehrála epizoda s Vikingy. O tom všem mám nádhernou teorii. Jestli milosrdně pomlčíte o jejich slabínách, tak jste můj člověk a dostanete jedno extra speciální kafe navíc. Namouduši! Ono jich tam totiž, mezi námi, přece jen pár je. Těch slabín, ne kafi. Ale poslouchejte přesto!

Všechno začalo tak, jak vám to vylíčil a ostatně potom v nedělním Althýdبلادhidhu - to je název! - popsal kolega Sörenssen.

Ten "kolega" je docela na místě. Doktor Kameník totiž obdržel čestnou mimořádnou profesuru reykvícké univerzity pro nově zřízený obor astrobiologie. Kromě toho se stal členem Britské učené společnosti, Americké vědecké společnosti, Francouzské akademie, čestným doktorem univerzit ve Varšavě, Lipsku a Boloni, dopisujícím členem Akademie věd SSSR atd. atd. Hrozně nerad o tom mluví a prchá ze společnosti, která se o jeho vědeckých počtech zmíní. "Kolega" Sörenssen mu v hovoru nepochybně jen uklouzl, ale na magnetofonovém pásku v mém archivu je spolehlivě zachován.

Pozn. red.

Ottar ukryl poklad na Islandu, řádky ve Francii, pak se při plavbě na Island dostal omylem do Severní Ameriky, kde strávil několik let a kde se mu tak zalíbilo - dávejte pozor, redaktore! -, že se rozhodl usídlit se tam natrvalo. Epizoda s králem Alfrédem Velikým představuje jen jakýsi zdravotní oddech a etapu příprav. Ottar tehdy stavěl lodi ve znamenitých anglických tesařských dílnách - v Norsku se ovšem objevit nesměl - a verboval posádky. Chtěl založit někde ve Vinnlandu Nový Nidaros, sídlo, které by mu zajistilo vládu nad zemí, jejíž možnosti a bohatství snad tušil. Ottarova výprava se tentokrát nepodobala obvyklým loupežným plavbám. V dračích korábech neseděli jen větrem a mořskou solí ošlehaní Vikingové, veslující dlaněmi ztvrdlými na podešev, ale i ženy a děti. Vždyť Nový Nidaros potřeboval potomstvo - pracovní síly a další pokolení bojovníků. Myslím, redaktore, že se z Anglie vydala pořádná flotila, snad deset, snad dokonce ještě více lodí s přiváženými vlečnými čluny. V dračích lodích muži u vesel, ve vlečných člunech ženy, děti, otroci a majetek, nepostradatelný pro budování nového sídla, včetně nejprecennějšího kusu inventáře, zlatého rohu. Ten si jarl samo sebou nemohl odepřít. Ačkoli to bylo na pováženou, neuložil jej pod Sneffels, ale vozil ho po Evropě a teď s ním jel i do Ameriky...

Na cestovní plán nepochybně mělo vliv i sestavení konvoje. Cestu drsnými ledovými moři k Islandu, ke Grónsku a kolem Labradoru a Newfoundlandu k vytouženému Vinnlandu by nepřežily ani ženy, ani děti. Nevydržel by ji, a to bylo možná pro Ottara rozhodující, ani dobytek a osivo. Rozhodl se riskovat - pokolikáté už? Pokud to šlo, plul kolem pobřeží, a když už to nešlo - hurá přímou cestou a mírným podnebím do Vinnlandu!

Neměl po ruce ani školní atlas, tím méně pořádné námořní mapy, a tak místo ve Vinnlandu přistál někde ve Střední Americe. Odtud je k ústí Amazonky jen skok - já vím, redaktore, že to je pořádný skok, ale Ottarovi bojovníci byli chlapi z ocele. Veslovat kolem celé Evropy ze severního Norska až do Itálie byla pro ně úplná hračka a rekreace. Tak jaképak copak!

Ottar nakonec zakotvil na Xingu mezi Božím prstem a Kamenným zvonem, našel dobrý stavební kámen, postavil tam svůj vysněný Nový Nidaros a chystal se podmaňovat okolní kmeny. Víte, redaktore, možná že to nebyl tak docela hloupý nápad! V poslední době se totiž ukazuje, že i tam, kde dnes žijí jen roztroušené skupinky kočovných Indiánů, bývaly dle celé dobře organizované národy. Jako třeba ve Střední Americe a v Mexiku - Mayové, Aztékové, Inkové ... Vezměte si Afriku: v Timbaktu, kde byla ještě před několika desítkami let jen špinavá oáza a pár rodin kočovníků, byla v 15. a 16. století univerzita s několika fakultami a město se stovkou bran! On si to Ottar špatně nevypočetl, věřte mi! Pak ale přišel malér - na Xingu se objevili nepozemšťané! Nepřerušujte mne, redaktore, já jsem tomu nejdříve sám nevěřil. Teprve když jsem všechno domyslel a zkombinoval, tak jsem užasl, jak jedno s druhým pěkně klapě. Poslouchejte!

Nepozemšťané, dvojité hvězdice nebo nějaká jiná havěť, se dostali na Island teprve po setkání s jarlem Ottarem uprostřed pralesa. Nasvědčuje tomu spousta věcí, včetně mušlíček, které jsme našli v Díře svatého Patrika. Na Islandu už proto museli být při jejich návštěvě alespoň nějakí obyvatelé, kteří se snažili nepochopitelná strašidla zazdit v jejich doupěti pomocí magických hejblů a kejkľů. Další důkaz: poklad v jeskyni pod Sneffelsem nejeví žádné stopy hnití nebo plísně. I dřevo je znamenitě zachováno. Nějakou dobu ho chránila, řekněme, vrstva vorvaního tuku a oleje, kterým byly předměty původně opatřeny. Pak se ale v jeskyni určitě objevili slepi ptáci a zářením zabránili růstu bakterií, plísní a cizopasných hub. Před uložením pokladu v jeskyni nebyli - Ottar si jistě svůj poklad prohlížel zálibně i lítostivě dost dlouho, aby v tomto případě odešel do Valhaly prachspoustou nemocí ze záření jako docela obyčejný a plebejský obyvatel Hirošimy nebo Nagasaki. Neodešel, naopak - sužoval své bližní ve zdraví ještě pár desítek let. A za třetí: ten runový nápis. Ne o přemožení vodstev, či jak je to tam psáno - tenhle oslavný veršík zřejmě nechal Ottar vytesat do balvanu hned po nalezání místa pro Nový Nidaros, ale ten druhý, delší o zemi a vodě a ohni a o vzduchu. Víte, mám takový dojem, a ne a ne se ho zbavit, že se tam stalo něco nepěkného, nejspíš nějaký malér při přistávacím manévru kosmické lodi nepozemšťanů, který zahubil část Ottarových lidí. Na jejich paměť byla narychlo vytesána druhá strana balvanu.

Vysvětlení doktora Kameníka se mi po ukončení interview zdálo trochu přitažené za vlasy. Jak našla vesmírná loď nepozemšťanů Ottara v houštině, kde není vidět ani na pár kroků? Jaká obrovská náhoda s možností jedna k miliardě svedla na Xingu norského Vikinga(!) a hosty z vesmíru? Doktor Kameník sám nepodal uspokojivé vysvětlení - a přece leželo takřka na dlani: Ottarovy koráby byly jedinými loďmi na celém širém oceánu a prostě nemohly uniknout pozornosti ani nepozemšťanů samotných, ani - řekněme - automatické pozorovací družice, kterou snad vypustili na oběžnou dráhu kolem Země. Čtyři pětiny povrchu naší planety, pokryté mořem, byly docela liduprázdné, nepočítáme-li kocábky pobřežní plavby. Ottar byl na vlnách Atlantiku sice stejně nepatrný jako mravenec na vyleštěné parketové podlaze - ale zrovna tak nápadný. Nepozemšťané jej zřejmě sledovali až ke Xingu. A ještě jedna zajímavost: všechno nasvědčuje tomu, že se doktor Kameník nemýlí, pokud jde o runový kámen. Obě plochy nebyly opracovány současně, a co více, druhá je zřejmě pro kamenickou práci nevhodnější, hrbolatější. Kromě toho nápis o "zemi, vodě, ohni a vzduchu" se zdá být vytesán, ne-li dokonce narychlo, tedy určitě méně pečlivě.

Pozn. red.

Nepozemšťané se zabydli v Ottarově sousedství. To je jasné, že to moc příjemná společnost nebyla! Ottar raději sbalil svých pět švestek, naložil lodi, posadil muže, kteří mu ještě zbyli, k veslům a rozjel se domů.

Snad se snažil pěkně potichu vyklouznout po Xingu a po Amazonce a ztratit se bez rámusu, ale nepozemšťané ho sledovali. Vzhledem k jejich technice to asi nebylo těžké - trochu zdokonalený radar by na to konečně taky stačil. Chudáci Vikingové veslovali ze všech sil a netušili, že z obrazovky přece jen neutekli a že jim zmizení po anglicku nevyšlo. Jakkak také mohli, chudáčci, něco vědět o obrazovkách, nemyslíte?

Kdoví proč Ottar nepozemšťany zajímal! Snad byli na naší Zemi poprvé a nesetkali se s jinými lidmi, snad, a to vypadá pravděpodobněji, byla Ottarova výprava civilizačně nejpokročilejší ukázkou lidstva. Neusmívejte se, redaktore! Já vím, na co myslíte: divoký mořský loupežník a civilizace! Ale ten loupežník už žil oběma nohama ve středověku, přivázel složité výrobky - jen si vzpomeňte na zlatý roh, na brnění a na samotné dračí lodi -, zatímco další "vzorky" lidstva, s nimiž se nepozemšťané seznámili na Xingu, u Baalbeku nebo na Sibiři, byli ukázkovými exempláři doby kamenné. Divíte se potom, že byl o Ottara takový zájem?

Ottar doplul, řekněme za rok, nejvýše za dva, zase na Island. Znal směr cesty, znal americké břehy od Mexika nebo od Panamské šije až k Amazonce a od Virginie nebo Karolíny až k Labradoru. Evropská pobřeží měl v malíčku kolem dokola a kdoví, jestli ne i kousek západoafrických. Mohl se tedy na Island poměrně snadno vrátit, jen když našel kousíček známé země. Víte, redaktore, já si to možná trochu zjednodušuji, to už je ten můj selský, broučkařský, a hlavně suchozemský rozum, ale ono to asi skutečně nějak takhle bylo. Na Islandu nemohl Ottar vyzvednout celý poklad z téhož důvodu, proč jej nepřivezl před deseti lety do Francie. Navíc byl teď neúspěšným velitelem a jeho autorita byla asi setsakramentsky pošramocená. Celá léta se trmácel se svými Vikingy po světě, sliboval jim hory doly - a nakonec se vrací s hrstkou lidí, bez kořisti a bez žen, které musel nechat na Xingu. Smísily se tam s některým sousedním indiánským kmenem, který se jich ujal a zachránil je tak vlastně před jistou smrtí. Jejich potomstvem je kmen Trumai, Indiáni nápadně světlé pleti a s určitými znalostmi plavby. Víte, já Bjelkemu jeho noční zážitek na Xingu docela věřím. Takové fortele ve stavbě lodí, jakým se kdysi Trumaiové naučili, se nemusí ztratit ani za tisíc let. Předávají se z generace na generaci - vždyť to známe z druhého konce světa, od Polynésanů, vikingů Tichého oceánu! Ale vraťme se zpátky k Ottarovi. Potřeboval alespoň tolik zlata, aby uklidnil reptající posádky lodí. Věděl, že ho už brzo, totiž jakmile

se objeví důvěrně známé břehy, nebudou potřebovat a že ho pak dost pravděpodobně hodí přes palubu. Přistál proto pod Sneffelsem, asi tam, kde Bjelkeho a mne vysadila Svatá Gísela, nalhal mužstvu, že jde na schůzku s Odinem, Thorem nebo křesťanským pánembohem, a zmizel mezi balvany. Za pár hodin se vrátil s kapsami nacpanými zlatem. Nic bych se nedivil, kdyby pod paží nesl oba zlaté rohy, které se později proslavily a brzy neslavně skončily v tavicí peci. Tak šikovného vůdce by byl ovšem hřích utopit - a Ottar s tím počítal. Z Islandu si to namířil rovnou do Evropy, kukla mořského loupežníka a krvavého hrdlořeza z Nidarosu se protrhla a ejhle! Máme tu seigneura de Bray... Co na tom, že se nemyl o nic více a že ho ani nenapadlo odložit rohatou přílbu a meč? Po celý zbývajíc život se chystal zajet na Island - jmění nastřádané otcem a otcem otce nemohl přece jen tak oželeť. Dal bych krk, že i výprava do Anglie byla vlastně chytře vymyšleným zastíracím manévrem cesty na Island.

Snad žili ještě někteří členové jeho staré posádky, kteří moc nevěřili na štědrost nadpřirozených bytostí a hlídali jako ostříži, kdy seigneur de Bray zase vytáhne paty směrem k Islandu. Ottar se zkrátka musel nějak vymluvit - záminku poskytla pěkná loupežná výprava do Anglie. Tam to milý jarl trochu přehnal. Neodolal volání válečného rohu a zemřel, jak se na Vikinga sluší, v botách a v jarém věku devadesáti let, oplakáván truchlící rodinou seigneurů de Bray juniorů. Rodina netušila, že se jim moudrý otec nesvěřil s celoživotním tajemstvím o obrovském pokladu, a na oplátku zase Ottar netušil, že vzápětí po něm se do jeskyně podívali i nepozemšťané. Původně snad opravdu jen sledovali Ottarovy dračí lodi - ale na Islandu, jak se zdá, našli více než doufali: prvotřídní základnu. Zařídili se tu jako doma, rozvěsili radioaktivní lampičky v podobě slepých ptáků, instalovali je i do Zlaté jeskyně, zřídili "obrazovky", způsobili asi svým kutěním známé přírodní katastrofy, zemětřesení a mor na Islandu roku 1783, a pak zmizeli. Kdoví kdy a kdoví kam! Letopočet docela dobře souhlasí nejen s krojem panáků v jeskyni Soch, ale co více: první známky podzemního neklidu se na Islandu ukázaly v letech těsně po Ottarově smrti. Roku 940 se vyvalila z Pekelné rokle Eldgjá, na sever od Mýrdalského ledovce, spousta lávy, která pokryla území v rozloze skoro 70 000 hektarů. A roku 1783 se zrovna u Pekelné rokle otevřela řada kráterů Laki a vyplivla proud lávy osmdesát kilometrů dlouhý a dvacet kilometrů široký. Sopečný popel - dávejte pozor, redaktore! - otrávil, rozumíte, otrávil pastviny v celé zemi, takže dobytek i lidé umírali jako mouchy.

Tak, redaktore! A máte tu všechno pěkně pohromadě - Xingu i Island, zlatý roh i poklad, a navíc ještě nepozemšťany. A teď si dáme to slíbené super speciální exportní! Co říkáte?

Neříkal jsem celkem vzato nic. Vyprávění doktora Kameníka bylo logicky neotřesitelné právě proto, že vycházelo ze znamenitě skloubeného řetězu dohadů, většinou ničím nepodložených, ale také ničím nevyvratitelných. Bylo - mimochodem řečeno - nejrozmumnější ze všech, které se tehdy ve světovém tisku vyrojily. Snažil jsem se pana doktora všelijak přimět, aby svoji teorii zpracoval a uveřejnil v našem časopise. Bohužel marně. Rozhořčeně prohlásil, že má volného času právě tak dost, aby udržel trochu v pořádku svou rostoucí sbírku jeskynních brouků. Teď už mu je nedodával jen Leif Thorgunn, ale i neznámí obdivovatelé z celého světa. O článku tedy nebylo ani řeči.

Chystal jsem se už druhou řadu interview zakončit a vrátit se do Prahy, za svůj psací stůl a k zemědělské problematice. Dokonce jsem v tomto smyslu napsal šéfredaktorovi. Pak ale došel do Sneffelsu onen výstřížek - nevím, zda bych neměl napsat "nešťastný výstřížek", - který všechno obrátil naruby a nepřímou poskytl Runě rider finále tak senzační, jaké bych při svých poněkud omezených schopnostech nevymyslel do nejdělsí smrti.

Nejlépe nám o něm poví paní Alena Kameníková.

Pozn. red.

Kapitola 16 - Paní Alena o dramatickém obratu

Víte, pane redaktore, snad to byla všechno jenom náhoda. Rozhodně nechci, aby se o mně psalo jako o původci celé historie kolem Slunečního jezera. Mám už po krk všelijakého kašulírování a lichocení. Vyfotografovat vyškraabané místo ve Vernově cestovním deníku na film citlivý k infračerveným paprskům by přece muselo napadnout každého žáka grafické školy oboru fotografie, a na to, že mi pod Sneffelsem zkazily film slepé ptačí potvory, přišel Bjelke. Čímž je naštěstí dokázáno, že zase tak hrozně chytrá nejsem. Napřed jsem jenom poslouchala, jak na sebe Jirka s Gudmundurem hulákají a hádají se o zříceniny na Xingu, o zlatý roh, o Zlatou jeskyni - zkrátka pro jistotu a pro zjednodušení o všechno. Přesně řečeno - hulákal jenom Jirka. Doktor Bjelke byl jako vždy klidný a usměvavý a tvářil se jako shovívavý psychiatr, trpělivě přikyvující tvrzení, že ten pán proti němu je vlastně vajíčkem a že při nejbližším nárazu pukne. Dovedete si snad představit, jak to Jirku štválo!

Nejvíce vyváděl, když mu Gudmundur klidně a věcně vyvracel některé body jeho teorie, ano, té, kterou jsem si právě před chvílí asi tak po tisícáté vypočetla z vašeho magnetáku. Bjelke se opíral o několik argumentů. Především chtěl, aby Jirka vysvětlil smysl "trpaslíků ve skafandrech" a skalního reliéfu s tryskovou lodí. Trval na tom neúprosně, a když chtěl Jirku obzvláště dohrát, začal mu vážně vykládat o morálních závazcích k předmětům, které nás vůbec přivedly na Xingu. Oči mu při tom vesele blýskaly a Jirka si pro uklidnění nervů zahulákal. Spokojenost byla na obou stranách - jedině loď a trpaslíci zůstali nevysvětleni.

Podle Gudmundura byl další záhadou zlatý roh a místo, kde byl nalezen.

Šlo totiž nepochybně o pohřební komoru, zrovna takovou jako v dánském Jellingu - ovšem o pohřební komoru až na zlatý roh docela pustou a prázdnou. Gudmundur rozhodně odmítal Jirkovu domněnku, že Ottar tak cenný předmět v Novém Nidarosu zapomněl nebo snad ponechal za obět bohům. Podříznout kozu nebo otroka, nalít do vln trochu vína - to ano, na to tak ještě Ottarův vztah k bohům všeho druhu jakžtakž stačil -, ale čtyři kila zlata, a ještě ke všemu zpracovaného mistrem nad mistry? Bjelke jen kroutil hlavou a krčil pochybovačně rameny. Další námitky měl proti Jirkovu výkladu nápisu na runovém kameni . . . ale co bych to prodlužovala! Zkrátka, nedohodli se.

Gudmundur byl, mimochodem řečeno, stále nervóznější a neklidnější. Něco ho žralo. Myslili jsme, že má nějaké starosti na svém oddělení, ale tam všechno klapalo až na občasné nezbytné maléry docela dobře. Maminku měl taky zdravou,

jeho modrá Iza jezdila jako čert (Gudmundur byl na ni nezřízeně pyšný jako každý bláznivý automobilista) a zapřísahal se, že není zamilovaný ani šťastně, ani nešťastně. To prohlásil se dvěma prsty vztyčenými k mému největšímu zvětšováku Josefovi - a to je hrozně slavná přísaha.

Nakonec se přece přiznal: láme si hlavu, co se stalo s létajícím talířem, který v soudružské spolupráci s Jirkou vypustili z vrcholu Skartarisu a málem tím připravili o život vojáčka na vartě. Vytáhl z mládenců od kybernetických mašin všechny možné i nemožné jízdní řády pro podobné dopravní prostředky s konečnými stanicemi Mars, Jupiter, a dokonce i Venuše a Měsíc, připočítal k tomu příslušnou rozumnou dobu na sestavení nepozemské komise a subkomise i pro přípravu podobného prostředku k odpovědi, cestou zpátky, zdržení někde na pivu v pásnu asteroidů - ale všechny lhůty už proběhly. Nic se nedělo.

Adresát létajícího kotouče zarytý mlčel.

Bjelke nám prozradil, že celé noci pročítá nejrůznější vědecké a nevědecké časopisy a hledá sebemenší známku odpovědi. Ze všech stran mu docházely cyklostylované zprávy meteorických sekcí všelijakých astronomických společností o dopadech velkých meteoritů, v koutě jeho pracovny rostla hromada radiotechnických časopisů, referujících, jak nám vysvětlil, o zvláštních a nezvyklých poruchách příjmu rádiových vln. Nejvíce se však přece jen spoléhal na astronomii a ve výstřižkové službě v Reykjavíku si předplatil zprávy o planetách, ať už se týkaly čehokoli. Chudák - platil výstřižky z vlastní kapsy a krutě na svou horlivost doplácel! Denně jich měl na stole asi tak kilo, někdy i dvě. To byste neřekl, redaktore, co lidé se kouká na Mars, na Jupiter, na Měsíc a tak podobně a kolik všelijakých novot tam vidí! Kdy vlastně spí, nevíte? Já o tom přemýšlela hrozně dlouho, než jsem přišla na to, že občas taky bývá zataženo a hvězdáři mají pohov. Teprve pak jsem je přestala litovat.

Gudmundur se dlouho snažil výstřižky všelijak rovnat, popisovat a uschovávat, ale pak je začal po přečtení vyhazovat rovnou do koše. Už se ani nevešly do skříně. A jak byl jednou v tom vyhazování, dostal se mu do ruky proužek papíru, vystřižený z německého hvězdářského časopisu Uranu. To zjistil hned - ona to totiž na každý článek výstřižková služba píše. Poznal taky, že autorem je snaživý amatér, protože psal o kanálech na Marsu - a to je věc, se kterou nechce žádný pořádný hvězdář nic mít a raději dává ruce pryč, aby si neutřížil ostudu.

Gudmundur už chtěl, jak nám později vyprávěl, hodit výstřižek do koše. Pak se zarazil - něco ho upoutalo. Ten drážďanský mládenec totiž psal, že pozoroval na Marsu v Lacus Solis docela zřetelné kanály. Jevily se mu prý jako vlasově tenké linie, tmavé na světle modrošedém pozadí skvrny, pokrývající celou krajinu. Přiznal, že pozoruje Mars už řadu let, a kanály až do té noci jaktěživ neviděl. Jeho dalekohled je ostatně tak malý, že na něco podobného ani nepomyslel a byl z jejich objevení celý pryč. O vysvětlení podivného zjevu se pro jistotu a moudře ani nepokusil. Bjelke chvíli dumal a pak zašel za ředitelem hvězdárny Navoim. Ten se shovívavě pousmál a vyhledal v pozorovacím deníku hvězdárny den, vlastně noc, kdy onen mládenec uviděl marťanskou kanalizaci.

Začala celá série šťastných náhod, které už tak někdy někoho potkávají.

Navoi tu noc totiž taky zrovna koukal na Mars. To by samo o sobě nebylo nic divného - Marsem je náš Ústav úplně posedlý a mluví se o něm i při obědě, i když je na stole ryba a každý opatrný člověk mlčí.

Naši kovbojové Fulton a Davis už málem mají právo na čestné marťanství a tak dále a tak dále, ale Navoi tentokrát nejen koukal, což prý je pořád nejnadhlednější způsob průzkumu planet, ale i fotografoval. Od fotografií Marsu si moc slibují hlavně ti, co tomu nerozumějí. Já jsem trochu od fochu a vím, že z mrňavého, pár desetin milimetru velkého kotoučku na negativu rozhodně nic světoborného zvětšit nejde. V žádném případě nic, co by se aspoň přibližně podobalo Marsu na poslední z "obrazovek" v jeskyni Soch. No - abych vás nenapínala tak nelítostně - Navoi fotografoval přesto. Tvrdí, že to je s fotografováním planet na draka kvůli neklidu vzduchu. Kdyby se prý hvězdáři strefili zrovna do té velevzácné vteřinky, kdy se vzduch netetelí a nezlobí, otevírali by oči.

Aby se tedy strefil do té vytoužené vteřinky, nasadil na ten konec dalekohledu, co se do něho obvykle kouká, ne fotografický, ale filmový přístroj a dělal jeden obrázek za druhým. To se ví, že jsme u nás v Ústavu nějak zařízení a že dalekohled běžel za Marsem poslušně jako pejsek, takže Navoi mohl jen mačkat spoušť. Byla z toho pentlička filmu se spoustou mrňavounkých portrétů Marsu. Některé byly horší, některé lepší, ale žádný z nich ani zdaleka tak dobrý, jako dělají i třeba na Pic du Midi v Pyrenejích nebo na Mount Palomaru. Nu - a tuhle pentličku doktor Navoi Gudmundurovi přinesl. Jen ať se prý pod drobnohledem podívá, jestli uvidí nějaké kanály! Ukázal mu taky deník, kde byly záznamy o pozorování - po nějakých senzacích ani stopy. Mars pořád vypadal jako načervenalá kulička, vznášející se pro zlost a pro rozpaky astronomů a snilků ve vesmíru.

Bjelke se ani o prohlížení filmu nepokoušel, tolik toho přece jen z astronomie ví, ale - další šťastná náhoda! - vyprávěl nám o svém neúspěchu a vzápětí odbočil do nějaké historky z doby svého vojančení.

Mně vám to najednou v hlavě zablikalo a musela jsem usilovně přemýšlet, proč vlastně, Mars? Ne, to nebylo ono.

Vojáci? Ano, ale jak? Filmy, fotografie? Hrozně jsem namáhala ustaranou hlavu, než jsem na to kápla.

Průměrný rakouský voják!

Je to sice legrace, soudruhu redaktore, ale průměrný rakouský voják byl právě tím, co mi strašilo v hlavě. Jak se rýmuje Mars, film a průměrný rakouský voják? Hned uslyšíte!

Rakouské vojenské pány kdysi za doby staříčkého mocnáře Franze Josefa napadlo přesvědčit se, jak vlastně vypadá průměrný rakouský voják. Je to, s odpuštěním, tak pitomé přání, že by se hodilo spíš do anekdoty, ale fotografie ho přece jen vyřešila. Fotografové udělali řadu snímků všelijakých vojáků a negativy všech snímků zvětšili na jeden jediný papír. Jednotlivý voják by se byl kratičkou expozicí na papír skoro nezobrazil, nejvýš jako sotva znatelný a jen nadechnutý stín - ale když jich bylo na papír pěkně po sobě promítnuto dvacet, padesát, sto - to už bylo jiné! Ukázaly se zřetelné frňousy pod nosem a taková docela nanicovitá tvář jako vdolek - zkrátka průměrný c. a k. voják ...

Bjelke měl také řadu snímků Marsu a potřeboval z nich vytáhnout jeden jediný detail, něco jako ty frňousy. Možná že byly na každém snímku jen nadechnuté, nepozorovatelné, snad je tvořilo jen nepatrné zhuštění stříbrných zrněk.

Aleno, pomůžeš kamarádovi! - řekla jsem si, vypůjčila jsem si pentličku filmu od Navoie a pustila se do toho. Věřte mi, byla to práce pro vrahy. Musela jsem pracně upravit zvětšovák Josefa, aby z milimetrového kotoučku udělal obraz jako talíř, dvakrát všechno překopírovat - ale proč bych vás nudila suchými technickými figly! Nakonec jsem se přece jen vypořádala z temné komory s fotografií zrovna toho kusu Marsu, kde je podle Navoie Sluneční jezero. Nic zajímavého jsem na snímku neviděla, jen nějaké nezřetelné šmouhy a fleky, a měla jsem už sto chutí ho vyhodit, ale pak jsem přece jen zašla na hvězdárnu. Navoi se koukl na tu šerednost jednou, dvakrát, třikrát, poškrabal se za uchem a běžel do knihovny pro atlas Marsu. Chvilí něco porovnával, pak se ke mně vrhl, až jsem vyjekla leknutím, a objímal mne, jako by měl po mně dědit.

"Paní Kameníková," prohlásil slavnostně, "metoda, které jste použila, je sice už dávno známá" - dovedete si jistě představit, jak chytře a radostně jsem se zatvářila! - "ale dosud nikdo nedosáhl takového výsledku. Jak jste to, prosím vás, provedla? Podívejte, honem! Vidíte - tady jsou kanály vidět docela zřetelně!"

"Kde?" zeptala jsem se. Vypadala jsem v tu chvíli asi hodně prostince.

"No přece tady!" jezdil nadšený Navoi po fotografii prstem, ale já rozeznávala pořád jen šmouhy a fleky. Přikývla jsem, abych mu udělala radost.

"To musí vidět kolega Bjelke. A hned!" rozhodl Navoi a skočil k telefonu.

Za chvíli byl Bjelke u nás a skláněl se nad fotografií taky. Asi ty kanály viděl lépe než já, protože přikyvoval daleko chápavěji a tvářil se rozhodně inteligentněji. Dokonce je objížděl prstem zrovna jako Navoi.

A pak to přišlo. Bjelke zbledl jako stěna, zapotácel se a chytil se stolu.

Myslela jsem, že se mu udělalo nevoľno, a chtěla jsem si zahrát na milosrdnou sestru, ale Gudmundur už zase držel v ruce fotografii. Zuby měl zaťaté, krve by se v něm nedořezal.

"Tušil jsem to ...," řekl pomalu dočista cizím hlasem. "Ano. Tušil jsem to, hned jak jsem si prohlédl zlatý roh. Měl jsem to vlastně vědět. To je ... to je fantastické! Hrozné!"

"Co?" řekli jsme s Navoim oba současně jak dobře sehrané duo.

"Co?" opakoval Bjelke, který si teprve teď uvědomil, že v místnosti jsou také naše maličkosti. "To přece musíte vidět sami. Otočte tu fotografii nohama vzhůru!"

Navoi to udělal, ale moudřeji nevypadal.

Bjelkemu se zase vracela krev do tváře. Otřel si čelo a ještě jednou přejel prstem šmouhy, které prý byly vlastně obrazem kanálů.

"Copak jste slepí? To je přece runa rider - Ottarův znak!"

Kapitola 17 - Doktor Bjelke vysvětluje

Opravdu se obávám, milý pane redaktore, že to paní Alena v zápalu vyprávění trochu přehnala. Nu - trochu mě to šokovalo, to ano. Pochopíte to, když budete o celé věci přemýšlet, řekneme - zkrátka ze stanoviska těch, kteří nějakým způsobem poslali svůj signál k matce Zemi.

Vás ale nezajímají psychologické rozbor, vidíte, ale fakta a zase fakta. Tak tedy pěkně postupně: jak jsem poprvé přišel na myšlenku, že se Ottarova výprava na Xingu nerozdělila ve dvě části - jak se domníval Jyrry -, ale ve tři. Jyrry je rozumný, moudrý a v úsudku opatrný člověk. Z řady možných kombinací vybral docela správně tu nejlogičtější - že totiž Ottar zanechal na Xingu ženy a děti, snad i část mužů, a vrátil se se zbytkem svých bojovníků do Evropy. Nedocenil však dostatečně předměty, jejichž význam jsem se mu snažil stále zdůrazňovat: podivné figurky a loď s plaménky.

Loď s plaménky nebyla, jak jsme se domnívali, obrazem plavidla Vikingů. Nebo - lépe řečeno - byla, podobou byla - ale ne vnitřním smyslem. Loď byla totiž vůbec jediným dopravním prostředkem ve vědomí skandinávských bojovníků. Neznali balóny, letadla, ba dokonce snad ani vozy a kočáry. Nejezdili na koních. Vše, co se pohybovalo, aby na sobě nebo v sobě neslo lidskou posádku, bylo pro ně lodí.

Rozumíte mi? Tak tedy ještě jednou a z jiného konce.

Vlak byl pro naše babičky "vozem bez koní". U vás v Čechách taky? Tak vidíte! Letadlo bylo pro domorodce "ocelovým ptákem", puška "holí, chrlící oheň". Vůz, pták, hůl - představy blízké a důvěrně známé nahradily skutečnost. A právě tak tomu bylo v případě kosmického korábu, který neznámý umělec zpodobil na skále u Xingu jako loď, tedy dopravní prostředek důvěrně známý, i když se třeba lodi svým zevnějškem vůbec nepodobal. On se také vlak nepodobá "ocelovému oři". Nemyslíte? Vesmírná loď ovšem měla tak nápadný znak, že ho dotyčný umělec musel nějakým způsobem zachytit: plamenný chvost. Šlo nejspíše o raketu. Vytesal tedy plameny, šlehající z lodi. Skutečnost, že jsou zobrazeny na přidi i na zádi, nám sice může, ale také nemusí nic říkat o konstrukci kosmického korábu. Snad šlo o brzdicí trysky na přidi, nejspíše ale sochař o startu jen slyšel a vytesal to, co si představoval: loď, poháněnou plameny.

Na toto vysvětlení jsme při sáhodlouhých úvahách nad Spenderovým balíčkem nepřišli, ačkoli se samo nabízelo. Inu - chybami se člověk učí! Ostatně správné pochopení skalního reliéfu ještě nijak nevyvrací Jyrryho teorii. Někjaký kameník, který zůstal v části posádky zanechané v Novém Nidarosu, prostě pocítil potřebu zvětšit do kamene dramatický zážitek pohledu na nepochopitelné vesmírné plavidlo.

O kousek dál nás přivedou figurky z oltářů kmene Trumai.

Tady jsme se zmýlili ještě víc, a teprve reliéf na runovém kameni nás uvedl na správnou stopu. Příliš dlouho a příliš usilovně uvažujeme o vesmírných návštěvách, o nepozemšťanech, představujeme si jejich tělesné formy i oděv, mají-li ovšem nějaký. V "trpaslíku ve skafandru" jsme shodně viděli, ačkoli to, myslím, nikdo z nás nahlas neřekl, podobu vesmírného návštěvníka. Na kostýmu jsme našli zdrhovadlo - tuším, že ho má na svědomí paní Alena - přetlakový skafandr, žabí krk a jako nejsilnější oporu naší domněnky zavěšení ve vzduchu. Zkrátka - nepozemšťané, kteří přilétli z

nebe, vesmírem. Vždyť proto jsme se vlastně - naštěstí - na Xingu s Leifem vypravili.

Jak už to občas bývá, vedl docela mylný předpoklad k docela dobrým výsledkům. "Trpaslíci ve skafandrech" totiž vůbec nejsou obrazem nepozemšťanů. Jsou zpodobněním Vikingů ve válečné výstroji, s částečným brněním a s ostatními částmi oděvů. Vysvětlení omylu trvalo proto tak dlouho, že "trpaslíci" nezapadají do žádné ze známých škatulek lidového umění. Reliéf na runovém balvanu ano - to je nepochybně severská sochařská práce z konce prvního tisíciletí. A podle tohoto reliéfu, pane redaktore, plácal kmen Trumai století za stoletím nedokonalé napodobeniny, jejichž tvar se nakonec ustálil ve formu "trpaslíka". I to je v lidovém umění obvyklé. Domněnka paní Aleny o zavěšení figurek se nepotvrdila - nic podobného jsme na Xingu neviděli -, ale to ostatně na věci nic nemění.

A teď to hlavní: proč asi Trumaiové s takovou vytrvalostí modelovali, a jak se zdá, dosud modelují šeredné pumpřlíky a proč se jim přicházejí za bezměsíčných nocí klanět? Takovou úctu projevují domorodé kmeny všech pěti světadílů jen bohům, světcům nebo předkům. Bohy jsme mohli bez rozpaků škrtnout - klanět by se pak mohli jen figure na runovém kameni. Rozmnožování "trpaslíků" muselo mít alespoň kdysi nějaký smysl a důvod.

Nakonec mi svítilo: osob, které mají "trpaslíci" znázorňovat, bylo více, snad dokonce mnoho. Uctívání jim náleží rovným dílem. Řekněme, že to byla celá skupina Ottarovy výpravy. Dobrá, ale co dál? Bezpochyby se figurky "trpaslíků" nemohly vztahovat k ženám a snad i mužům ponechaným jarlem na Xingu. Uctívat sama sebe není v povaze severských národů - a přece se historie zbožňování "trpaslíků" nepochybně táhne až k Ottarovu pobytu v Jižní Americe. Nabízí se snadné řešení: figurky představují Ottarovu družinu, která se vrátila do Evropy a jejíž památka byla tímto způsobem uctívána.

Ale ba ne! Vyloučeno, pane redaktore! Ti, kteří zůstali uprostřed pralesa, určitě jarla neuctívali! Vždyť je ponechal napospas téměř jisté smrti.

Dopustil se na nich strašlivé krivdy. Dovedu si docela živě představit jeho odjezd: loď odráží od jednoho z ramen Xingu - Vikingové na veslařských lavicích ještě štítý odrážejí křičící a plačící ženy, které se chytají lodí, a snaží se neslyšet strašlivá prokletí starců, stojících bezmocně na břehu. Ne - tihle určitě na Ottara v dobrém nevzpomínali! Po těchto úvahách jsem došel k názoru, že zde byla ještě třetí skupina, která ani nezůstala na Xingu, ani neodjela s Ottarem na dobrodružnou a nejistou cestu domů, do staré Evropy. Měla zřejmě něco společného s "trpaslíky ve skafandru", kteří ji asi představovali, i s "tryskovou lodí".

Je to jednoduché jako jedna a jedna a nenapadlo nás to dříve jen proto, že podobná myšlenka, rozumně vzato, je bláznivá až k nevěře třetí skupina Ottarových Vikingů odletěla s vesmírnou lodí nepozemšťanů.

Šílené, neuvěřitelné, směšné - vidíte, pane redaktore? Jenže naštěstí - nebo naneštěstí, jak chcete - máme celou řadu přímých i nepřímých důkazů.

Jeden za druhým nás především přesvědčují, že jsme se mylili v docela základní a pro lidstvo nesmírně závažné věci: ve vztahu nepozemšťanů k pozemšťanům. Domnívali jsme se, že mezi nimi nebylo a nemohlo být dorozumění. Že poměr technicky a nepochybně i kulturně vyspělého návštěvníka vesmíru k libanonskému pastevci, sibiřskému kočovníkovi, saharskému praobyvateli, ba i k nejpokročilejšímu z nich, jarlovi Ottarovi, byl nejspíše podobný poměru člověka k mravenci. Že lidstvo studovali z hlediska badatele-broučkaře a snad i podobnými prostředky.

Pane redaktore - strašlivě jsme nepozemšťany uráželi! A co horšího, dokázali jsme, jak málo v nás je skutečné lidskosti, o níž stále hovoříme. Tak málo, že nám ani na mysl nepřijde ve chvíli, kdy by byla klíčem k řešení. Stydím se do hloubi duše i za sebe i za všechny, kteří to hned nepochopili. A je nás naprostá většina. Napište to, prosím vás! Je to část mého pokání.

Poslyšte - vždyť my jsme vlastně bez povšimnutí přecházeli jeden důkaz za druhým. Všechny ukazovaly nad slunce jasněji, že nepozemšťané nejen navázali styk s lidmi, ale že všechno jejich jednání na Zemi bylo určováno jediným a nesporným vztahem - já vím, je to podivné, užít právě tohoto slova o nepozemšťanech, ale jiné mne zrovna nenapadá - lidskostí.

Celý odstavec o Lotovi v bibli a o varovné výstraze dvou andělů, sdělujících mu osud Sodomy a Gomory, není ničím jiným než důkazem styku mezi nepozemšťany a pozemšťany a ilustruje zároveň i druh tohoto styku. Máte auto, pane redaktore? Ano? Tak mi, prosím vás, řekněte, jestli varujete mravence, než jim při couvání vjedete na jejich pracně vybudované město . . . Vidíte - nepozemšťané to udělali! Snažili se lidstvu předat alespoň některé základní vědomosti astronomické, chemické, fyzikální, dokonce i elektrický článek. Psal jste o tom, tuším, v Cestě slepých ptáků. V Žabárenu a Tasílii nevystupují na obrazech ve skalní galerii "velcí mart'anští bohové" jako zabíječi nebo vetřelci. Klidně procházejí mezi stády dobytka a mezi lidmi, kteří se jim klanějí, zatímco zbytek "obrazáren" je přímo přeplněn bitevními scénami válek mezi kmeny. "Mart'ané" nemají v rukách docela nic, ani zbraň, ani jakýkoli přístroj. Jaký další důkaz mírumilovnosti a snahy vyhnout se konfliktu můžete ještě chtít?

Myšlenka o styku nepozemšťanů s lidmi mne vlastně napadla poprvé na večírku u Sörensenových. Profesor hartusil, že nejsou povoleny dostatečně vysoké částky na pokračování vykopávek v "islandských Pompejích". Slyšel jste o nich něco? Opravdu ne? To je, promiňte, trochu překvapující - vždyť svého času, asi tak kolem roku 1940 . . .

Ach tak, promiňte! Měli jste tehdy jiné starosti, válka, fašistická okupace . . . Zpráva o tomto nálezu do vaší vlasti snad ani nedošla. Nuže na západním pobřeží Islandu nedaleko Reykholtu byly pod několikametrovou vrstvou sopečného popela, lávy a pemzy nalezeny zbytky nejstaršího osídlení Islandu, základy a zdi několika domů. Katastrofa, která zničila kvetoucí sídliště, se nejspíše podobala jak vejce vejci katastrofě, jež na věky ukryla lidským zrakům Herkulaneum a Pompeje, jenže viníkem zde nebyl Vesuv, ale některá z tehdy činných islandských sopek. Snad to bylo právě při velkém výbuchu roku 940. Mraky žhavého popela, plyny, zkázonosná palba sopečných "bomb" i žhavých kusů lávové strusky dokončily nadmíru rychle dílo zkázy. Sídlíště samo - právě tak jako Pompeje - zůstalo pod popelem znamenitě zachováno. Nalezla se celá řada zajímavých kusů hospodářského nářadí a předmětů, například jakési šachovnice s figurkami, jimiž si zřejmě nudící se obyvatelé krátili dlouhou subpolární zimu. Zkrátka: všechno jako v

Pompejích - až na jeden důležitý rozdíl. V Pompejích byly ulice, které dnes archeologové odkrývají, v pravém slova smyslu posety mrtvolami, matkami držícími děti v náručí, muži, kteří se marně snažili dostat v posledním okamžiku do bezpečí, ba i celými skupinami, schoulenými k sobě ve snaze o záchranu. V "islandských Pompejích" nebyl nalezen ani jeden jediný člověk, ani jeden jediný cenný předmět. Znovu podotýkám, že i na sídlo u Reykholtu se snesla zkáza docela určitě s bleskovou rychlostí. V tom jsou odborníci - vulkanologové zcela zajedno.

Co z toho, pane redaktore, vyplývá? Lidé byli varováni a v čas odešli! Mnoho času nebylo - řadu věcí ponechali na místě, ale holé životy a hospodářská zvířata - ani jejich pozůstatky nebyly nalezeny - zachránili přece.

Je vlastně podivné, že se tímto faktem nikdo podrobněji nezabýval, ani sám profesor Monnet, vedoucí v roce 1940 a 1941 odkryvné práce. Nikdo o tom snad ani nepřemýšlel - a přece tato zřejmá nesrovnalost volá po vysvětlení. Můžeme se ovšem spokojit s nepravděpodobnými domněnkami. Třeba s tím, že popel a láva zasypaly sídlo už z těch či oněch důvodů vylidněné. Daleko pravděpodobnější však je, že kdosi, jehož vulkanologické znalosti a prostředky alespoň dosahují úrovně znalostí a prostředků dnešní pozemské vulkanologie, obyvatele varoval tak důrazně, že uposlechli a kvapně se vystěhovali. Kdo to mohl na Islandu před tisícem let být? Nikdo jiný než - nepozemšťané! Mohl bych pokračovat dál a dál, pane redaktore. Tak například dalším důkazem mého tvrzení o vztahu nepozemšťanů k lidem jsou modely pastevce, rybáře, měšťky a Eskymáka v jeskyni Soch. Dohodli jsme se celkem bez potíží, že si je vesmírní návštěvníci pořídili nějakým dosud nezjištěným způsobem, jako, řekněme, studijní modely, panoptikum, zkrátka jako ukázky pozemského obyvatelstva. I kdyby byly jejich technické prostředky sebedokonalejší, jistě nebyla výroba podobné figury jednoduchá a bez úskalí. Nepovedené exempláře v jeskyni Soch to jasně dokazují. Myslím, že to jsou zmetky jen poslední kolekce modelů, pořízené někdy v 18. století. Kdoví kolik podobných soch už bylo dopraveno do vlasti nepozemšťanů? A vidíte - nepozemšťané přece tuto práci podstoupili. Nic vám to neříká?

Zkuste se tedy zeptat našeho společného přítele Jyrryho Kameníka, zda se pro svou slavnou sbírku jeskynních brouků spokojuje s modely, fotografiemi nebo s něčím podobným. Tak vidíte! Jyrry s naprostou samozřejmostí, kterou mu ovšem nevytýkám, vždyť jinak to ani nejde, svou kořist zabíjí a uschovává hmyzí mrtvoly. Nemyslíte, že by tento způsob byl pro nepozemšťany také daleko jednodušší?

Obrazy koster v Díře svatého Patrika, ukazující do prostor zamořených radioaktivitou, byly provedeny z nezářícího a pro člověka nijak nebezpečného kovu. Proč? Protože měly sloužit jako výstražná znamení pro lidi, pane redaktore! Nepozemšťanům by se bylo jistě lépe pracovalo s bílým kovem, z něhož jsou podoby slepých ptáků, už proto, že tento kov pro ně sám září. A přece s ohledem na člověka použili jiného materiálu. Ani slepý pták na skále u Xingu, objevený Leifem, není radioaktivní, i když jsme se to domnívali a i když jsem dokonce v tomto smyslu, pokud se pamatuji, na prvních tiskových konferencích referoval.

Zkrátka a dobře: vesmírná návštěva nepřišla na Zem v roli dobyvatelů, pronásledovatelů nebo Wellsových Mart'anů z 'Války světů', mordujících lidi na potkání. Chovala se daleko spíše jako ohleduplní hosté a navázala přinejmenším několikrát za sebou styky s pozemšťany. V Baalbeku, v Sodomě, v Tasílii a na Xingu, odkud ji Ottar nevědomky zavedl na Island. Zde konečně našla vhodnou základnu, neohrožující lidstvo. Jestliže přesto došlo k nedopatřením, jestliže skutečně činnost nepozemšťanů vyvolala zemětřesení, otevřela sopky a zamořila Island radioaktivitou, což mělo za následek "mor", prostě masovou nemoc z ozáření, pak se to jistě stalo proti jejich vůli a omylem. V hustěji zalidněné zemi by byly následky ještě daleko, daleko horší.

Myslím, že už mluvím o vztahu nepozemšťanů k lidem zbytečně dlouho. Je úplně jasný a není třeba uvádět další důkazy. Když budete trochu přemýšlet, určitě objevíte sám další a další argumenty, které jsme měli ustavičně před očima a chodili kolem nich jako slepi. Doplněte je k mému vyprávění, prosím vás, aby byli vaši čtenáři docela přesvědčeni. Je to moc důležité, pane redaktore!

Nevyhověl jsem přání doktora Bjelkeho. Domnívám se, že nepopovolanějším a zároveň nejzanícenějším obhájcem nepozemšťanů je právě on a že argumenty, které snesl, postačí i nedůvěřivcům. Mně alespoň postačily úplně.

Pozn. red.

Všechno, co jsem až dosud říkal, mělo jeden jediný cíl: dokázat možnost dorozumění nepozemšťanů s lidmi vůbec a s Ottarovou posádkou na Xingu zvláště. Jak k dorozumění došlo, nevím a nemám o tom zatím ani žádnou vyhovující teorii. Vždy; ani nevíme, jak nepozemšťané vypadali - zda se podobali "velkým mart'anským bohům" ze Žabbárenu, a tedy do jisté míry i lidem, anebo zda je příroda obdařila pro nás rozhodně nepůvabným tvarem "dvojitých hvězdic" z obrazovek v jeskyních pod Sneffelsem. Jako nezaujatý astrobiolog musím přiznat, že bych sice "dvojitě hvězdicí" nedal cenu krásy, že však podobný tvar těla může být docela užitečný a šikovný. Ale raději jděme dál! Nejpravděpodobnější je, že se nepozemšťané dohodli s částí posádky, kterou Ottar zanechal na Xingu. Její situace byla zoufalá. V cizí, divoké zemi, bez zásob, bez železa a bez naděje na návrat byli Vikingové jistě ochotnější k jakémukoli dobrodružství než doma, v Nidarosu, u stolů prohýbajících se pod tíhou jídla a pití nebo uprostřed dobyté země na Loiře. Musíme předpokládat vzájemnou spolupráci - figurky "trpaslíků ve skafandrech" nejsou sice, jak už jsme tuším říkali, žádnými "trpaslíky", ale ten skafandr přece však nelze jen tak škrtnout. Někjaký druh lehké dýchací masky, zkrátka něčeho, co k výstroji Vikingů rozhodně nepatří, figurky mají. Získaly je nepochybně od nepozemšťanů a důvod může být jen jediný: zajištění pro přepravu kosmickým plavidlem, které přirozeně nebylo zařízeno pro lidské požadavky a kterému asi chyběla vnitřní atmosféra, nezbytná k dýchání, i viditelné světlo.

Možná že nepozemšťané dýchají docela jinou směs plynů než pozemský vzduch. Dokonce je to pravděpodobné, i když zrovna nejsem přívržencem představ o bytostech lišících se zcela zásadně od schématu pozemského života. Pořád si myslím, že život má ve vesmíru sice tisíce a možná miliardy forem, ale jeden jediný společný základ bílkovin a nukleoproteidů. Na "křemenný" život nevěřím. Zůstanu raději u řetězců starého dobrého uhlíku, dokud se nepřesvědčím o něčem jiném.

Každá přeprava má svůj začátek - ten známe, kamenné sídlo na Xingu, u runového kamene - a svůj cíl. Zpočátku,

trochu pod vlivem neustálého shánění a doplňování důkazů o přátelském postoji nepozemšťanů k lidem, jsem byl nakloněn věřit, že alespoň část skupiny, osířelé na Xingu, dopravili nepozemšťané domů na Island nebo do Norska. Že obstarali rychlou a bezpečnou přepravu místo Ottara, který pro nedostatek sil nemohl nebo snad nechtěl přijmout část svých lidí na palubu. Brzy jsem ale musel tuto myšlenku opustit. A hned z několika důvodů najednou.

Většina Ottarových lidí byla ve Skandinávii psanci. Tehdejší právo dánských králů bylo tvrdé a nemilosrdné - jinak by králové s mořskými loupežníky, svobodnými jarly, nebyli mnoho pořídili - a na Vikingy čekala doma smrt ještě bezpečnější než mezi pralesy na Xingu. Ani do Francie na Loiru se nemohli vrátit. Nejlepší bojovníky si jistě ponechal Ottar a hrstka několika set Vikingů bez zkušeného jarlova vedení by brzy podlehla rozrušenému obyvatelstvu. Jistě si po odjezdu Ottara z hloubi duše oddechlo. Velmi významným dokladem proti domněnce o návratu do Skandinávie byl konečně i naprostý nedostatek lidových bájí a ság. Docela určitě by se o tak podivuhodné události rozšířily. Jen ve Finsku našli pracovníci našeho Ústavu pověsti o "létajících mužích s ohnivými ohony". Šli jsme po této stopě. Nebylo vyloučené, že se Vikingové z Xingu dostali sem, do blízkého sousedství země fjordů, na svou vlastní žádost. Pátání však skončilo nezdarem. Finští "létající muži" z pohádek nemají nic společného s kosmonautikou. Jde jen o lidové představy o posmrtném životě duší, vznášejících se do nebe, k Slunci, které staří Finové uctívali jako nejvyššího boha.

Kam se tedy, u všech všudy, poděly živé předlohy "trpaslíků ve skafandrech"? Přiznám se vám, redaktore, že mě dlouho nenapadlo správné řešení. Pořád jsem uvažoval v bludném kruhu Skandinávie, Francie a Jižní Ameriky. Řešení, vlastně cestu k němu ukázal teprve - zlatý roh.

Je klasickým příkladem omylů, kterých se dopouštíme, jakmile bez prověření přijímáme zdánlivě nepochybné skutečnosti. Jyrry a s ním ovšem všichni ostatní odborníci považovali za jisté, že zlatý roh byl vyroben v Nidarosu, že byl jedním ze tří dnes známých exemplářů a že si jej Ottar, ať už jako válečný roh nebo poněkud příliš rozměrnou číši, dovezl z Evropy až ke Xingu.

Omyl, pane redaktore!

Omyl tím horší, že vedl ke zcela zkreslenému výkladu figurek na rohu samotném. Profesor Sörensen vám už, jak vím, vyprávěl o množství víceméně důvtipných dohadů o významu prvních dvou rohů. Vědci se domnívali, že nepřeborná hromada domněnek o prvních dvou rozích stačí docela dobře i pro třetí roh, a to tím spíše, když vznikl na stejném místě, stejnou rukou a ve stejné době. Z těchto tří předpokladů však souhlasí jen jeden: stejná ruka výrobce. Nalezený roh byl totiž vyroben až po odletu skupiny, která se svěřila kosmické lodi nepozemšťanů, a tedy ne v téže době a ne v Nidarosu v Holohalandu, ale na druhém konci světa.

Představuji si to asi takhle: mistrem zlatotepecem byl buď svobodný muž, nebo otrok, v době rozdělení Ottarovy výpravy již starý, nemocný nebo trmácením po světě tak vyčerpaný, že ho jarl oželel a ponechal na místě. Ze stejného důvodu se nestal členem skupiny, která použila nabídky - jsem si jist, že to byla nabídka, ne nátlak - nepozemšťanů a vstoupila do jejich lodi. Zůstal ve třetí skupině s muži, ženami a dětmi, kteří pak dali vznik kmeni plavců Trumai s nápadně světlou pletí. Ottarova výprava jistě neměla méně než jeden nebo dva tisíce lidí. Jestliže se dvě lodi po stu bojovnících vrátily a stejný počet odlétl s nepozemšťany, zbyla na Xingu ještě poměrně velká posádka Nového Nidarosu a v ní mistr nad mistry, náš zlatotepec. Rozhodl se uctít památku největších hrdinů mezi Vestfoldingy, kteří bez bázně vstoupili do kouzelné lodi cizích bytostí, aby zanesli slávu dětí plemene fjordů dál, nežli je konec světa Utgard, kde se moře řítí v divokém víru do propasti, obydlené zlým démonem Lokim, a výš, než sedí bohové ve Valhale u jednoho stolu s hrdiny statisíců bitev při nekonečné hostině.

Zlatotepec sehnal dostatečné množství zlata ze zásob, jež se asi nepodařilo odvléci Ottarovi, nebo je snad získal přímo na místě od domorodců, a připravil se ke svému životnímu dílu. Nástroje měl samozřejmě s sebou, jinak by nebyl Ottarovi nic platný.

Vezměte si, prosím vás, pane redaktore, k ruce reprodukce výzdoby všech tří rohů. Ten z roku 1639 nazveme prvním, z roku 1734 druhým a poslední, na Xingu, třetím, ano?

Třetí roh je podobně jako druhý složen z pěti polí a koncové obroučky, ozdobené opakovanou runou rider, Ottarovým znakem. Začneme obroučkou.

Nejprve musíme vysvětlit, proč zlatotepec označil svůj mistrovský kus již po odjezdu jarla nenáviděnou značkou.

Odpovědi je několik. Možná že k tomu byl donucen. Snad Ottar slíbil, že se pro zbytek výpravy najisto vrátí. Snad ponechal v Novém Nidarosu věrného kormidelníka, střežícího pánův majetek, aby po návratu, ve který sám pevně věřil, našel Ottar všechno v nejlepším pořádku.

Pravděpodobnějším vysvětlením však je, že runa rider nebyla bezprostředně spojena jen s Ottarem, vždyť původně patřila jeho otci Rökinovi, ale s celým Nidarosem, a že označovala veškerý majetek sídla.

Odlišovali se jí nejen Ottarovi bojovníci, ale i nidaroské lodi a zboží, byla značkou původu a nikdo neuvažoval o jejím spojení s jarlem. Jestliže byl výrobek určen pro někoho mimo Nidaros, byla použita jen ve funkci cejchu, puncu - např. na obroučce druhého rohu před dvěma dělicími značkami až na samém konci dosud nepřečteného runového nápisu - jinak byla samozřejmou součástí ornamentu, a tak ji také zlatotepec použil.

První pole zlatého rohu z Xingu obsahuje tytéž figury, jaké nacházíme již na prvním a druhém rohu, jenže v docela jiném sestavení a v jiné situaci. Opět jsou tu dva druhy ozdob: vyryté a dodatečně přileťované. Vyryté jsou hvězdy v horní polovině pole, střídající se občas s obrazem slunce. Protějšek tohoto zpodobení nacházíme na ostatních dvou rozích jen jednou - totiž docela na počátku výzdoby druhého rohu. Vidíte?

Dalšími rytými ozdobami jsou ryby v dolní polovině pole jako na prvním a dvou posledních polích druhého rohu a mezi nimi sotva naznačené plazivé příšery, hadi nebo úhoři, některé s lidskými hlavami a pažemi. Podobné najdete při pozorném pohledu na druhém a třetím poli prvního rohu. Umělec se zřejmě příliš nenamáhal vymýšlením a tvořil tak říkajíc z podstaty. Stejně si počínal při práci na přileťovaných figurkách.

První je téměř totožná s první figurkou druhého rohu a představuje nepochybně bojovníka - Vikinga. Zbytek je zaplněn čtyřmi příšerami, opakujícími se z třetího pole prvního rohu: bytostí podobnou kentauru a dvěma postavami se zvířecími hlavami se sekerami v ruce, konečně pak trojhlavou bytostí z druhého pole druhého rohu. Tím je výzdoba prvního pole vyčerpána.

Víte co, pane redaktore? Řeknu vám hned své rozluštění významu tohoto pole, abychom se nenudili a abyste snáze zachoval pro své čtenáře souvislost.

PLULI VELMI DLOUHO MOŘEM, PLNÝM HROZNÝCH PŘÍŠER, KTERÉ PŘEMOHLI.

Jasně? Můžeme tedy ke druhému poli.

V horní části se opakuje pouze vyrytý ornament slunce. Hvězdy zmizely. Na ploše se proplétají přiletované podoby hadů, nahá figurka s jakýmsi kyjem a sekerou, podobná levé figuře čtvrtého pásu prvního rohu, podivná zvířata a nakonec dvě velmi zajímavé figurky, které nacházíme už na pátém poli prvního rohu. Místo jehněte je pod nimi cosi jako hrouda. Rozluštění :

POD ŽHAVÝM SLUNCEM A V BOJI SE ZVÍŘATY I DIVOCHY VYBUDOVALI SÍDLO A POSTAVILI RUNOVÝ KÁMEN.

Ano, pane redaktore, dvě figurky s podivným čtvercem v rukách nepovažuji za "zrcadlo pravdy, přidržované člověku, pokleslému do polozvířecího stavu", jak soudí Ole Worm, nebo za "horské obry, neustále ohrožující domov bohů", což tvrdí například Worsaae, ale za plán příštího sídla na dřevěné desce. Pod ním je na prvním rohu obětované zvíře, na třetím runový kámen, srdce Nového Nidarosu. Třetí pole začíná stejnou figurkou, vlastně dvěma do sebe vklíněnými figurkami, jako třetí pole druhého rohu, pokračuje na většině plochy pole vyrytým ornamentem vln, jaký nalézáme jen na posledním poli prvního rohu a - podivná shoda! - končí obrazem dvou kostí s připojenými čtverečky z téhož pole prvního rohu.

Rozluštění:

ROZDĚLILI SE. ČÁST ODPLULA SE ZBRANĚMI DALEKO ZA MOŘE, ČÁST ZŮSTALA BEZE ZBRANÍ NA MÍSTĚ. OČEKÁVALA JE JISTÁ SMRT.

Co znamená čtvereček se třemi kolečky, nevím. Podle Olo Worma "bránu smrti", ale to se mi moc nezdá. Snad se dokonce vztahuje na rozdělení výpravy do tří částí.

Čtvrté, už podstatně menší pole je celé pokryto vyrytými obrazy hvězd bez jediného slunce. Objevuje se v něm - jak jen tohle mohlo tak dlouho unikat - podoba "trpaslíka ve skafandru", tři hlavy podivného tvaru, které snad mají být hlavami nepozemšťanů, znovu dvě figury, protínající se křížem, jenže beze zbraní, a konečně čtverec, složený z mnoha drobných jamek, vyklepnutých do zlata nějakým ostrým nástrojem. Celkem jich je 187. Moje vysvětlení:

OPĚT JSME SE ROZDĚLILI. TĚMĚŘ DVĚ STĚ NAŠICH DRUHŮ NÁS OPUSTILO S PODIVNÝMI, NEZNÁMÝMI BYTOSTMI, OBLÉKLI PŘILBY, KTERÉ JIM ZAKRÝVALY OBLIČEJ . . .

Příběh tohoto pole je totiž nedokončen. Pokračuje na posledním, nejmenším, kde je zbytek sdělení. Na podkladě s vyrytými slunci jsou plameny, hrot šípů, stejný, jaký nalézáme na předposledním poli prvního rohu, a konečně nad sebou srovnané podoby ryby, nějakého čtvernožce a ptáka. Docela na konci je znovu - runa rider. Myslím, že o významu posledního pole nemůže být pochyb.

... A ODLÉTLI V PLAMENECH JAK VYSTŘELENÝ ŠÍP K OBLOZE, KÉŽ JE CHRÁNÍ MOCNOSTI VODY, ZEMĚ I VZDUCHU, MY, KTERÍ JSME ZBYLI, MUŽOVÉ A ŽENY Z NIDAROSU, NEZAPOMENEME TĚCHTO HRDINŮ.

Uf, to byla práce! Ale už jsme vlastně hotovi.

Roh byl překrásný a jistě byl všeobecně obdivován. Zbylá skupina vyhloubila pod skálou, kam nepozemšťané umístili obraz slepého ptáka na znamení svého pobytu nebo snad jako maják, pohřební komoru, navlas podobnou královské pohřební komoře v Jellingu. Vyložili ji také několika vrstvami kmenů a prken, jenže ji ponechali . . . prázdnou.

Ti, na jejichž počest byl královský hrob hrdinů vybudován, odletěli nenávratně pryč. Místo mrtvol byl do hrobky vložen zlatý roh, vzácná oběť a zároveň jakési zastoupení těch, kteří odletěli. Však jsou na rohu zpodobeni i s celým svým příběhem!

Jak vidíte, pane redaktore, náter křesťanství, které přijal Ottar a všichni jeho poddaní, byl opravdu jen slabou slupkou. Spadla hned po jarlově odplutí zpět do vlasti. Obětování nejceněnějšího, co zbylí obyvatelé měli, uctívání "trpaslíků ve skafandru" i další, novější plocha runového kamene svědčí o úplném a radostném návratu k pohanství. Nemá se čemu divit, nemyslíte?

Sledoval jste trpělivě krok za krokem moje myšlenky, úvahy a dohady. Jistě jste došel sám ke stejnému závěru jako já: část lidí jarla Ottara odletěla s nepozemšťany. Opakovala se příhoda biblického Enocha, nanebevstoupení čertů pozemšťanů, popsané ve Svitcích od Mrtvého moře, o nichž jste ve své první knize reportáží už vyprávěl. Pozemšťané odlétli do vlasti nepozemšťanů. Nemyslím, že je vesmírná návštěva unesla na jistou smrt do prostředí, kde člověk nemůže žít, kde není voda, vzduch, kde nenalezli vhodnou potravu. Máme právo se domnívat, že nepozemšťané již dávno znali docela přesně životní podmínky člověka.

Proto jsem tak neklidně a nedočkavě očekával odpověď na odlet létajícího talíře ze Skartarisu. Kam doletěl? Kdo odpoví? Vyhnuli lidé, kteří se dostali na jinou, cizí planetu? Odpovědi nám sami nepozemšťané, nebo snad zmizeli i ti? Kdyby se potvrdila teorie vašeho vědce, docenta Holuba, nebylo by to vyloučeno. Jestliže totiž obyvatelé Jupiterových měsíců žili ve vyhnanství na umělých družicích Marsu, kdoví co se za sto let jejich předpokládaného trvání mohlo stát ... Nebo snad - a to bylo moje vroucí přání a zároveň moje obava - odpovědi z cizí planety . . . lidé? Přežili tisíc let hrozného odloučení, generace po generaci, osvojili si techniku nepozemšťanů, budou schopni odpovědět? Byl signál vypuštěného létajícího talíře určen jim, nebo nepozemšťanům? Dozvědí se o něm vůbec?

A proč nenavštívili Zemi už dříve, proč se nevrátili? Vždyť přece nepozemšťané se znakem slepého ptáka nepochybně přistáli na Islandu alespoň ještě jednou, v 18. století?

Otázky, otázky a zase otázky! Hučely mi v hlavě, myslel jsem na ně i v noci, kdy každý pořádný člověk pořádně spí. A vidíte, redaktore, dočkal jsem se! Zpráva přišla odtud, odkud nám ji už vlastně ohlásila obrazovka nad deskou s tlačítky jednotlivých prvků v jeskyni Viklanů, z Marsu. Tam je tedy vlast nepozemšťanů a tam - proto jsem tak zbledl v pracovně kolegy Navoie - tam žijí lidé. Udrželi se, nezhylnuli, a co víc - vědí o Zemi, o své původní vlasti. Mají rozsáhlé technické možnosti. Svědčí o nich signál, který se jim podařilo vyslat, ale všechno nasvědčuje zároveň tomu, že sami nemohou překlenout propast miliónů kilometrů a vrátit se k nám. čekají na nás, pane redaktore, rozumíte? Oni čekají! Napište to všude, kam jen můžete, vykřikujte to, říkejte to každému na setkání, jako to říkám já: na Marsu, v oblasti Slunečního jezera, žijí lidé, kteří dokázali přežít tisíc let vyhnanství, zvítězili nad vesmírem a čekají. Dalí nám zprávu. Je naší povinností, povinností obyvatel Země, navázat spojení s nimi a pomoci, jestliže pomoci potřebují. A když nic jiného, tedy alespoň posílit dalšími výpravami malou lidskou kolonii, první a netušený předvoj člověka na postupné cestě za poznáváním vesmíru.

Runa rider, jejíž obraz vyslali k Zemi, nám vlastně o nich řekla všechno. Víme, o koho jde, kdy odletěli a s kým. Díky šťastné náhodě, která mne přivedla ke Xingu, to ano, ale i bez ní bychom našli runu rider na předmětech pokladu pod Sneffelsem nebo prostě v dějinách Skandinávie. Lidé Slunečního jezera to věděli. Vyslali svou zprávu najisto, redaktore. Nám nezbyvá, než se za nimi vypravit.

Kapitola 18 - Slovo má docent Holub (u černé kávy)

Tentokrát jsme se s docentem Holubem, přednostou astrobiologické laboratoře Československé akademie věd, nesešli v jeho pracovně na Albertově, ačkoli i toto třetí setkání mělo jako společné pojítko s prvním a druhým nezbytnou černou kávu. Vracel jsem se už z Reykjavíku a podařilo se mi zastihnout pana docenta v Berlíně. Pronásledoval jsem ho z hotelu, kde bydlel po dobu trvání astrobotanického kongresu, až do malé, přívětivé hospůdky Jägerheimu v ulici Invalidů. V přední místnosti se čepovalo pivo do vysokých, štíhlých sklenic, v zadní vládly smažené řízky se zelím, kombinace, která každému pravému Berlínákovi nadmíru chutná. Tam se mi také nad říčoučkou černou kávou podařilo dostihnout svou oběť.

Docent Holub trochu povytáhl obočí, chvilku zřejmě usilovně přemýšlel, kde mě už viděl (setkali jsme se naposledy více než před rokem, vlastně už to budou v okamžiku, kdy píšete tyto řádky, téměř dvě léta), pak se rozpomenul a s laskavostí, kterou nikdy nešetřil, se nechal celou hodinu otravovat. Náš rozhovor byl o to bezprostřednější, o čem méně byl plánován. Ať mi soudruh docent dodatečně promine, že se v mé náprsní kapse trpělivě otáčela kolečka drátového magnetofonu, a že jsem tedy mohl náš rozhovor zachytit úplně a přesně. Měl jsem se, uznávám, ke skrytému přístroji přiznat - ale obával jsem se probuzení profesionální opatrnosti v úsudku a rezervovanosti v teoriích. Takhle jsme byli prostě dva známí, dva Češi, kteří se sešli v Berlíně nedaleko trosek říšského kancléřství nad - nu, řekněme, že to bylo kafe...

Pozn. red.

"Ještě pořád se zajímáte o Island, o Kameníkovu partu a o slepé ptáky, redaktore? Ale jděte! Dělejte radši něco užitečnějšího a astrobiologii přenechte nám! No ovšem, četl jsem zprávy a referáty z Reykjavíku.

Vypadají jako dobrodružný román. Trochu jsem už začal Bjelkemu nedůvěřovat - to prohánění po světě a Vikingové na Xingu jsou hodně silný tabák -, ale teď se přece jen zdá, že bude mít nakonec pravdu. Nebo alespoň kus pravdy. Víc si stejně nemůže žádný slušný chlap pracující ve vědě přát."

"Co říkáte, pane docente, poplachu kolem Marsu? Kolem toho jezera ... jak se jenom ... "

"Solis Lacus, Sluneční jezero.

Co bych říkal? Není to první ani poslední poplach kolem Marsu vůbec a kolem tohoto jeho kousku zvláště. To nevíte? Vážně ne? A to se chcete plést do astrobiologie? Víte co, redaktore, pište raději fantastické romány. Atomové rakety se vynesou v oblacích dýmu a za hukotu plamenů, jejich posádky po cestě nešetří osvětovou práci, vážní vědci se vzájemně poučují o zajímavostech, které by měl znát každý absolvent devítiletky, aby se taky čtenář řádně vzdělal. No, a nakonec všichni šťastně přiletí na planetu RBX 10786 omikron pí, kde skotačí obyvatelstvo v podobě nesmírně inteligentních plynových obláčků."

"Pokusím se, ale nevysvětlil jste mi poplach kolem Slunečního jezera."

"Prosím vás, redaktore, jakýpak poplach? Tenhle flíček na mapě Marsu se mění před očima už od roku 1877. Tehdy to totiž slavní pozorovatelé Marsu Schiaparelli a Antoniadi zjistili poprvé. A mění se dodnes. Ani bych se nedivil, kdyby runa rider, kterou panstvo z Ústavu z kanálů vyčetlo, byla jen přirozeným následkem přirozených změn, které se na povrchu Marsu odehrávají."

"A jaké změny to jsou, pane docente?"

"Nevím."

"To je hodně stručná odpověď! Nemohl byste ji trochu rozvést?"

"Ale samozřejmě, že mohu, jenže nakonec z toho bude rozvedené zase jen to 'nevim'. Ani byste nevěřil, kolikrát se už slavní hvězdáři v noci vzájemně budili telefonem nebo prostě bušením na dveře, aby se honem, ale honem běželi podívat, cože se to s tou nebo onou krajinou Marsu stalo. Některé změny jsou sezónní, opakují se pravidelně s ročními obdobími na Marsu, jiné krátkodobé a nepravidelné a další se zase vyvíjejí pomalu, celá desetiletí. Možná že vás potěší, když vám prozradím, že nejvýznamnější změnu Marxova povrchu za posledních sto let objevili a poprvé popsali čeští hvězdáři Růkl a Sadil v roce 1950, zatímco slavní astronomové slavné observatoře na Mount Wilsonu si výrazného ztemnění krajiny východně od Syrtis Maior ráčili povšimnout až za čtyři roky. Objev si samozřejmě přisvojili a bylo třeba trochu se o prioritu poprat. Inu - podařilo se to! Československá věda má zase, smím-li to tak obrazně říci, o pero v čelence víc."

"Ale přičiny, přičiny, pane docente!"

"Podívejte se, vážený příteli, já musím zítra ráno v osm hodin sedět v hlavní posluchárně Humboldtovy univerzity a poslouchat přednášku pana profesora Kuipera, když dovolíte. To znamená, že máme sotva čtrnáct hodin času. To určitě nestačí. Ono je těch teorií trochu moc. Víte co, já vám některé známější bez komentáře vypočítám. Poslouchejte: změny na povrchu Marsu jsou způsobovány:

- růstem mart'anských rostlin,
- vlnutím některých úseků a jejich vysycháním,
- zapláváním tmavoucích okrsků vodou nebo jinou kapalinou,
- přijímáním vody krystaly chloridu kobaltu nebo jiného minerálu,
- působením ultrafialového záření na soli, uložené v močálech,
- polarizací světla na prachových oblacích,
- usazováním různobarevného prachu a písku a jeho opětovným odvíváním -

Herr Ober, ještě jednu kávu! Pardon, ještě dvě kávy! Kde jsme to přestali?

Aha. Tak tedy jdeme dál:

- táním jinovatky,
- optickým klamem . . . "

"Dost - proboha! Je těch teorií ještě hodně?"

"Moc."

"A váš osobní názor?"

"To už je, prosím, jiná otázka. Osobně se domnívám, že kromě změn působených pohybem různých mračen, zjištěných na Marsu nade vši pochybnost, je většina pozorovaných změn působena růstem a odumíráním mart'anských rostlin. Vždyť to je koneckonců moje povinnost, abych jako astrobiolog věřil právě této teorii!"

"Vy tedy věříte v možnost života na Marsu?"

"Ale ovšemže ano! Po pokusech Fultona a Davise a po spektroskopických rozborech považuji pochybování o životě na Marsu za projev přímo chorobné nedůvěřivosti -, i když by ovšem se mnou nesouhlasila řada vědců zvučných jmen."

"A přesto považujete skvrny, seskupené do tvaru runy rider v oblasti Slunečního jezera, za hříčku přírody, za náhodný jev."

"Jak jste na to přišel, redaktore!? Nic podobného jsem přece netvrdil! Moc dobře si to pamatuju! Říkal jsem, že bych se nedivil, kdyby se z runy nakonec vyklubal přírodní jev - jinak ovšem věřím, že paní Kameníková svou fotografií skutečně zachytila signál odeslaný rozumnými bytostmi."

"Smím se zeptat, proč tomu věříte?"

"Proč byste nesměl? Stejně nemám až do osmi hodin a do přednášky profesora Kuipera co dělat! Fotografie, které se podařily paní Kameníkové, jsou neobyčejně jasné a mimořádně výrazné, i když se to laikovi třeba nezdá a vidí jen změt nejasných ploch a čar. Mars chce, milý redaktore, věrnost! Léta pozorování, léta cviku - a pak se teprve dostaví výsledky. Paní Kameníková k nim přišla, bez urážky, jako slepý holub k zrně. Budiž jí to přáno. Ale první nebyla. Už roku 1962 se Slipher pochlubil fotografiemi Marsu, pořízenými docela stejným způsobem z pěti negativů. Zachycují kanály, které se jeví na Zemi pod úhlem 0,2", což znamená skutečnou šířku asi 250 km. Na snímcích paní Kameníkové jsou ještě menší podrobnosti a obraz je zřetelnější."

Ve Slunečním jezeře se v době, kdy profesor Navoi pořizoval sériové snímky Marsu, opravdu něco dělo. Potvrzuje to i řada jiných hvězdáren. Runa rider byla nalezena i na Camiehelových snímcích z Pic du Midi - a to je velmi pozoruhodné. Zatím se na Pic du Midi podařilo sérii asi čtyř set vybraných fotografií zachytit podrobnosti jevící se pod úhlem nejméně 0,4" - tedy asi čtyřikrát větší. Není jiné vysvětlení, než že síť kanálů, vytvářejících runu rider, byla tak kontrastní a sytá, jako dosud nikdy předtím. I to může být ovšem náhoda - ale v takovou náhodu věřit nemohu! Jen ji z opatrnosti připouštím."

"Vy tedy, pane docente, věříte, že na Marsu žijí rozumné bytosti, schopné měnit podle uvážení poměrně velké úseky Marxova povrchu?"

"Pomalu, pomalu - jen ne tak odvážně, příteli! Kazašský sektor astrobotaniky, vybudovaný Tichovem v Alma-Atě, a School of Aviation Medicine v USA, založená Tichovovým žákem Strugholdem, jsou nejkompetentnější ústavy k odpovědi na vaši všetečnou otázku, a přesto se spokojují s úvahami o řasách a lišejnících. Jen ve chvílích největšího optimismu se v Alma-Atě mluví i o zakrslých jehličnících. O rozumných bytostech zatím nebyla řeč. Ale jsme tu mezi sebou, ať je po vašem. Věřím!"

"Domníváte se tedy, že signál vyslali Mart'ané, nepozemšťané, kteří kdysi, naposledy asi před sto nebo dvěma sty lety, navštívili Zemi?"

"Ne. Domnívám se, že signál vyslali lidé, nebo, lépe řečeno, bytosti, které se z lidí na Marsu za tisíc let po Ottarově dobrodružné plavbě vyvinuly. Menší tíže a docela jiné životní podmínky jistě nezůstaly ani za tak - v biologickém smyslu ovšem - krátkou dobu bez vlivu. Co sedíte tak zaraženě, redaktore?"

"Výrazil jste mi úplně dech, soudruhu docente! Domníval jsem se, že zrovna u vás narazí myšlenka na život lidí na Marsu na největší odpor. Vždyť jsme spolu o Marsu mluvili a já vaše slova poctivě tlumočil v Cestě slepých ptáků. Mráz, nedostatek vody a kyslíku . . . "

"Ano, to všechno souhlasí a odpovídá našim představám o povrchu Marsu. Jen jedno jediné místo je výjimkou."

Hádejte, které!"

"Sluneční jezero?"

"Ano. Sluneční jezero. Kdyby se byl znak runy rider objevil jinde, v Syrtách, v některém z "moří", zkrátka kdekoli, byl bych šel docela spokojeně a bez problémů spát. Tam lidé opravdu žít nemohou - hustota atmosféry se tam rovná asi

tak hustotě pozemské atmosféry ve výši 13 000 metrů, což je přece jen trochu tvrdé i pro otužilého himálajského nosiče. Není pravděpodobné, a nic podobného by si netroufl tvrdit ani nejneserióznější spisovatel fantastických románů, že by Ottarova družina a její potomci žili tisíc let ve skafandrech. Museli nalézt vzduch - a to vzduch s dostatečným obsahem kyslíku a pod takovým atmosférickým tlakem, aby umožňoval dýchání a okysličování krve. Na celém Marsu je to pravděpodobné nebo lépe řečeno možné právě jen v Solis Lacus."

"Nerozumím vám, pane docente. Proč právě ve Slunečním jezeře? Samozřejmě vím, že to žádné skutečné jezero není . . ."

"Ovšemže ne, právě tak jako na Měsíci nejsou moře, i když se tak tmavým plochám říká. Zato je právě v místě Solis Lacus něco jiného: hluboká proláklina. Už chápete?"

"Ne docela."

"Povrch Marsu není tak rovný, jak jsme donedávna mysleli. Podle jinovatkových čepiček jsou tam místa vyvýšená nad okolím pravděpodobně o dva až tři tisíce metrů, tedy docela slušné kopečky. A naopak - jinde jsou místa, která ne a ne zamrznout a pokrýt se sněhem či jinovatkou nebo co bílého to vlastně na Marsu v zimě je. To jsou prolákliny, hluboké pánve, jejichž hloubka se odhaduje taky na několik tisíc metrů. Snad to jsou, jak soudí například kolega Tombaugh, útvary obdobné měsíčním valovým rovinám a kráterům."

Snad dokonce vznikly podobně jako útvary na Měsíci - bombardováním Marsu obrovskými meteority v době, kdy se jich ještě na jeho oběžné dráze potulovalo dost a dost. Postačila by hloubka kolem dvou tisíc metrů pod průměrnou úrovní ostatního povrchu Marsu - a ejhle!

Máme tu hustotu atmosféry, odpovídající hustotě pozemské atmosféry ve výši tří tisíc metrů, kde může zdravý člověk docela dobře žít a přizpůsobit se. Šarpské vesnice v Nepálu a řada tibetských i himálajských klášterů jsou ještě o nějakou tu stovku metrů výše."

"A co kyslík, který nebyl dosud v atmosféře Marsu nalezen? A voda?"

"Máte špatné, nebo alespoň zastaralé informace. Uvědomte si, že spektroskopické rozbor planetárních atmosfér provádíme jen s velkými obtížemi a se značnou nepřesností. Mart'anský hvězdář by například prohlásil naši Zemi za naprosto neobyvatelnou, protože by zjistil, že se její atmosféra skládá z ozónu, vylučujícího svým fyzikálním a chemickým působením vznik života. Že je ozónu jen docela slabá vrstvička na samém okraji atmosféry? To už přístroje neprozradí. Podobná situace může být i na Marsu. A voda? 4. března 1963 se vznesl v USA obrovský balón, který vynesl do výšky 24 km pořádně velký dalekohled se zrcadlem o průměru 94 cm. Kromě jiných poznatků jsme se dozvěděli, že na Marsu je kolem 1 % vodních par, což je při nízké teplotě, panující na většině povrchu rudé planety, množství povážlivé a značné. Není vyloučeno, že na Marsu nalezneme skutečná moře - ovšem zamrzlá a pokrytá vrstvou prachu."

"A teplota v Solis Lacus, pane docente?"

"Báječná - úplná Cortina di Ampezzo! Letní teploty dosahují při povrchu Země, pardon, Marsu, až 30 °C, v zimě neklesnou pod -20 °C."

"To tedy znamená ..."

"To tedy neznamená vůbec nic, vážený příteli. Musíme čekat! Doufejme, že lidstvo bude tak moudré, aby věnovalo alespoň část svých neomezených možností navázání styku s bytostmi v Solis Lacus, ať už je to kdokoli a ať už vypadají jako lidé nebo jako dvojité hvězdice. Vesmír je na programu, redaktore! Nedá se nic dělat. A teď už nechte otázek a dejme si ještě jedno káfe. Tady v Berlíně ho nevaří jako v Praze. Rozhodně vám srdce neutrhne."

Docent Holub měl pravdu - neutrhlo.

Pozn. red.

Kapitola 19 - Končí autor knihy a Paris Match

Objev runy rider na Marsu a Bjelkova teorie o skupině lidí žijících po celou řadu generací milióny kilometrů od rodné planety prošly tiskem celého světa. Mnoho lidí si koupilo dalekohled, zamířilo jej na Mars a zase zklamaně odložilo, když místo jakéhosi glóbu, pokrytého sítí kanálů, uvidělo nepatrnou červenanou kuličku, na níž necvičené oko nerozeznalo zhora žádné podrobnosti. Hvězdárny byly několik týdnů obleženy, noviny měly o čem psát a romantikové o čem přemýšlet.

Seriál rozhovorů, které jsem zachytil a které jste v poněkud upravené podobě právě dočetli, vyšel na pokračování v našem časopise. Šéfredaktor, věren zásadě nekazit spolupracovníky zbytečnou chválou, neřekl ani tak, ani tak - a já jsem se vrátil k zemědělské problematice a všelijakým dalším povinnostem redaktora vnitřní rubriky. Zdálo se, že se hladina veřejného mínění, jak se s oblibou v novinách píše, postupně uklidní. Zatím se tak nestalo. Veškerá zásluha náleží doktoru Bjelkemu. Vyžádal si dlouhodobou dovolenou a rozjel se po světě. Přednášel, agitoval, organizoval - ale o tom všem jistě víte sami.

Není třeba ani psát o koordinovaných pokusech na Cap Kennedy a v Bajkonuru, kde se dnes - zatím ještě tajně - zkoušejí oba navržené typy pohonných raket pro expedici na Mars. Po zdařilém průběhu předcházejících etap kosmonautiky, jimiž bylo dosaženo povrchu Měsíce, je to další generální zkouška lidského důvtipu a možností. Kosmická loď Rider je zatím stále jen na papíře konstrukčních oddělení, ale posádka je už v plném výcviku. Doktor Kameník, doktor Bjelke a Leif Thorgunn jsou definitivně zařazeni mezi osm mužů a jednu ženu - samozřejmě paní Kamenikovou -, kteří mají v červnu příštího roku vyletět na dlouhou cestu k rudé planetě. Ani o tom se nemusím rozepisovat - vždyť světový tisk je i tak dost plný skutečných i vymyšlených zpráv o průběhu výcviku, o tom, co šéfpilot McLaughlin rád jí a pije, o zvláštních zálibách paní Aleny, o křížovkářské vášni inženýra Ostapenka ... Samé veledůležité věci!

Málokdo asi sleduje zprávy o skupině kosmonautů tak pečlivě jako já. A málokdo má tak podrobný a pečlivý (ačkoli se značným sebezapřením) vedený výstřižkový archiv. Vždyť za necelé dva roky se má expedice vrátit. Věřím, že pak

navzdory hartusení šéfredaktora napíši třetí a poslední svazek reportáží o hrdinech akce VAI, který uzavře Cestu slepých ptáků i Runu rider. Pracuji na něm už dnes. Na stole se mi hromadí celé stohy papírů a papírků. Zrovna teď, kdy, přiznám se, trochu s lítostí dopisují poslední řádky této knihy, abych je přidal k hotovým kartáčovým otiskům, je docela navrchu výstřižek z francouzského týdeníku Paris Match.

"... poslední vstupuje do malé kabinky, postavené uprostřed laboratoře, doktor Kameník. Jako všechny ostatní čeká i jeho čtrnáctidenní pobyt v nejtěsnějším prostoru a bez jakéhokoliv styku s okolním světem.

Psychologové považují tuto zkoušku za nejtěžší a říkají jí dost trefně kuře ve vajíčku.

Doktor Kameník se obrací k lékařům a technikům kolem kabiny. Má trochu prošedivělé spánky, zato pohyby, oči a temperament dvacetiletého mladého muže.

„Jestli tam nenajdu,“ ukazuje na ocelový válec sotva tři metry dlouhý a dva metry vysoký, „krajinu s lesem, bazén a promenádu, což všechno má podle pořádných fantastických románů v pořádné raketě být, tak neletím. Bez bazénu ani ránu, mládenci!“

Mužové v bílých pláštích kolem kabiny se smějí a podávají doktoru Kameníkovi ruce. Za okamžik mizí uvnitř kabiny. Těžký ocelový poklop zapadá. Rozsvěcují se obrazovky televizních přístrojů, snímajících skrytými kamerami každé hnutí příštího kosmonauta. Roztančily se ručičky lékařských přístrojů, které budou nekonečných čtrnáct dnů sledovat rychlost pulsu, dechu a všechnu ostatní činnost organismu. Jeden z lékařů mi ukazuje aparát zapisující tep srdce doktora Kameníka. Bije silně, pravidelně. Na obrazovce vidím jeho tvář. Trochu se usmívá, pohled má upřený do neurčita. Dal bych mnoho za to, kdybych věděl, na co teď zrovna myslí..."

Kolega z Paris Matche je nepochybně dobrým novinářem - ale na co doktor Kameník myslel, přece neuhodl.

Já to vím. Na paní Alenu, na Bjelkeho, na Leifa Thorgunna, na ty, kteří k Zemi vyslali svůj signál, na cestu hvězdným nebem ke vzdálenému Marsu - zkrátka na život. Velký, slavný, nesmrtelný.